

Iskra

44

Iskra ima novo tovarno

Mnogim perspektivnim programom Iskre se je zdaj pridružila še nova tovarna elektronske in tehnične keramike v Stegnah, v Ljubljani. Naše geslo je »V znanju je prihodnost« in nova tovarna predstavlja temelj za udeležanje znanja, ki smo ga osvojili skupaj z Inštitutom »Jožef Stefan«.

Proizvodnja tehnične in elektronske keramike je izredno zahtevna, v njej so združena znanja kemije, elektrotehnike, fizike in strojništva. Po svoji vsebini predstavlja infrastrukturo za elemente in druge proizvode. Iskra ima veliko prednost pred ostalimi industrijami v Jugoslaviji, ki se poskušajo v elektrotehniko, ker ima razvito kvalitetno proizvodnjo elektronskih elementov in sklopov, kar predstavlja neodvisnost in možnost kvalitetnega in hitrejšega razvoja novih izdelkov, aparatov in sistemov.

Nova tovarna za elektronsko in tehnično keramiko je zato pomemben člen v izgradnji lastne elektronske baze.

Perspektiva našega dela je močno povezana z vzgajanjem lastnega, visoko kvalificiranega kadra. Programske perspektive so izredne, saj posegajo celo na področje keramičnih motorjev, oz. delov zanje na področje blokeramike, ki bo nadomeščala delo človeškega telesa (kosti, zobje) ter na področje senzorjev, ki postajajo danes resnična perspektiva. Za uresničevanje takih dolgoročnih nalog pa tudi številnih srednjeročnih programov se povezujemo z IJS — odsekom za keramiko, kjer z znanstveniki ter s pomočjo najsodobnejše razvojne in laboratorijske opreme, že danes beležimo lepe rezultate. V ta namen bomo v prihodnjem obdobju oblikovali na inštitutu lastno razvojno skupino, kar bo omogočilo še tesnejšo sodelavo s to institucijo in hitrejšo osvajanje novega znanja.

Vsekakor bomo morali z osvajanjem novih znanj vlagati v sodobno proizvodnjo in kontrolno opremo, saj le dobra kvaliteta ob sodobnosti programov odpira vrata na svetovni trg.

OTMAR ZORN

13. seja predsedstva KOS SOZD Iskra

Ne stihijsko v reorgan

izacije

Napovedani reorganizaciji v DO Iskra Commerce in DO Telematika sta bili v ospredju 13. seja predsedstva KOS SOZD Iskra (seja je bila pod predsedstvom Avguščina Ciuhe 16. t.m.) Kot je znano, naj bi se IC preobrazila v dve enoviti delovni organizaciji in sicer v DO Iskra Commerce in DO Servis in le-ti naj bi nastali iz dosedanjih šestih TOZD in delovne skupnosti skupnih služb.

Akcija za reorganizacijo se je začela takoj po poreškem srečanju in 24. t.m. se bodo vsi delavci IC na referendumu odločili za novo organiziranost svoje delovne organizacije, ki naj bi omogočila večjo prožnost, učinkovitost in tudi vodenje v tej naši delovni organizaciji skupnega pomena. V IC računajo, da bodo svojo prenovalo, kot označujejo reorganizacijo IC, uspešno iz-

vedli do srede prihodnjega leta. Pri tem so še posebej poudarili, da so bili ves čas pripravi na reorganizacijo tesno povezani, tako s sindikati, kot tudi drugimi političnimi in upravnimi činitelji, ki so prav vsi podprli prenovalo IC.

Podobnega ne bi mogli zapisati za reorganizacijo DO Telematike v enovito delovno organizacijo, ki je potekala precej neopazno, čeprav je bilo očitno,

da dosedanja organiziranost DO Telematike na devet TOZD in tri delovne skupnosti skupnih služb ni bila najustreznejša in je novo organiziranost terjal tudi sanacijski program sam.

Predsedstvo je o tej problematiki sprejelo zaključek, da je seznanjeno z reorganizacijskimi procesi v SOZD, še posebej pa v IC in Telematiki, vendar pa pri tem odločno opozarja, da ne smemo

več dopustiti, da bi tako stihijsko začeli s temi procesi, ki so vsekakor pomembni in življenjske nujnosti za nadaljnji napredek in delo Iskre kot celote.

V nadaljevanju seja je predsedstvo poslušalo še informacijo o sanaciji naše firme v New Yorku in jo tudi vzelo na znanje, hkrati pa priporočilo Delavskega sveta SOZD Iskra, naj sprejme predloženi sanacijski program.

O pripravi na letno volilno programsko konferenco KOS SOZD Iskra je bilo rečeno, da so v polovici naših DO že opravili letne sindikalne konference in izvolili nova vodstva, druga polovica naših DO pa namerava opraviti omenjene konference do srede januarja prihodnjega leta tako, da bi lahko sklicali letno volilno-programsko konferenco sindikata SOZD Iskra v drugi polovici januarja prihodnjega leta.

D. Ž.

V avli poslovnega centra SOZD Iskra so dvanaajstega decembra odprli razstavo barvnih fotografij pod naslovom »SR Makedonija — srečanje preteklosti in sedanjosti«. Razstava, ki jo je pripravil Republiški komite za informiranje SR Makedonije v sodelovanju z Republiškim komitejem za informiranje SR Slovenije in SOZD Iskra, je bila doslej prikazana doma in v tujini: letos je že gostovala v Avstraliji in Avstriji, prihodnje leto pa jo bodo prikazali še v ZDA, Kanadi in nekaterih evropskih državah. Razstavo je odprl predsednik republiškega komiteja za informiranje SR Slovenije Marijan Šiftar. Med visokimi gosti, ki so si razstavo ogledali je bil tudi predsednik skupščine SRS Vinko Hafner.

6. seja odbora za samoupravni nadzor SOZD Iskra

Nenehen nadzor nad poslovanjem naših inofirm

Na šesti seji Odbora za samoupravni nadzor SOZD Iskra (bila je 13. t.m. pod predsedstvom Jožeta Čebele) sta bili samo dve točki dnevnega reda, vendar po svoji pomembnosti kar enakovredni, glede na vsebino pa je bila prva razveseljiva, druga pa nekoliko manj. Šlo je najprej namreč za informacijo o izvajanju sanacijskega programa v DO Telematika, ki jo je podal Slobodan Rajič. Povedal je, da sanacija Telematike uspešno poteka in da so izgubo zmanjšali z 250 starih milijard na 60, medtem ko bodo tekoče leto zaključili brez izgub. Tako bodo sanacijsko leto uspešno zaključili, dolgoročno pa so storili manj kot so pričakovali. Glede reorganizacije Telematike v enovito delovno organizacijo pa je Rajič dejal, da je delavski svet sprejel sklep o podaljšanju roka za reorganizacijo, oziroma referendum do 15. januarja, kljub temu pa je poudaril, da v Telematiki sodijo, da potrebujejo izredno fleksibilno organizacijo, če hočejo uvesti v proizvodnjo nove, zahtevne proizvodne programe.

Po njegovem poročilu je odbor ugotovil, da so rezultati sanacijskega programa v redu in zadovoljivi, saj je DO Telematika zelo pomembna delovna organizacija v okviru Iskre, vendar pa ne more mimo dejstva, da so v Telematiki šli v reorganizacijo DO, ne da bi se o tem poprej posvetovali z ustreznimi političnimi in vodstvenimi činitelji. Podobno se v prihodnosti, po mnenju odbora, ne sme več dogajati.

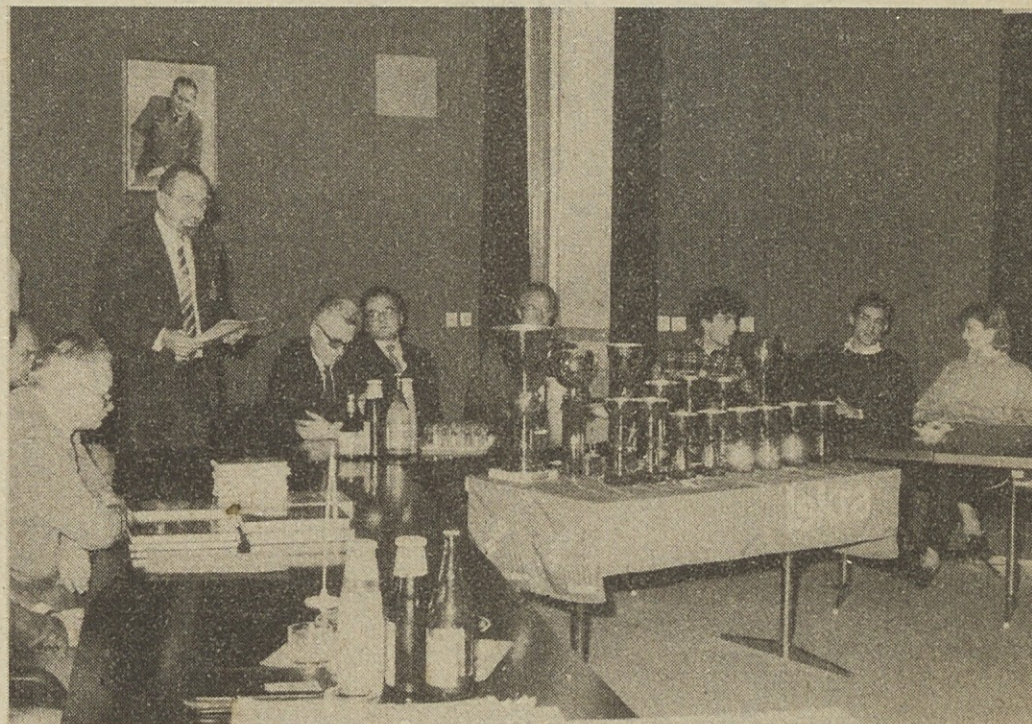
Druga točka pa je zajemala predlog sanacijskega programa firme Iskra Electronics Inc. New York, ki ga je odboru posredoval Janez Čufar. Odbor se je strinjal s sanacijskim programom Iskrine newyorške firme, vendar pa je v svojem zaključku poudaril, da bo vztrajal pri nenehnem spremljanju te problematike, zlasti pa pri izpol-

nitvi nekaterih njegovih prejšnjih sklepov, zlasti pa še glede osebne odgovornosti vseh akterjev, ki so povzročili v tej naši inozemski firmi tako visoko izgubo. Pri tem je še

zlasti pomembno, da bo Iskra Commerce v prihodnje zagotovila okrepitev sektorja za spremljanje in analiziranje Iskrinih inozemskih tvrdk, ki naj bi sproti in nenehno

spremljal njihovo delo, česar pa seveda ni mogel uspešno opravljati en sam človek kot doslej.

D. Ž.

ISKRINA PRIZNANJA ATLETOM — Kot generalni pokrovitelj slovenske vrhunske atletike je Iskra v sodelovanju z Atletsko zvezo Slovenije v petek, 13. decembra na prijetni in tudi že tradicionalni slovesnosti razglasila rezultate ankete in podelila priznanja in pokale najboljšim slovenskim atletinjam, atletom in atletskim organizacijam. Podelil jih je predsednik KPO SOZD Iskra Boris Lasič, prejeli pa so jih Sašo Apostolovski, Lidija Lapajne, Igor Primc, Nataša Krenker, Milan Stijepović, Irena Dominca, Janez Uplaznik in Mateja Kvas ter atletska društva Kladiivar, TAM, Olimpija, Velenje, Gorica in Ptuj. Športnike je na slavnosti v Iskrini poslovni stavbi v Ljubljani pozdravil član KPO SOZD Iskra Miloš Kobe. Med drugim je opozoril na lepe uspehe, ki jih dosegajo Iskrine tovarne v svojih okoljih v povezovanju s športnimi klubi, društvi in organizacijami, prav tako pa je tudi pokroviteljstvo celotne Iskre nad slovensko vrhunsko atletiko že dalj vidne rezultate, kar potrjujejo tudi letošnji rezultati. (LD)

Pripravnik v SOZD Iskra

Pretekli torek se je začel v Ljubljani dvodnevni izobraževalni program za pripravnike z višjo in visoko stopnjo izobrazbe v SOZD Iskra. Seminar, ki je predstavil proizvodni in poslovni sistem Iskre, je pripravil izobraževalni center SOZD Iskra.

Udeležence seminarja je v delo vpeljala Meta Maksimovič, ki jih je na kratko seznanila z nastankom in razvojem Iskre in njenim nastopanjem v javnosti. O osnovni informacijskega sistema, projektnih nalogah, načelih za izgradnjo informacijskega sistema in osnovni računalniške mreže je nekaj besed spregovoril Džordže Krstić. Dopolnila ga je Vera Levovnik, ki je udeležencem podala zanimive informacije o Indok centru, ki pokriva s strokovnimi informacijami področja celotne elektrotehnike, elektronike, računalništva ter delno tudi strojništva, organizacije in druga obrobna področja. Pripravniki so jo z zanimanjem poslušali, saj so tako veliko izvedeli o izposoji strokovne literature, predvsem pa o retrospektivni poizvedbi, ki je potrebna ob pričetku vsake raziskovalne, magistrske, ali diplomske naloge, kar je lahko strokovnjakom v veliko pomoč.

Ditka Bagon pa je udeležencem seminarja spregovorila o kadrovski politiki in izobraževanju v Iskri. Nanašala je nekaj zanimivih podatkov o kvalifikacijski strukturi, izobraževanju in stalnem usposabljanju ter izpopolnjevanju strokovnjakov. Pripravnike je najbolj

zanimalo področje postdiplomskega študija in specializacija v tujini.

Dopoldanski program je zaključil Jože Golob, ki je zbranim spregovoril o upravljanju in organizaciji Iskre ter o problemih pri uresničevanju samoupravnega političnega sistema. Popoldansko predavanje je duhovito pričel Mitja Tavčar, ki je podal celovito podobo politike trženja v Iskri. Spregovoril je o ciljih, značilnostih in načinih za doseganje ciljev trženja, sredstvih in izboru temeljnih načel o trženju Iskre. Svoje predavanje je zaključil s pregledom izbranih podatkov o trženju. O Iskrinih poslovnih enotah v tujini je ob koncu popoldanskega programa spregovoril še Vlado Šodin, ki je zbranim podal pregled Iskrinih trgovskih, proizvodnih in finančnih podjetij v tujini.

Uvodno uro drugega dneva seminarja je imel Zoran Polič, ki je predstavil ekonomski položaj Iskre in razvoj do leta 2000. Podal je predvsem družbeno-gospodarski razvoj SOZD Iskra v preteklem obdobju in možnosti družbeno-gospodarskega razvoja Iskre v srednjeročnem obdobju 1986 — 1990.

Nato je tri ure predaval Rado Faleskino o proizvodnem programu in razvojnih usmeritvah v Iskri. Da bi bilo predavanje zanimivejše, ga je razdelil na pet tematskih področij: proizvodni program po glavnih dejavnostih, Iskrine razvojne usmeritve, strateški razvojni programi — Makroprojekti in kadri.

Seminar sta zaključila Lotar Kozina s kakovostjo in kontrolo kakovosti proizvodov in storitev in Dušan Benko z vizuelno predstavitvijo Iskre in marketingom. Ob koncu predavanja so si pripravniki ogledali film o Iskri.

Namen seminarja je bil gotovo dosežen, saj so si udeleženci razširili pregled nad širšo delovno sredino, ki presega meje TOZD. Pri-

pravniki so bili z delom seminarja zadovoljni, predvsem zato, ker ima pogosto pripravnik v novem okolju svojih delovnih sredin le redko možnost ogledati si širše okolje in spoznavati procese tako dela, kot poslovanja. To pa je vsekakor za njegovo normalno delo nujno potrebno.

V. Ž.

S področja kolegija za organizacijo in informatiko

Informacijska mreža, ki je ustrezno računalniško podprta, postaja vse bolj osnoven pogoj za hitro in kvalitetno informiranje. Zato je potrebno to mrežo graditi, oz., dograditi, na ustrezni ravni, da bi osrednji računalniki lahko res koristili in, da bi programi, ki so že narejeni, bili res izkoriščeni. Na ta način bi prihranili ne-le ogromno nepotrebnega truda in »peš« iskanja podatkov, ampak bi zmanjšali stroške ter nenazadnje modernizirali in bistveno ažurirali poslovanje. To pa je gotovo eden izmed pogojev modernega poslovanja sploh.

Tako približno je izzvenela razprava na seji področnega kolegija za organizacijo in informatiko SOZD Iskra, ki je bila 13. t.m. v Iskrini poslovni stolpnici v Ljubljani, kjer so po pregledu sklepov letošnjega leta poslušali prezentacijo ankete o računalniški opremljenosti v SOZD Iskra. Za osposobitev mreže kot celote bo zato v naslednjem obdobju potrebno ne-le natančno pregledati obstoječe zmogljivosti, ampak tudi povsod, kjer mreža še ne deluje in, kjer so odmiki od zaželenih opreme preveliki, storiti vse potrebno, da bi se stanje izboljšalo. Tu je mišljena tako zagotovitev strokovne pomoči, kot tudi sredstev za nabavo računalnikov.

V nadaljevanju seja so navzoči poslušali še informacijo o reorganizaciji SOZD Iskra (I in II faza), oceno stanja za leto 1985 in plana 1986 ter nazadnje imenovali prevzemne komisije za projektne naloge.

mak

Pogovor z Janezom Vipotnikom

Iskra Commerce se prilagaja

Spremembe na domačem in tujih tržiščih kot tudi v Iskri sami ob hkratni želji po bolj učinkovitem in cenejšem trženju, so spodbudile Iskro Commerce, da se je lotila prenove svoje dejavnosti. Iz sedanje delovne organizacije s 6 temeljnimi organizacijami in DSSS naj bi nastali dve enoviti delovni organizaciji — Iskra Commerce in Iskra Servis. O tem se bodo delavci obeh predvidenih kolektivov odločali na referendumu 24. decembra. Še pred tem pomembnim dogodkom za prihodnost Iskrinega trženja in servisiranja, smo imeli intervju z glavnim direktorjem Iskre Commerce Janezom Vipotnikom. Na Servisu pa smo te dni imeli tudi okroglo mizo, članek o njej pa bomo objavili v novoletni številki Iskre, pod naslovom Pravilno vrednotiti delo serviserjev.

Sposobnost prilagajanja notranjim in zunanjim spremembam, je gotovo lastnost kakovostnih gospodarskih organizmov in je bila zato prej prenova Iskre Commerce po skoraj desetletnem »organizacijskem mirovanju« vsekakor prepotrebna. K spremembam so Iskra Commerce spodbujale tudi Iskrine delovne organizacije. Katere so glavne spremembe v prenovi IC?

»V času sorazmerno hitrih sprememb na domačem in tujem tržišču obstaja v vsakem gospodarskem subjektu potreba po sorazmerno hitrem prilagajanju in sledenju tem spremembam. Še posebej je to pomembno za komercialno poslovni sistem, kakršen je Iskra Commerce. Ker se ta organizacija v minulih letih ni prilagajala, so bile pač zdaj potrebne dosti večje spremembe, v prihodnje pa bomo morali skrbeti za sprotno prilagajanje.

S prenovi bomo v Iskri Commerce odpravili predvsem notranjo razdrobljenost. Druga pomembna sprememba je prenos poslovnega odločanja v vodstvo IC s spremembami v načinu vodenja. Težje smo namenili tudi izpopolnitvi matričnega delovanja in delitvi dela v trženju med Iskro Commerce in proizvodnimi delovnimi organizacijami, kjer se IC specializira v regionalno tržno organizacijo. Prav to nam bo omogočilo, da bomo imeli s proizvodnimi delovnimi organizacijami bolj čiste odnose in bolj učinkovit skupni nastop na tržišču, pomembna vloga Iskre Commerce pa bo tudi v tem, da bo tržišče še bolj približala Iskrini proizvodnji.

In kako si v Iskri Commerce predstavljate bolj čiste odnose s 14 ali celo več proizvodnimi delovnimi organizacijami?

»Iskra Commerce je kot organizacija skupnega pomena izpostavljena različnim pogledom od zunaj, saj imamo, kot je znano, v Iskri kar 14 delovnih organizacij, to število pa se bo morda v prihodnjem letu še povečalo. Težje je spraviti različne prošnje in zahteve na skupni imenovalec, če n.p. pogledamo samo 2 takšni ekstremni delovni organizaciji kot sta Telematika in Zmaj. Do problemov prihaja tudi zaradi programske nedorečenosti, tehnološkega zaostajanja, slabe poslovnosti itd., na zunanjem tržišču pa tudi zaradi neučinkovitosti jugoslovanskega gospodarstva. Vse te probleme pa občuti Iskra Commerce prva in jih tudi seveda rešuje.

V čem pa so še druge spremembe v organiziranosti Iskre Commerce, saj verjetno ukinitve temelj-

nih organizacij sama po sebi, razen manjšega administriranja in tesnejših povezav, ne bi dala pomembnejših rezultatov?

»V Iskri smo se odločili za globalni tržni pristop, ki ga bomo v Iskri Commerce izvajali preko 4 tržnih področij — Jugoslavije, razvitega Zahoda, dežel v razvoju in SEV. Te regije bodo med seboj povezane in bodo enakopravno obravnavale prenos blaga na vsa tržišča. Zagotoviti moramo optimalno razporeditev blagovnih fondov na vseh tržiščih v dolgoročnem smislu. V imenu proizvodnih delovnih organizacijah bomo morali skrbeti za donosnost posameznih poslov, za varnost teh poslov in pa seveda za koncentracijo vseh Iskrinih sil na tržišču. Zaradi sedanje razpršenosti smo na večini svetovnih tržišč udeleženi le s kakšnim promilom in smo tako marginalni ponudniki, zato pa tudi nimamo vpliva na tržišče in ob vsej Jugoslovanski specifičnosti imamo bistveno manjši dohodek kot bi ga lahko imeli. Pomembno vlogo bosta pri tem odigrali finančna in strokovna služba v Iskri Commerce, ki ju bomo okrepili, njuno delovanje pa vključili v posle že na začetku in ne šele ob koncu, kot je bilo to doslej. Njuna podpora v regionalnem trženju bo torej preventivna in ne kurativna.

Verjetno je vzrok tudi v prevelikem številu izdelkov, ki jih ponujamo. Pri tem se človek spomni reklame begunjskega Elana: »S kakovostjo v svetovni vrh«. To kakovost ima Elan v peščici izdelkov, ki pa so resnično v svetovnem vrhu. Kaj menite o tem?

»Vsekakor je Iskrin proizvodni program izredno heterogen. Giblje se od elementov do kompleksnih sistemov, od široke potrošnje do profesionalnih izdelkov. Trženje tako raznolikih izdelkov ni enostavno, v IC pa se bomo morali prilagoditi posameznim programom: pri prodaji blaga široke porabe je vloga regije dosti večja kot pri profesionalnih izdelkih, kjer je potrebnega več tehničnega znanja.

Osebnostno pa menim, da bomo morala Iskra čimprej skriti svojo izdelčno ponudbo, tudi zaradi koncentracije že tako majhnih sredstev in pa premajhnega kadrovskega potenciala. Prestrukturiranja v Iskri ne bomo dosegli brez odločnih rezerv v tistih proizvodnih sredinah, ki proizvajajo tehnološko zastarele izdelke.

Koncept matričnega trženja smo sprejeli že leta 1975 in bo obveljal tudi po prenovi IC. Ta koncept seveda vključuje v trženje tudi pr-

oizvodne delovne organizacije in verjetno ne bo učinkovit, če ne bodo ustreznih sprememb opravili tudi tam?

»Seveda. V nekaterih DO imajo že usposobljene komercialne za produktno trženje, ponekod so šele zametki, v nekaterih pa tudi tega še nimajo. Posebej moram poudariti, da brez ustreznih sprememb v DO, tudi prenova Iskrinega trženja ne bo učinkovita. Verjetno bo potrebno tudi ponovno opredeliti meje med produktnim in regionalnim trženjem, saj gre pogosto za prekrivanje in podvajanje. Mnogo večji pomen bomo morali nameniti tudi kalkulacijam trženja na posameznih tržiščih, regija pa bo postala stroškovna in dohodkovna enota. Vse prepogosto so namreč zabrisani stroškovni in dohodkovni vidiki nekega tržnega kanala.

Menda ni delovne organizacije skupnega pomena, ki je premnogi v proizvodnji ne bi šteli za administrativni balast, čeprav je ta balast pogojen s sistemom. Razen tega imajo IC nekateri tudi za enostavno trgovsko organizacijo. Bi vaš odgovor namenili tistim, ki tako razmišljajo?

»Iskra Commerce ni niti trgovec, ali na tujem izvoznik, pač pa mnogo bolj kompleksna skupna poslovno-tržna organizacija. Pri nas imamo službe, ki delajo na projektih, službe, ki delajo na financah, pravne službe, itd., in s tem kompleksnim pristopom je naše trženje bistveno drugačno kot pri izvozniku, ki za 2 — 3% napiše fakture in pokliče špediterja. To, da smo kompleksen servis velja tudi za domače tržišče, kjer je naša filialna mreža pomemben potencial za kakovosten tržni nastop. Seveda gre pri obeh tržiščih tudi za to, ali znamo potencial Iskre Commerce izkoristiti, ali ne.

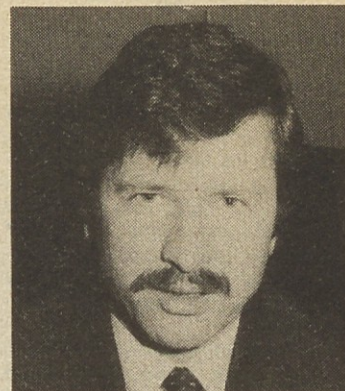
Če bo torkov referendum uspel in v to ne gre dvomiti, bo Iskra Commerce že z novim letom začela delovati v novi organizacijski obliki, čeprav bodo seveda tudi pozneje verjetno potrebne nekatere manjše organizacijske dodelave.

Prihodnje leto za nikogar ne!

vašem mnenju za Iskro Commerce?

»Najprej naj poudarim, da so s spreminjanjem organiziranosti naše delovne organizacije šele ustvarjeni pogoji, da bo lahko Iskra Commerce opravljala tiste naloge, ki so ji jih zaupale Iskrine delovne organizacije.

Ko skušamo vpeljati čim bolj jasne relacije z Iskrinimi delovnimi organizacijami, smo pripravili Samoupravni sporazum, ki naj bi bolj

Janez Vipotnik

trdno povezoval vse medsebojne pravice, obveznosti in tveganja, ki izhajajo iz skupnega nastopa. Eno izmed bistvenih vprašanj je to, da bomo v izvozu prešli na drugačne dohodkovne odnose, ko n.p. izvoznih storitev ne bomo dobili plačanih v roku 15 dni kot doslej, pač pa šele takrat, ko bomo izterjali terjatev. Seveda bo to za Iskro Commerce precejšnje breme, saj nimamo lastnih obratnih sredstev in bomo imeli v začetku gotovo precej likvidnostnih težav. Ob kvartalnih rezultatih se nam utegnejo pojavljati celo izgube, vendar jih ne gre povezoovati z reorganizacijo, pač pa s prehodom na drugačne odnose med Iskro Commerce in proizvodnimi delovnimi organizacijami.

Doslej sva izključno govorila o prodaji, vidne spremembe pa so tudi v nabavni dejavnosti IC. Morda nekaj o tem?

»Poseben poudarek bi morali pri nabavni dejavnosti nameniti prav strateškimi repromaterialom. Gre zato, da bi morali v našo nabavo vnesti mnogo več marketinškega smisla, prvič pri iskanju racionalnejših poti za nabavo materialov, drugič pa pri iskanju varnejših poti, saj bi morali imeti za določen material

Sodelovanje

V Iskrini poslovni stavbi so se v četrtek, 12. decembra sešli predstavniki Iskrinih proizvodnih delovnih organizacij s predstavniki nad 100 prometnih organizacij iz vse Jugoslavije, ki skrbijo za prodajo Iskrinih izdelkov in tako zagotavljajo enakomerno oskrbo enotnega jugoslovanskega trga. Namen srečanja je bil oceniti delo in sodelovanje v preteklih osmih letih in podpisati nov Samoupravni sporazum o trajnem poslovnem sodelovanju pri opravljanju prometa z Iskrinimi izdelki.

S podpisom Samoupravnega sporazuma o urejanju medsebojnih razmerij pri opravljanju blagovnega prometa med udeleženkami leta 1977 je bil storjen prvi korak k usklajevanju medsebojnih poslovnih razmerij na temelju določil Ustave in Zakona o združenem delu. V osemletnem obdobju so Iskra in

spremembam

več dobaviteljev, nekaj zaradi njihove medsebojne konkurence, delno pa tudi zato, če bi nekdo od njih odpovedal. V Iskri Commerce bomo morali imeti vsekakor prožno nabavno dejavnost, ta dejavnost pa bo skupna: povezali bomo domačo nabavo in uvoz.«

Če se ponovno povrneva k prodaji, nikakor ne moreva mimo izredne vloge Iskrine INO-mreže v tujini. V njeno delo se je v zadnjem času vrinilo nekaj težav, kljub temu pa vloge te mreže ne bi smeli zmanjševati, prav obratno, skrbeti bi morali, da bi imela Iskra v svetu še močnejšo verigo poslovnih enot, za kar se je zavzela pred nedavnim tudi Konferenca trženja Iskre. Prosimo torej za vaše mnenje o vlogi INO-mreže.

»Zlasti bi rad poudaril, da te mreže Iskra ni ustanavljala zaradi profita, zaradi dobička. Poslovne enote smo ustanavljali z željo po povečanju izvoza in šele drugotnega pomena so bile ostale funkcije. Prav zato posluje ta mreža vseskozi na robu rentabilnosti in vsak premik navzdol, oz. neizpolnitev plana povzroči njene izgube. Seveda pa bomo morali mnogo več pozornosti nameniti kapitalizaciji te mreže, v zadnjem času pa smo napravili tudi vidne premike v kakovosti spremljanja in nadzora INO mreže, vendar so te aktivnosti na žalost sovpadale s pojavom še ene izgube v naši mreži v tujini. Z nadaljnjo krepitvijo upravljalnih funkcij v Iskri Commerce in v Iskri ter drugačno kadrovsko politiko bomo v nekaj letih zagotovo dosegli ustrezno raven informatike, kontrole in kakovostnejšega poslovanja naše mreže. Pomembno je tudi to, da se vsi zavedamo prednosti, ki jo ima Iskra pred podobnimi organizacijami s tako razvejano mrežo.«

Omenili ste informatiko. Kako boste to pomembno področje organizirali v prihodnje v Iskri Commerce, saj vemo, da je informatika

sedaj v Iskri še vedno zelo razbita in če to komu omeniš, se ti pomenljivo ali posmehljivo nasmehne, vse pa ostaja pri starem...?

»V Iskri Commerce s sedanjo ravni informatike ne moremo biti zadovoljni. Tudi tokratne spremembe v Iskri Commerce slonijo na tem, da moramo ustvariti tržni informacijski sistem, ki bo služil potrebam tako IC kot celotne Iskre. Ta sistem bo poslovnim subjektom v Iskri omogočil pravočasne informacije za sprejemanje poslovnih odločitev.«

Zadnje vprašanje se nanaša na opustitev temeljnih organizacij in na prehod IC na enovito delovno organizacijo. Za podobno spremembo so se odločili n.pr. tudi v Telematiki, kjer pa so doživeli pripombe, da so spričo nedvomno gospodarske učinkovitosti reorganizacije prezrli samoupravno organiziranost. Ali bo prenova IC vplivala na samoupravo?

»Mislim, da gledajo nekateri na te spremembe preveč ozko, saj pozabljajo na učinkovitost in gospodarnost, na zaokrožen tehnološki ali tržni proces. Samoupravnih pravic delavca, pa naj bo to v TOZD, OZD, SOZD, ali v neki drugi obliki ne smemo mešati s poslovnim procesom. Poseben položaj pa nastane v organizaciji, ki se ukvarja s trženjem. V Iskri Commerce smo imeli doslej skoraj za vsak tržni kanal svojo TOZD. To gotovo ni bilo racionalno. Ob sprejetem načelu globalnega trženja v Iskri, smo tudi v Iskri Commerce temu sledili. Kompaktnost, ki jo bo Iskra Commerce s tem dosegla, bo zagotavljala boljše učinke za delavce Iskre in Iskre Commerce. S tem pa nikakor nismo posegli v samoupravne pravice delavcev. Res je tudi to, da je v večjih enotah združenega dela odgovornost delegatov v samoupravnih organih dosti večja.«

Lado Drobež

Odmevi

Mitja Fajdiga

Mladinskemu Poreču v slovo

*Naš mladinski Poreč je bil seminar
lahko postal bi zlato zrnje
saj eni bili so za stvar
drugi ha — ha, praznje marnje*

*Predavateljem vse priznanje
ignorantom bilo prihranjeno
celo negodovanje
za slednje kruta bila so prejšnja leta
saj disciplina vsaj malo bila je sveta*

*Bili smo mladi »commercisti«
ter IC-jevi štipendisti
bili ne prvi, ne drugi so večina
večina je bila tišina*

*Sklepi bili so kar ostri
in mladostni
a v glasilu postali so lepo okrogli
in starostno kreposti.*

*Na seminarju smo rekli eno
Glave objavile so drugo
mislijo morda si tretje
saj mi mladinci, mi smo smetje*

*Mladinsko vodstvo imelo je devizo
ni da bi jih poslušal-
odslej moj bo avizo*

z jugoslovanskimi prometnimi organizacijami

prometne organizacije medsebojno sodelovanje stalno dograjevale in utrjevale. Konkretizirale so blagovne skupine Iskre, določile način združevanja obratnih in drugih sredstev za normalno opravljanje proizvodnje in prometa, skupno oblikovale končne prodajne cene, opredelile skupne rizike, ugotovljale skupni prihodek itd.

Nov sporazum, ki so ga udeleženci sprejeli na današnji seji zbora, vsebuje vrsto izboljšav, ki so posledica pozitivnih rezultatov doseženih v preteklosti, pa tudi posledica nekaterih novih zakonskih predpisov.

Tu gre predvsem za to, da se usklajevanje in sprejemanje vseh bistvenih določil o izvajanju medsebojnega sodelovanja opravlja na skupnem organu, koordinacijskem svetu udeleženk sporazuma,

in sicer na enakopravnih podlagah.

S sporazumom udeleženke dosegajo enakopravno izvajanje konkretnih določil na enotnem jugoslovanskem trgu. Ob tem se javno objavljajo pogoji poslovnega sodelovanja, ki so medsebojno usklajeni, kar razbija pregrade regionalnega zapiranja posameznih tr-

gov. Deleže za kritje stroškov ter ustvarjanje potrebnega dohodka v prometu z Iskrinimi izdelki udeleženke ugotavljajo in sprejemajo skupaj. Na tej podlagi se oblikujejo končne prodajne cene. Objektivnejše in dovolj realno ugotavljanje možnosti prodaje Iskrinih izdelkov ter temu prilagojena dinamika pr-

oizvodnje zmanjšuje obseg zalog in zagotavlja enakomerno oskrbo trga. Stalno neposredno sodelovanje med proizvodnjo in prometom ter izmenjava potrebnih tržnih informacij omogočajo boljše opravljene neposredne posle.

Iskra je prek prometnih organizacij v preteklem osemletnem obdobju realizirala za 99 milijard blaga, ali 52% celotnega blagovnega prihodka. Če upoštevamo enako relativno razmerje med trgovskim blagom in celotnim blagovnim prihodkom Iskre v naslednjem srednjeročnem obdobju, bo ta promet leta 1990 predvidoma znašal prek 500 milijard dinarjev. Za tako velik obseg prometa je prav gotovo potrebno še naprej negovati in utrjevati trajno poslovno sodelovanje Iskre z vsemi prometnimi organizacijami v SFRJ.

Nova tovarna — osnova za hitro in

»Končno nam bo le uspelo zadihati« — to so besede dolgoletnega delavca temeljne organizacije Keramika in, ki v dobesednem in širšem pomenu zajamejo bistvo zgraditve nove tovarne. Po dolgih letih naporov in odrekanih, ki jih je od zaposlenih zahtevala naložba, so le dočakali selitev v sodobne proizvodne prostore, kjer bo delo zaživel v povsem drugačnih delovnih pogojih. Utesnjeni prostori, hrup, prah in vročina so zelo oteževali normalen potek dela v stari tovarni v Vižmarjih, kar se je odražalo na počutju in načenjalo zdravje delavcev v proizvodnji. Zastareli stroji in omejene proizvodne zmogljivosti pa niso dovoljevali kolektivu večjih korakov naprej.

Strokovnjaki, ki so s plodnim razvojnimi delom ob pomoči kolegov z Inštituta Jožef Stefan večkrat prehiteli materialne možnosti, so z realizacijo naložbe pridobili nujno potrebno osnovo za nadaljnje izpopolnjevanje že obstoječih programov, odpira pa se tudi neizmerno področje za osvajanje novih programov tehnične in elektronske keramike.

Nova tovarna meri 60 x 60 m, s tem da je polovica tovarne že dodelane, druga polovica bo pozneje, saj gre za fazni način gradnje. Ta drugi del (cca 1800 m²) tvori pokrito skladišče, ki se bo v letu 1986 spremenilo v proizvodno halo, takrat pa bo možna popolna selitev iz Vižmarij. V novih prostorih se zaenkrat nahaja proizvodnja varistorja, korundne keramike, steatitnih izdelkov, sonde, VF keramike, uvaža pa se proizvodnja piezo keramike. Tudi pisarne bodo dokončane pozneje.

Po obsegu in finančnem angažiranju predstavlja ta naložba le skromen začetek vsebinsko izredno bogate in pomenbne proizvodnje za slovenski in jugoslovanski prostor ter izvoz. Naložba je vredna nekaj manj kot 400 milijonov din in je namenjena predvsem proizvodnji elektronskih elementov, proizvodnji elementov za elektroniko in proizvodnji zahtevne tehnične keramike.

Po številu kosov je proizvodnja v letu 1985, 86 in 87 manjša kot v letu

1984, ko so proizvedli 800 milijonov kosov raznih izdelkov. Spreminja se namreč struktura tako, da opuščajo proizvode, ki so uvožno odvisni in manj akumulativni in uvajajo proizvode z več vloženega znanja, manj odvisne od uvoza, z visoko akumulacijo in možnostjo večjega izvoza. V letu 1985 so na ta način že prestrukturirali 30% proizvodnje z uvedbo varistorjev v letu 1985 in 1986 jih čaka še druga faza keramike — piezo in korundnih substratov.

O razlogih, ki so jih vodili v vlaganje v prostore, opremo in razvoj novih programov nam je Otmar Zorn, direktor TOZD Keramika, povedal naslednje:

»Nova tovarna Iskre Keramike predstavlja osnovo za hitro in kvalitetno osvajanje novih programov. Dosedanje dvaintridesetletno delo v stari in neustrezni tovarni ter še dodatno na dveh proizvodnih in šestih skladiščnih lokacijah, je zaviralo realizacijo že osvojenih proizvodnih programov.

Do leta 1981 je Keramika proizvajala le za Iskrine Elemente in sicer nosilce za upore in kondenzatorsko VF keramiko. Z odpiranjem na trg se je pričel širiti tudi obseg proizvodnje in programov. To je bila osnova, da smo se odločili za vlaganje. V okviru industrije elementov potrebujejo v večji, ali manjši meri keramične proizvode za svojo proizvodnjo že v

šestih tovarnah, v okviru SOZD Iskra še v 10 ter v okviru SFRJ doslej v 220. Eden izmed osnovnih odločitvenih kriterijev za naložbo je bil tudi izvoz, saj je potrošnja naših izdelkov v tujini bolj razširjena kot v domovini.

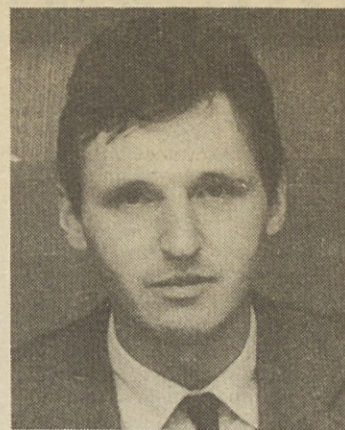
Danes in v letu 1985 se ukvarjamo s proizvodnjo naslednjih proizvodov, oz. programov.

— cink oksidnih varistorjev od 12 — 1000 V za zaščito elektronskih vezij in električnih aparatov pred tokovnimi udari

— nosilcev za vse vrste uporov

— izdelkov iz Al₂O₃, med katere sodijo substrati za potenciometre in hibride, ME in drugo

— temperaturno potopno sondo za merjenje temperatur (do 1700° C) v železarnah in livarnah

Otmar Zorn

solidno osnovo za bodoče delo. Ker je znanje naše, obvladamo tudi tehnologije.

V Jugoslaviji je Iskra v proizvodnji elektronske in delno tudi visoko zahtevne tehnične keramike vodilna. To mesto, ki jo ima v Iskri, pa še zdaleč ni tisto, kar bi si želeli.

Ta naložba predstavlja začetek novega obdobja na področju elek-

Primerjalni pregled najpomembnejših kazalcev gospodarjenja:

	pred naložbo 1985	po naložbi 1986	1987
cel. prih. (po stalnih cenah)	650.000	1.200.000	1.800.000
št. zaposlenih	190	195	200
DOH	210.000	400.000	550.000
AKUMULACIJA	—	70.000	200.000
uvoz \$	300.000	250.000	220.000
izvoz \$	300.000	500.000	850.000

— visokofrekvenčno keramiko
— specialno stiskano, ekstrudirano, polirano in brizgano keramiko

Iz maloserijske proizvodnje prenašamo v redno proizvodnjo:

— piezo keramiko (baze, indikatorje),
— brizgano keramiko ter

— nalivanje Al₂O₃ folije, kot osnovo visokokvalitetne keramike za hibridno tehnologijo.

Poseben program predstavlja spoj kovina — keramika, kjer gre za povezovanje keramike s kovino na visoko kvaliteten osnovah. V letu 1985 bomo razvili za proizvodnjo cirkon oksidno kisikovo sondo, cirkon silikatni odlivke za potrebe železarske industrije ter senzorje na podlagi ultra zvoka iz piezo keramike.

V proizvodnji keramičnih elektronskih elementov, kot je npr. varistor, je Iskra dosegla svetovno raven v kvaliteti, saj se lahko primerjamo z najboljšimi svetovnimi proizvajalci kot so Siemens in G. E.

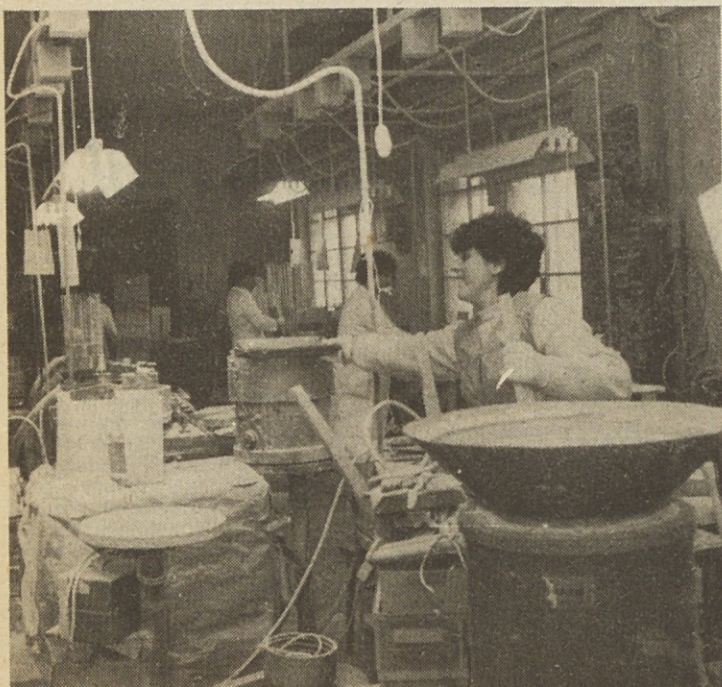
Vse navedene proizvodnje in razvoji so plod lastnega znanja sodelavcev na inštitutih, še zlasti na IJS. Naša tovarna šteje 190 delavcev, od tega jih je 14 inženirjev in tehnikov kemije, kar nam daje

tronske in tehnične keramike, ki je v svetu uvrščena v sam vrh industrijskih panog z največjo stopnjo rasti.

V Keramiki se nikoli niso zapirali vase, kajti že vrsto let vzdržujejo stike z zunanjimi institucijami, tovarnami in seveda z mnogimi Iskrinimi kolektivi. Sodelovanje poteka v smislu skupnega razvojnega dela, medsebojne izmenjave izkušenj in ne nazadnje tudi poslovne povezanosti. Ob slavnostni otvoritvi nove tovarne smo se obrnili na nekatere zunanje partnerje in sodelavce v okviru Iskre, da bi nam orisali bistvo in obseg omenjenega interdisciplinarnega načina dela, s poudarkom na perspektivah, ki jih omogoča razvoj in proizvodnja tehnične in elektronske keramike doma in v svetu. Njihove izjave smo zbrali v posebni brošuri, ki je izšla ob otvoritvi 19. decembra. V tem poročilu navajamo le nekaj značilnih odlomkov:

Skupina strokovnjakov z inštituta Jožef Stefan (IJS), Odseka za keramiko, ki ga vodi prof. dr. Drago Kolar:

»Sodelovanje med tovarno tehnične keramike in Odsekom za ke-

Stiska s prostori je v stari tovarni moteče vplivala na proizvodni proces

kvalitetno osvajanje novih programov

ramiko na IJS sega daleč nazaj. Dolgoročno, neprekinjeno sodelovanje pa teče od leta 1974. Takrat so začeli delati skupni teami, ki so reševali razvojne probleme tovarne. Razvijalci Elementov (IEZE), ki so poleg raziskovalcev IJS delali v teh skupinah ter tehnologiji v tovarni, ki so bistveno prispevali k uspešni realizaciji razvojnih projektov.

Tehnična keramika velja v svetu za zelo perspektivno. Na vseh področjih so možne še številne izboljšave, verjeten pa je tudi razvoj komponent z novimi funkcijami, npr. za elektrooptične aplikacije.

Novi tovarniški prostori so prav gotovo vzpodbuda delavcem, vendar premalo za optimizem, če jim ne bo sledila ustrezna oprema in znanje.

Prof. dr. Stane Pejovnik direktor Kemijskega inštituta Boris Kidrič: »Temeljni organizaciji Keramika bi rad čestital ob realizirani investiciji in vsem sodelavcem zaželel čim več delovnih uspehov v novih prostorih. Osnovni proizvodni program TOZD Keramike bo prav gotovo doživel še določene kvalitne spremembe.«

Dr. Miran Zgonik, Avtomontaža — TGN: »Pri nas smo željo po keramiki gojili že dlje. Približno sem že poznal tovarno v Vižmarjih, za graditev nove pa nisem vedel in bil sem prijetno presenečen nad novimi možnostmi, ki so se z gradnjo ponudile.

Za razvoj novih proizvodov, ki jih še nikjer ni, nam koristi prav bližina ljubljanske Keramike in moram reči, da sem navdušen nad vsem kolegov, ki jo kažejo za skupno delo.

Ing. Franc Kamenik, inovator, dela na področju merilne tehnike v Iskri Kibernetiki: »Sodim, da je zelo pomembno, da se Iskra pripravlja za močno proizvodnjo piezo keramike, ker je tu bodočnost. Razvoj gre naprej izredno hitro. Proizvodnja piezo keramike mora biti tesno povezana z aplikativnim razvojem, posebno glede ultrazvo-

Sodobno urejena proizvodnja v novih prostorih zagotavlja optimalne delovne pogoje

ka. Bistven pri tem je interdisciplinarni pristop. Glede izvoza lahko povem to, da je področje piezo keramike še zelo mlado. Kljub temu, da Zahod intenzivno dela na njem, obstaja še zelo veliko možnosti za plasiranje tovrstne proizvodnje.

Ludvik Simončič, član KPO DO Elementi: »Keramika predstavlja neke vrste infra strukturo za Iskra in za elektronsko ind. v širšem pomenu besede, saj je danes praktično prisotna v vseh elementih, ne samo v uporih, kondenzatorjih, potenciometrih diodah, temveč prav v vseh elementih v zadnjem času pa prodira tudi v mikroelektroniko, predvsem tudi v jakotočno elektro industrijo.

Naložba v modernizacijo keramike je zelo pomembna in mislim, da je to pravzaprav šele prva faza, ker je bilo v vsem dosedanjem

povojnem obdobju storjenega bore malo. Ta investicija pomeni pravzaprav šele osnovo, ki naj bi omogočila hitrejšo razvojno pot v bodoče.

Ervin Pirtovšek, vodja razvojne enote Elementi: »Keramika je po besedah strokovnjakov, ki so si vsi enotni — »čuden material«, z velikim številom neznank, ki med seboj vplivajo druga na drugo in jih je težko brzdati. Upamo, da bomo te procese v novi tovarni bolje obvladovali.«

Rudi Lepša, upokojenec, nekdanji direktor tovarne: »V vsem tem času, ko sem bil v tovarni, nismo uspeli napraviti korakov v smeri izgradnje osnovnih pogojev za delo. Ker smo bili vsi del iste tovarne, nismo uspeli razrešiti ekonomskih vprašanj pri vrednotenju dela Keramike in dela finalista. Časi so se spremenili, tovarna je

dobila svoje mesto in vlogo v okviru Iskre in Jugoslavije, ima dobre programe, mlade strokovnjake in po mojem mnenju, je nadpoprečna akumulativnost te dejavnosti le vprašanje časa.«

Florijan Fajgelj, upokojenec, dolgoletni direktor tovarne: »Področje tehnične keramike je tudi v svetovnem merilu izredno obetajoče in odprle se bodo še neslutene perspektive. Naša generacija je postavila solidne temelje, mlade strokovnjake pa čaka še ogromno dela in prepričan sem, da bodo tradicijo pridobivanja lastnega znanja nadaljevali tudi v novi tovarni.

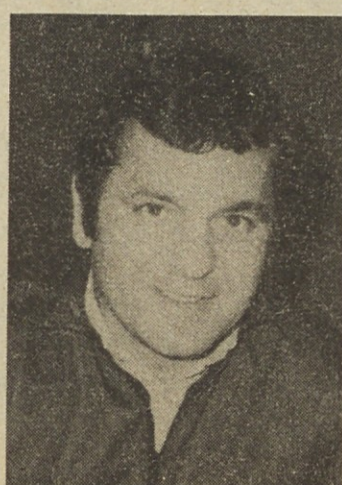
Terezija Peršin, predsednica delavskega sveta: »Delavci smo v zadnjih petnajstih letih razpravljali na zborih o gradnji nove tovarne, vendar brez uspeha. Šele po tolikih letih upanja smo le dočakali izpolnitev davne želje.«

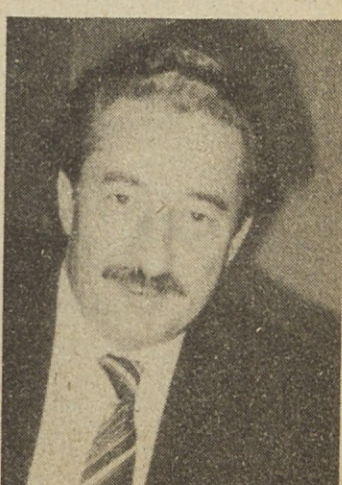
Drago Kolar

Stane Pejovnik

Miran Zgonik

Franc Kamenik

Brez dobrega orodja ni racionalne

Poslovanje, položaj temeljne organizacije v okviru delovne in sestavljene organizacije ter orodjarska dejavnost v Iskri, so bile glavne teme četrtkovnega razgovora predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in kolegijskega poslovnega odbora SOZD Iskra z delavci TOZD Tovarne orodij, delovne organizacije Avtomatika.

Od skromnih začetkov do visoko strokovnega znanja

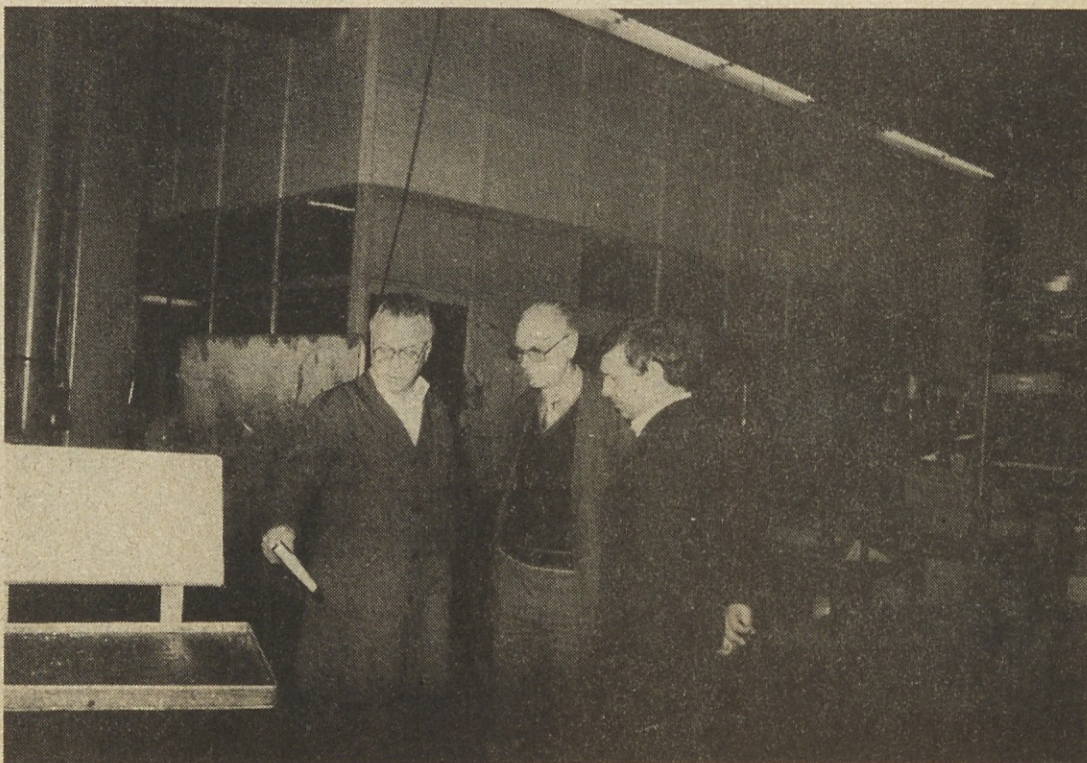
Sedemanjst let obstoja te temeljne organizacije, ki se je 1968. leta konstituirala kot delovna organizacija v okviru takratnega ZP Iskra in v času organizacijskih sprememb 1975. leta postala ena izmed temeljnih organizacij delovne organizacije Avtomatika, lahko glede na spremljanje poslovanja razdelimo v dve obdobji, do leta 1977, ko je praktično vseskozi poslovala na robu rentabilnosti, ali z izgubo in po letu 1978, ko je bil na osnovi sanacijskega programa na novo opredeljen proizvodni program v smeri izdelave orodij, naprav in specialnih strojev. Takšna opredelitev proizvodne dejavnosti pa je zahtevala obnovitev, oz. modernizacijo rabljenega strojnega parka. Tako so v obdobju po 1978. letu nabavili nekaj ključnih orodjarskih strojev, ki omogočajo izdelavo najzahtevnejših orodij za brizganje plastike, tlačni liv ter rezilna in kombinirana orodja. Z uvajanjem nove tehnologije pri izdelavi rezilnih orodij, ki sta jo omogočila v 1979. letu nabavljena žični erozimat AGIE

in profilni brusilni stroj JUNG JF 520 DS pa se je poleg izboljšanja

kvalitete skrajšal čas, oz. poenostavila tehnologija izdelave. Če

temu dodamo še izredne napore vodstva in 120 članskega kolektiva za boljši izkoristek delovnega časa in dvig fizičnega obsega proizvodnje, potem doseženi rezultati niso bili naključni, v 1980. letu 440 mio dinarjev ostanka dohodka, v 1981. letu že 700 mio, lani pa jim je ostalo za 110 mio dinarjev poslovnega sklada. Letošnje leto so načrtovali pogumno — 160 mio din naj bi ostalo za sklade. Vendar pa bo po vseh predvidevanjih realizirana le četrtnina. Vzroki so v izpadu izvoza na vzhodnonemško tržišče, kamor bodo od predvidenih 1.500.000 CI \$ izvoza realizirali le za 272. 000 CI \$ in v visokih obrestih za kratkoročne kredite, s katerimi so omogočili nakup dveh novih strojev, žičnega erozimata AGIE 200 in rezkalnega stroja DECKEL FP 4 CNC. Ostali smo pri izvozu. Podatki iz preteklih, predvsem 70. let kažejo, da so bila orodja iz te temeljne organizacije namenjena predvsem domačemu okolju. Modernizacija proizvodnje ter s tem kakovostna izdelava orodij pa jim je odprla vrata tudi na zunanja tržišča.

Tako bodo v letošnjem letu izvozili za 272.000 CI \$ orodij v Nemško demokratično republiko. V sodelovanju z Iskro Commerce (sektor SEV) so v letošnjem letu uspeli pridobiti novo tržišče — Poljsko, kamor bodo izvozili za 680.000 US \$ orodij. Za prihodnje leto pa imajo že nova naročila v vrednosti 150.000 CI \$ za Nemško demokratično repu-

proizvodnje in kakovostnih izdelkov

Tudi orodjarne v Iskri se morajo hitro prilagajati novim potrebam industrije, za katero delajo

S tem pa se nadaljnji razvoj orodjarstva v tej temeljni organizaciji, ki namerava v razvojno-proizvodnem programu osvojiti proizvodnjo specialnih strojev in naprav za avtomatizacijo proizvodnih procesov ter izdelavo orodij iz karbidnih trdin (v Jugoslaviji razen Železnikov in Nikole Tesla praktično ni proizvajalca tovrstnih orodij), ne konča za vrati delovne organizacije. V okviru SOZD Iskra imamo trenutno cca. 3.000 delavcev, ki se v različnih organizacijskih oblikah in stopnjah usposobljenosti ukvarjajo z orodjarstvom. Od tega imamo štiri močnejše centre, da ne naštevamo koliko jih je razdrobljenih samo na Stegenskem kompleksu. Torej se tudi pred SOZD Iskra postavlja odprto vprašanje, kako najbolj ekonomično oblikovati — organizirati orodjarstvo v Iskri, ne da bi šli v neko prisilno integracijo.

bliko in za 1.080.000 US \$ sklenjenih pogodb s Poljsko, odprta pa ostajajo še naročila do

kupci domačega in tujega trga. Ta ugotovitev je bila znova razčlenjena v letošnjem letu, ko

ne organizacije SOZD Iskra pripravijo vsebinska izhodišča, ki naj pokažejo na nadaljnji razvoj te temeljne organizacije. Če bo opredelitev zahtevala drugačno načelo organiziranja temeljne organizacije, kot je trenutno v delovni organizaciji, ta moment ne bi smel nastopiti kot motilni v hitrejšem in kvalitetnejšem razvoju orodjarstva. Še posebno ker vemo, da mora vsaka organizacija slediti vsebini.

Poskati bo potrebno ustrezno organizacijsko obliko, ki bo slonela na skupnih točkah ekonomske upravičenosti lokacijske zaokrožitve. Rezultat tega pa mora biti dobro organizirana proizvodnja opreme za avtomatizacijo proizvodnih procesov in izdelave kakovostnih orodij, ki bi v prvi vrsti pokrivala vse večje tovrstne potrebe subjektov v okviru celotne Iskre.

Š. D.

Pri razgovorih so sodelovali: SOZD Iskra: Ivo Banič — član KPO SOZD Iskra, Miloš Pavlica — sekretar DPO SOZD Iskra, Avguštin Ciuha — predsednik KOOS SOZD Iskra, Tone Orožin — predsednik ZZB SOZD Iskra

DO AVTOMATIKA: Jože Godec — vodja delovne skupnosti, Franci Černe — predsednik KOOS DO Avtomatika,

TOZD Orodja: Tone Rauh — direktor TOZD, Zdenka Petelin — sekretar TOZD, Julij Debeljak — vodja prodaje v TOZD, Miha Pirnat — vodja proizvodnje, Janez Gartnar — vodja računovodstva in sekretar OOK TOZD, Brane Weisseisen — predsednik delavskega sveta TOZD, Janko Jeleničič — predsednik OOKS TOZD in Miran Mihevc — predsednik OOKSMS TOZD.

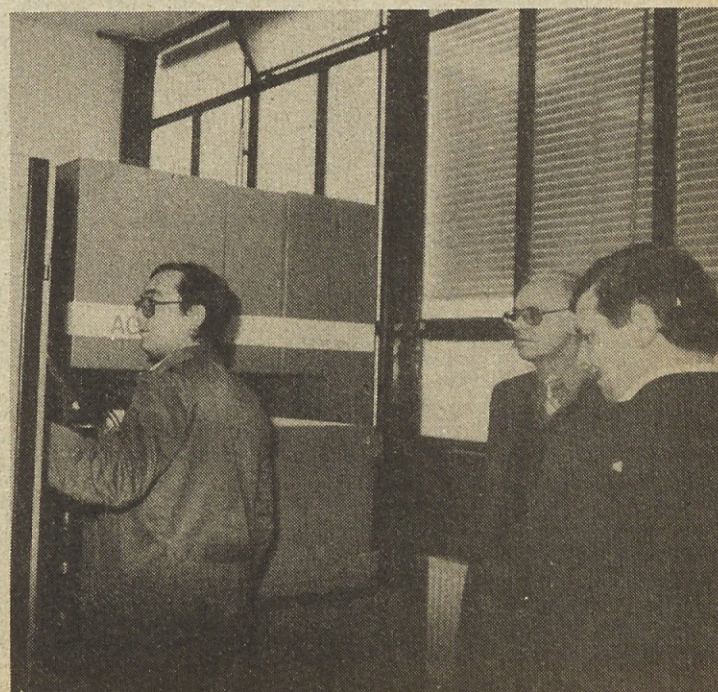
skupne vrednosti v višini 1.500.000 US \$.

Vsaka organizacija mora slediti vsebini

Zanimiv je podatek, da predstavlja delež izdelave orodij, oz. opravljenih storitev za delovno organizacijo Avtomatiko, oz. njene temeljne organizacije izredno nizko številko, ki se giblje okoli 4% in, da je v večji meri povezana z drugimi subjekti v SOZD Iskra: TOZD Sp. Idrija, oz. z zunanjimi

so se na ravni delovne organizacije pripravljale in izvedle spremembe v samoupravnih organiziranosti in vodenju Avtomatike v smislu programskih vertikal, z delnim upoštevanjem tehnološkega vidika. TOZD Orodja v tem kontekstu niso bila vključena, saj je proizvodnja tega segmenta drugačna — specifična.

Na poslovodni ravni pa je bilo soglasno sprejeto stališče, da naj se na osnovi skupnega dogovora predstavnikov temeljne in delov-

Nagrade prof. dr. Vratislava Bedjaniča

Delavski svet delovne organizacije Avtomatika je v letošnjem letu že šestnajstič razpisal nagrade prof. dr. Vratislava Bedjaniča, katere so namenjene doktorjem in magistrom elektrotehničnih znanosti ter diplomantom jugoslovanskih elektrotehniških fakultet, ki so svoja dela zagovarjali v študijskem letu 1984/85.

Komisija v sestavi: prof. Mihajlo Golubović, prof. dr. Anton Ogorelec, prof. dr. Nedžad Pačalić, Marko Jeglič, Ivo Dremelj in Jože Pukl, je do 15. oktobra prejela 14 predlogov s področja sistemov, naprav in elementov avtomatizacije, zaštite in stikalne tehnike in na osnovi pregleda del sklenila, da se podelijo nagrade naslednjim kandidatom:

Za doktorsko disertacijo:

— **Janez NOSTRAN:** Prispevek k problematiki možnostnih aktivnih filtrov
predlagatelj: Fakulteta za elektrotehniko Ljubljana
mentor: prof. dr. Rafel CAJHEN

Za magistrska dela:

— **Maja ATANASIJEVIĆ:** Načrtovanje računalniškega vodenja multivariabilnih industrijskih procesov
predlagatelj: Fakulteta za elektrotehniko Ljubljana
mentor: prof. dr. France BREMSŠAK
— **Ivan ČIBEJ:** Senzorno vodenje robotskih sistemov v elektronski montaži
predlagatelj: Fakulteta za elektrotehniko Ljubljana
mentor: prof. dr. Alojz KRALJ
— **Bojan GRILEC:** Inteligentni barvni grafični terminal za interaktivno vodenje procesov v realnem času
predlagatelj: Fakulteta za elektrotehniko Ljubljana
mentor: prof. dr. Ludvik GYERGYEK
— **Siniša SRHOLJIĆ:** Izvodjenje radnih programa računarom upravljanih alatnih strojeva

predlagatelj: Elektrotehniški fakultet Zagreb
mentor: prof. dr. Leo BUDIN

Za diplomatska dela:

— **Nadja HVALA:** Uporaba metode inverznega mygnistovega diagrama pri načrtovanju vodenja multivariabilnih procesov
predlagatelj: Fakulteta za elektrotehniko Ljubljana
mentor: prof. dr. France BREMSŠAK
— **Aleš LEONARDIS:** Sistem za optični nadzor tiskanih vezij
predlagatelj: Fakulteta za elektrotehniko Ljubljana
mentor: prof. dr. Nikola POVEŠIĆ
— **Siniša MARIJAN:** Analiza reguliranog elektromotornog pogona okretne platforme bagera
predlagatelj: Elektrotehniški fakultet Zagreb
mentor: prof. dr. Nedžad PAŠALIĆ
— **Sonja PAVELIĆ:** Modelna osnova robotskog manipulatora
predlagatelj: Elektrotehniški fakultet Sarajevo
mentor: prof. dr. Božidar MATIĆ
— **Ponjeta ŠATAN:** Gradnja test sistema i procedura diagnosticiranja kvarova u modulima sistema »JE MSUP«
predlagatelj: Elektrotehniški fakultet Sarajevo
mentor: prof. dr. Bževad HASANBEGOVIĆ

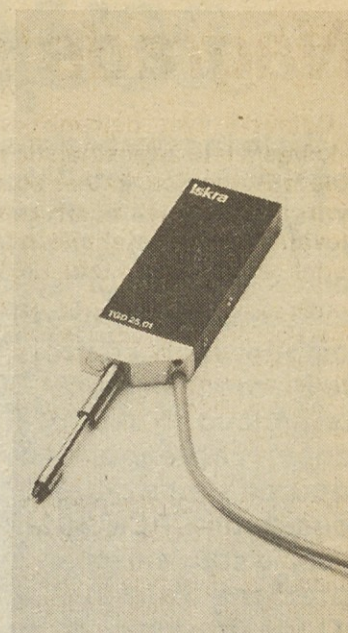
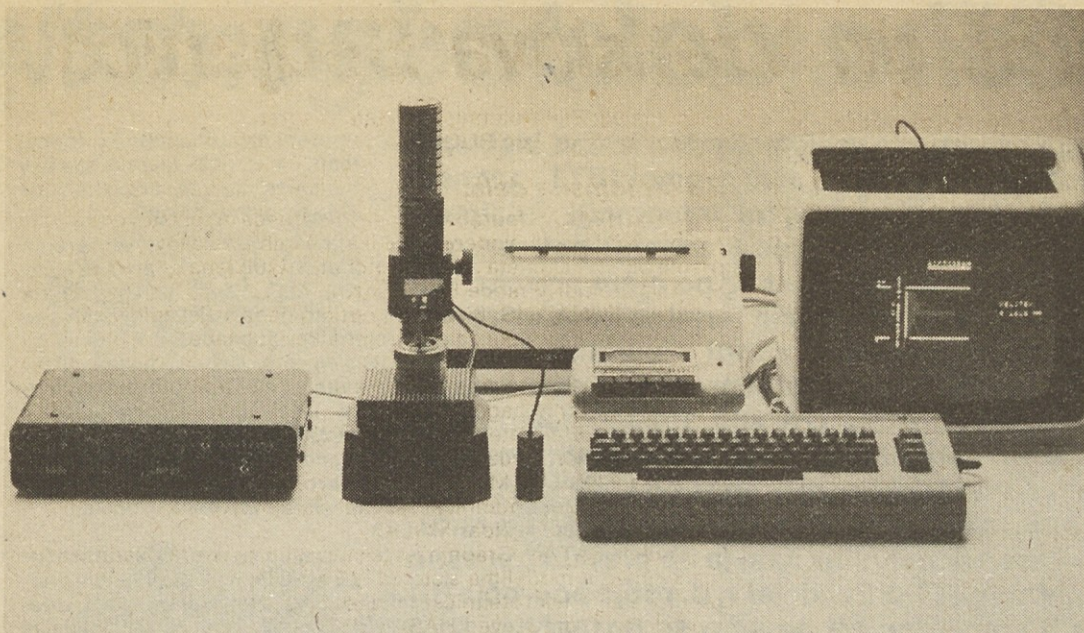
Na slavnostni podelitvi nagrad, ki je bila v sredo, 11. decembra v prostorih Centra sistemov za avtomatizacijo v Stegnah, je prof. dr. Anton Ogorelec iz Ljubljanske Fakultete za elektrotehniko in dolgoletni član komisije, v uvodu seznanil prisotne z življenjsko potjo prof. dr. Vratislava Bedjaniča, njegovim pomenom za razvoj slovenske in jugoslovanske elektroindustrije in spregovoril o pomenu nagrad, ki so edina tovrstna priznanja, ki vključujejo vse elektrotehnične fakultete v Jugoslaviji in na ta način tudi povezujejo neposredno proizvodnjo z visokošolskimi ustanovami in znanstvenimi institucijami. O tem je v nadaljevanju spregovoril tudi direktor TOZD Razvojni institut delovne organizacije Avtomatika, Jože Pukl, hkrati pa je nagrajence seznanil tudi z delovno organizacijo in njenim razvojno-proizvodnim programom.

Za podeljena priznanja in nagrade se je v imenu nagrajencev zahvalil Janez NOSTRAN.

Š. D.

Letošnji dobitniki Bedjaničevih nagrad skupaj z mentorji in člani komisije

Novost iz razvoja: digitalni komparator TGD

Iz spremljajočega razvoja proizvodnega programa TOZD Elementi za avtomatizacijo smo v Avtomatiki dobili nov proizvod: digitalni komparator TGD, ki skupaj z merilnimi kazalniki NP in numeričnimi napravami služi za varjenje in pozicioniranje na standardnih mehanskih merilnih strojih, lahko, pa tudi na različnih merilnih in obdelovalnih strojih. Hkrati pa je njegova uporaba namenjena tudi natančni kontroli dimenzij obdelovalcev na vmesni in končni kontroli.

Digitalni komparator je bil razvit v zelo kratkem času. V devetih mesecih se je idejni projekt, ki ga je pripravil Vladimir Strohsack, ob pomoči sodelavcev razvojnega oddelka realiziral v prvih vzorčnih komadnih. Predstavljen je bil tudi na letošnjem sejmu Elektronike v Ljubljani. Glede na to, da je to prvi tovrstni izdelek pri nas, ki ga med drugim odlikuje tudi široka možnost uporabe, je bilo zanimanje obiskovalcev sejma precejšnje. Do sedaj je bilo narejenih štirinajst komadov, ki so že montirani na merilnih letvah in obdelovalnih strojih v proizvodnji na Savski c. 3. Prva serija tako izključno služi tudi za testiranje, oz. odpravo morebitnih pomankljivosti.

Poglejmo si še nekaj tehničnih podrobnosti:

S konektorjem se digitalni komparator prek prikazalnika lahko poveže tudi z računalnikom, ki izmerjene rezultate, glede na zahteve uporabnika, prikazuje, izračunava, ali izpisuje in vodi statistiko.

Delujejo po optoelektričnem načelu s presvetljevanjem dveh relativno gibajočih se na steklu naparjenih črtnih merilnih mrež. Interval črtnih merilnih mrež je 20 μ m (10 + 10) ali 40 μ m (20 + 20).

Interval predstavlja širino neprosojnega in širino prosojnega dela črtnih merilnih mrež. Električno vezje, ki zaznava gibanje črtnih merilnih mrež, merilne signale okrepi in pomnoži tako, da dobimo željeno razločljivost merilnega daljnika.

Prednost uporabe:

- neposredna pritrditev na premikajoče se dele stroja;
- možnost hitre analize izmerjenih rezultatov, z direktno povezavo merilnega sistema in računalnika;
- možnost prenosa po dolgih

kabloh od mesta odjema, do prikazovalnika zaradi ojačanih signalov;

- direktno odčitavanje dimenzij in pomikov,
- povečanje produktivnosti,
- zmanjšanje izmečka.

Š. D.

V ponedeljek, 9. t.m. je obiskala delovno organizacijo Avtomatiko delegacija predstavnikov turških firm Tekfen in Turktelefon, v kateri so bili: Ömer Sunman, Turgut Ögman, Ümit Özdemir, Dinc Senlier, Kemal Tanrıöver in Cevdet Ayemir. V imenu delovne organizacije jih je v prostorih Centra sistemov za avtomatizacijo v Stegnah, sprejel v.d. glavnega direktorja Avtomatike, Rudi Pirc s sodelavci.

Sprejemu in razgovoru je prisostvoval tudi Asim Perviz, direktor predstavništva Iskra-Istanbul.

Tema razgovorov, v okviru katerih je bilo v uvodu izrečeno obojestransko zadovoljstvo glede poteka

dosedanjega sodelovanja je zajemala: poročilo o napredovanju projekta (dela na avtomatizaciji 600 km železniške proge v centralnem delu Turčije), seznanitev z odprtimi pozicijami iz lokalne proizvodnje v Turčiji ter detaljni pregled sporazuma o skupnem nastopu na naslednjih tenderjih v Turčiji (avtomatizacija proge Cetinkaya — Kayas in Ankara — Edirne), za katere bo licitacija predvidoma v prvem trimesečju prihodnjega leta. V zaključnem delu pa so z veliko pozornostjo proučili možnosti za razširitev dolgoročnega sodelovanja med Iskra in Tekfenom.

Š. D.

Uspešno dokončan razvoj

»Digitalizacija telefonskega omrežja je vsekakor eden izmed bistvenih pogojev, ki mora biti izpolnjen, preden se v javni promet (PTT) začnejo uvajati nove teleinformatične možnosti s ciljem integracije teleinformatičnega omrežja in storitev. Z uvedbo digitalnih prenosnih poti omrežje namreč postane prosojno za vrsto informacij, ki se po njem pretaka, kar šele omogoča učinkovito priključevanje različnih terminalov in ustreznih posredovalnih centrov, oz. uvajanje novih vrednot v celotno omrežje. Mednarodni instituciji CCITT in CEPT za digitalni prenos priporočata t. i. hierarhično strukturo, ki vsebuje snope 30, 120, 480, 1920 VF telefonskih kanalov za prenos po kovinskih in optičnih kablilih ter usmerjenih zvezah in dopušča snope od 7680 telefonskih kanalov za prenos po kovinskih in optičnih kablilih. PCM 30 MF je prva in najpomembnejša stopnja v tej hierarhiji, saj je soudeležena tudi pri vseh nadaljnjih« nam je ob pravkar uspešno opravljenem atestu pri kooperantu ITT-SEL, dejal v. d. vodje področja RR DO Elektrovezve, dr. Boris Štemberger, mi pa smo se pozanimali še o poteku razvoja in namenu te naprave pri naših razvijalcih: Božu Bastarju, Matjažu Blokarju, Dušanu Lozeju, Francu Hitiju, Dragu Čuku.

Sodobna mikroelektronika je odprla pot množični uporabi digitalne tehnike in s tem tudi napravam kot je vaš PCM 30?

Da. Po zaslugi izredno hitrega napredka mikroelektronike v zadnjih 15 letih, so postale posamezne mikroelektronske komponente dovolj poceni, da so odprle pot digitalni tehniki. S tem je namreč le-ta šele dobila

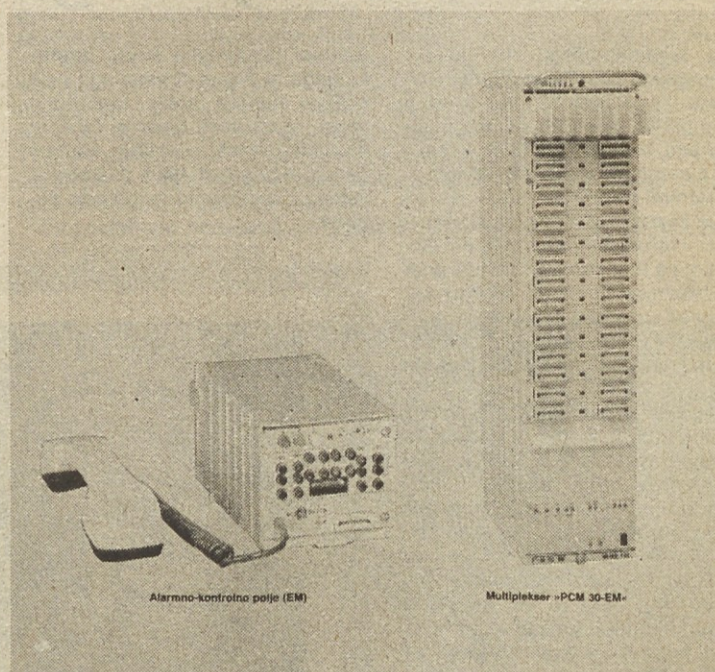
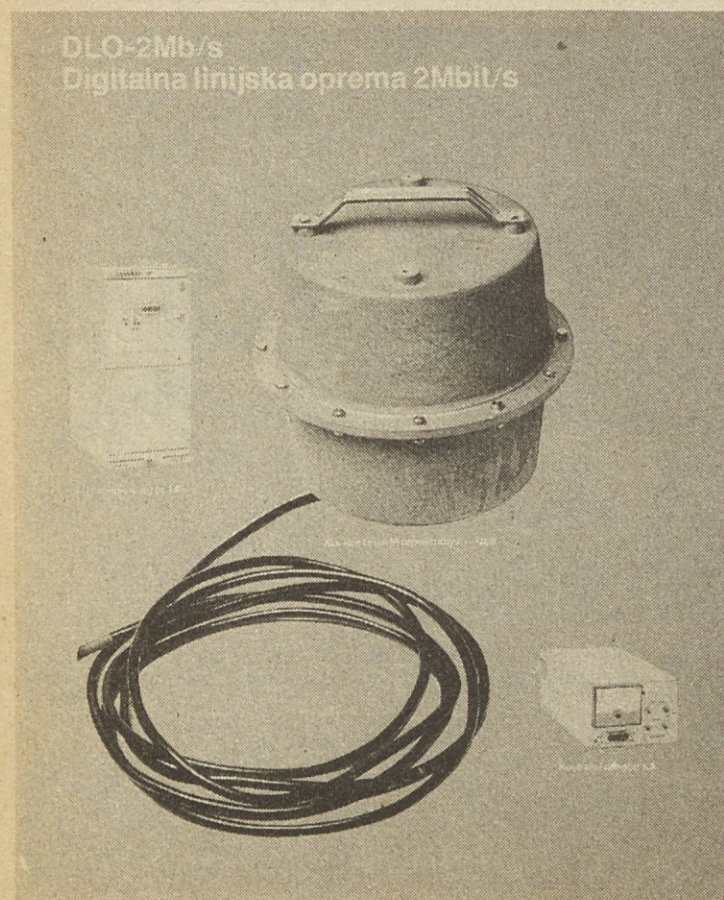
tehnološko osnovo za svoj razvoj, čeprav je bil patent za PCM prenos prijavljen že leta 1938.

Prednosti digitalnih tehnologij namreč omogočajo izdelavo sposobnejših prenosnih naprav, ki so z uporabo cenjenih sodobnih mikroelektronskih komponent postale tudi cenovno zanimivejše in ekonomsko upravičene.

uporabi digitalne tehnike, precej manj pa naredili. Iskra je bila tu v nekem minimumu prisotna, toda kaj več nismo zmogli.

Nadaljnji korak smo naredili pred štirimi leti, ko smo se z našim dotedanjim partnerjem na področju analogne večkanalne tehnike firmo SEL dogovorili, da razvijemo izvozno konkurenčni sistem PCM 30. Dogovorili smo se za koncept, ki smo ga skušali v naslednjih 2 letih uresničiti s pomočjo osnovne sestavine naprave, domačega PCM-kodeka iz Iskrine Mikroelektronike.

Vendar so pri izdelavi domačega kodeka nastali določeni zadržki, ki so zavrli njegovo izdelavo, naš partner pa seveda ni več utegnil čakati. Zaradi tega in zaradi potreb izvozno usmerjenega programa smo bili prisiljeni

Kdaj ste se vi odločili za razvoj digitalnih naprav?

V naši temeljni organizaciji smo se že pred osmimi leti odločili, da ustanovimo razvojne skupine za tehniko digitalnega prenosa. Vendar smo se med formiranjem teh razvojnih skupin soočili z dejstvom, da nas po svoje bremenijo še tekoči razvoj pa tudi proizvodnja analognih večkanalnih naprav. Zato smo se odločili, da poiščemo kooperanta, prek katerega naj bi bili prisotni na našem tržišču. Tako smo se povezali s firmo Marconi-Italiana in potem tudi v naslednjih letih sestavili nekaj PCM 30 naprav. Na žalost pa smo tedaj v Jugoslaviji veliko več govorili o

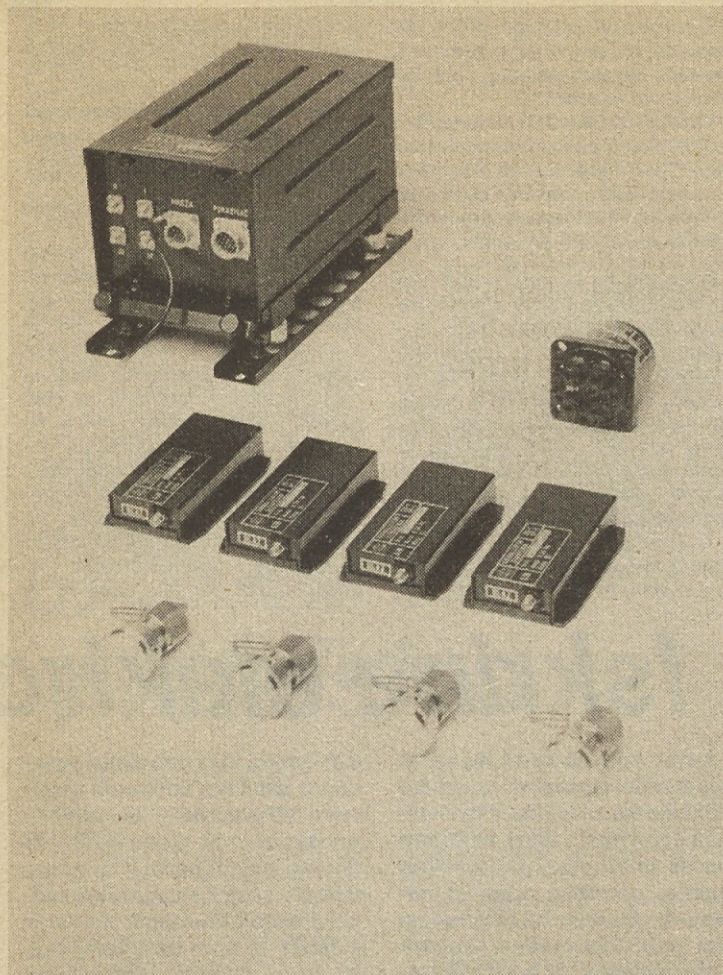
v februarju tega leta začeti s pre-razvojem na tuj kodek. Odločili smo se za ustreznega, ki ga v svetu proizvaja že 5 firm.

Kodek je pomemben podsestav?

To je zelo zahtevno mikroelektronsko vezje, karakteristični podsestav, ki vsebuje filtriranje ter digitalno-analogno in analogni-digitalno pretvorbo govornega signala. Osvajanje tako zahtevnih mikroelektronskih vezij, kot je PCM-kodek pa zahteva odločno večja finančna vlaganja in odločno višjo tehnološko stopnjo, kot sta bili na razpolago.

Vaš PCM 30 je prejšnji mesec uspešno prestal interni atest

digitalnega sistema PCM 30

Signalizator ozračenja SO-1

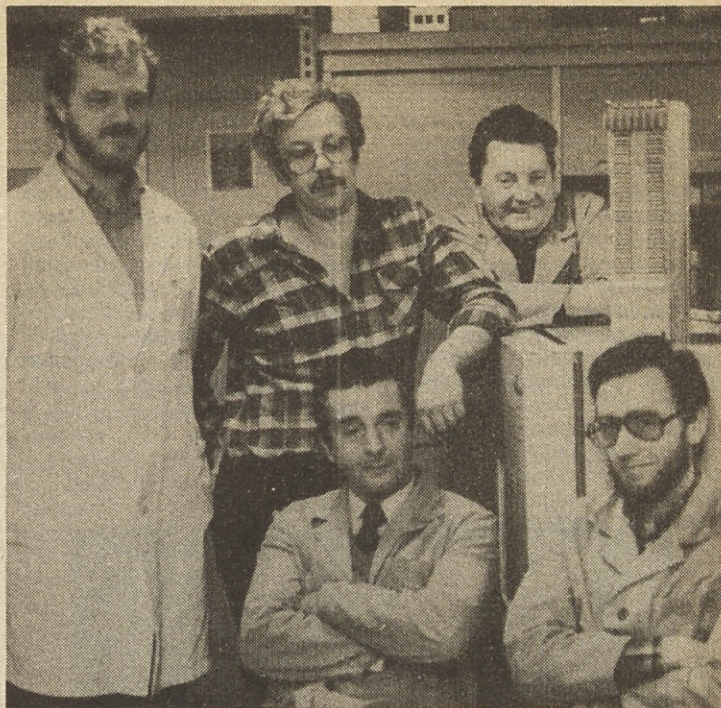
svetovno poznane proizvajalca prenosne tehnike, firme SEL. To je veliko priznanje.

Ta atest je bil narejen v prvih dveh tednih novembra.

Seveda smo imeli ustrezne predpriprave, ki so potekale vse od letošnjega junija. Opravili smo številne meritve, na osnovi katerih smo dobili rezultate, ki so pokazali, kako aparatura ustreza priporočilom CCITT. V tem času smo tudi opravili vse meritve v delovnem temperaturnem območju tako, da smo potem šli s temi rezultati na atestiranje prototipnih naprav, pri čemer smo posamezne meritve opravili še pri firmi SEL, v realnem okolju s komutacijskimi napravami in v delovanju z njihovimi linijskimi napravami v njihovi merilnici.

Atestiranje je pokazalo, da naprava PCM 30 ustreza predpostavljenemu konceptu in zahtevam. Hišni atest, ki ga je opravil SEL, je predvsem namenjen za zagotavljanje obvezne kvalitete, s katero potem ta firma nastopi na tržišču.

S predstavniki firme SEL smo

Razvijalci z leve: Dušan Lozej, Franc Hlti, Božo Bastaš; v ospredju: Drago Čuk, Matjaž Blokar

načeli tudi vprašanje skupnega trženja teh naprav.

Vaš PCM 30 je večnamenski, precej pomembnih zmogljivosti ima?

Naloga te naprave je koncentracija 30 telefonskih kanalov v digitalni 2 Mb snop, ki ga potem po potrebi vključujemo v zmogljivejše naprave višjih hierarhičnih stopenj. Namenjen je za po-

vezavo med telefonskimi analognimi centralami in analognih z digitalnimi centralami.

Na to napravo neposredno priključimo po 30 kanalov, ki jih lahko hkrati rabimo za telefon-

ske pogovore z različnimi tipi signalizacij ter za podatkovne kanale, prek katerih lahko pre- (Nadaljevanje na 14. strani)

Konstrukterji z leve: Srečko Kunstelj, Liljana Jakopovič, Franc Bojč, Andrej Šmuc

Uspešno dokončan razvoj

(Nadaljevanje s 13. strani)

našamo: slike in dokumente, pisane tekste, komande, signalne meritve, podatke do procesorjev, oz. terminalov.

Za ponazoritev lahko navedemo primer ene izmed možnih uporab. Če bi tako napravo, ali bolje rečeno komplet, vgrajen v našem terenskem kontejnerju velikosti okoli 1 m x 0,8 m x 0,4 m, namestili na Veliki planini in jo

povezali s kablom, ali z radiorelejnim prenosom s telefonsko centralo v Kamniku, kjer bi imeli nasproti dvojnik te naprave, bi lahko vzpostavili hkrati prenos 30 telefonskih pogovorov. V tem primeru bi bilo najbrž smotno 28 priključkov uporabiti za osebne telefone in 2 za javni telefonski govorilnici. Vsi ti bi se lahko po želji vključevali prek kamniške telefonske centrale na jugoslovanski telefonski sistem, s čimer bi imeli možnost pogovora s katerikoli telefonskim naročnikom.

Uporabnost vašega PCM 30 kaže na to, da bi bil v nekaterih primerih še uporabnejši, če bi bil enostavno prenosljiv?

Doslej smo govorili o tej napravi v konstrukciji za stacionarno montažo. Torej v glavnem za montažo v že obstoječih prostorih central in za montažo v ustreznem terenskem ohišju, kot je bilo omenjeno.

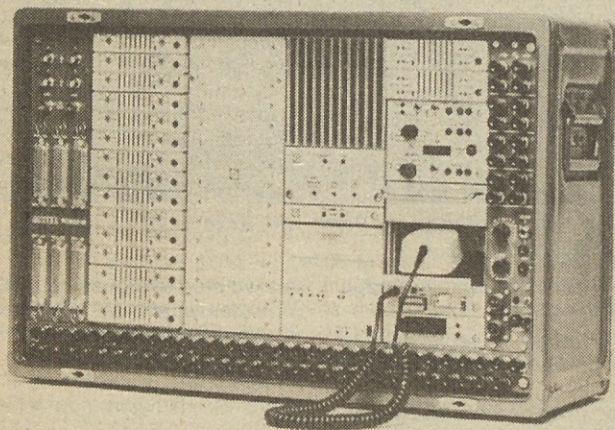
Pokazale pa so se potrebe tudi po napravah, ki bi bile prenosljive in bi imele možnost hitre priključitve na bližnjo telefonsko centralo. V primeru elementarnih nesreč, ali večjih športnih prenosov največkrat potrebujemo mobilne naprave. Take naprave bi lahko imela naša PTT in bi jih po potrebi instalirala v okoljih, ki zahtevajočasne zveze.

To mobilno napravo PCM 30 imamo že tudi razvito. Sestavljena je v kovčku majhnih dimenzij (60 x

40 x 30 cm), predvideno pa je, da bi delovalo prek radiorelejnega sistema.

Vendar poleg omenjenega predstavlja vaš PCM 30 le prvo stopnjo v hierarhični lestvici digitalnih prenosnih naprav?

Za tovrstne naprave obstajajo mednarodna priporočila CCITT in določila evropskega združenja pošt CEPT. Tako imamo na osnovi današnjih tehnologij hierarhijo teh prenosnih naprav razporejeno od 1. do 5. stopnje. PCM 30 sodi v prvo stopnjo, ki je v prenosnih sestavih najštevilnejša. Prisotna je pri vseh sistemih, ki terminirajo kanale na sedanje analognе centrale, saj moramo vedeti, da so zmogljivejši prenosni sistemi praviloma zgrajeni tako, da se prve stopnje, na katere so vezani uporabniki, vežejo na naprave druge hierarhične stopnje, s 120 kanali, naprave 2.

Mobilna izvedba terminalnega multiplekserja PCM 30/M

Iskrina elektroni ka v letalstvu

Letos mineva že 14 let kar je Iskra začela osvajati področje elektronike za letala. V teh letih je ta dejavnost v Iskri, za katero moraš imeti visoko strokovno znanje, naredila uspešen napredek. Danes že imamo na tem področju močno skupino strokovnjakov. Z letošnjim letom pa tudi redno serijsko pr-

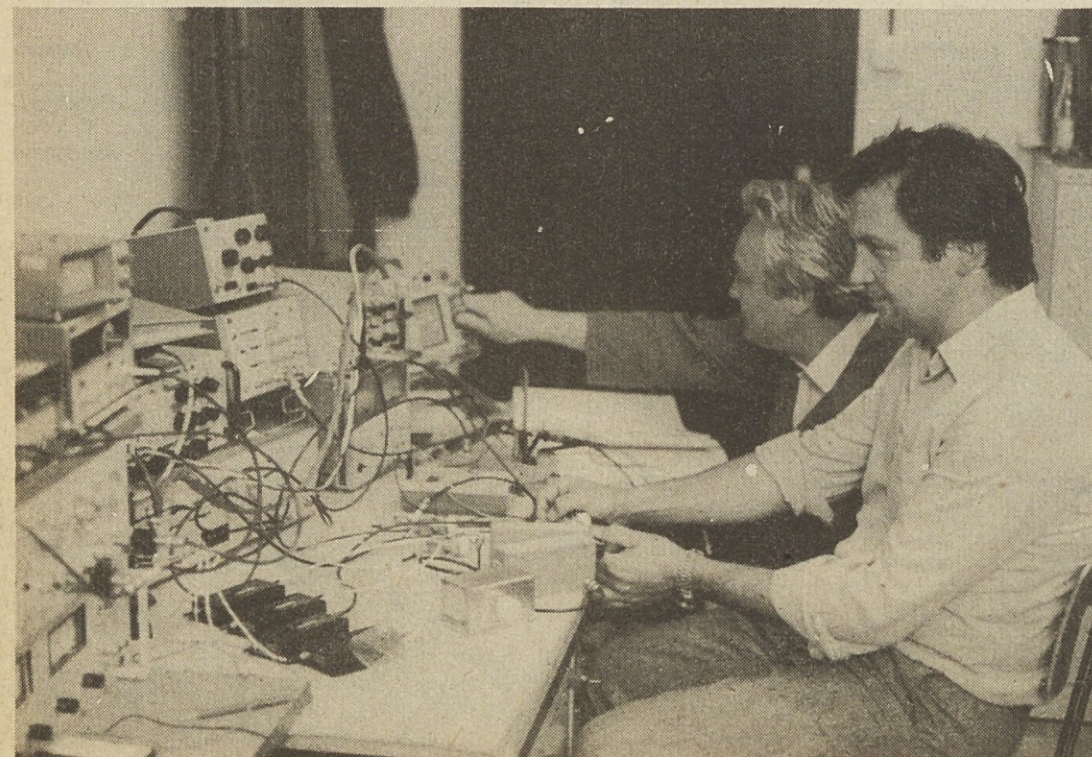
oizvodnjo, ki je dopolnila dosedanje izdelavo unikatnih izdelkov. »Z zagonom te serijske proizvodnje in glede na to, da imamo dovolj naročil, si bomo lahko v bodoče zagotovili rednejši dotok finančnih sredstev s čimer se nam bo odprla pot, da naše delavce nagradujemo po rezultatih dela tako, kot je za tako zahtevno delo ustrezno« nam je dejal Boris Deržaj, ki že od vsega začetka dela na področju Iskrine elektronike za letala in kateremu smo zastavili nekaj vprašanj, vezanih na razvoj in trenutno stanje te zanimive dejavnosti.

Kako je potekalo osvajanje Iskrine elektronike za letala?

Začetek sega v leto 1971 ko smo prišli na to področje z napravo Marker sprejemnik, ki je bil dovolj dobro zasnovan po kvaliteti in zmogljivostih, da nam je odprl pot na to zahtevno področje. Hkrati nam je dal vzpodbudo za razvoj novih tovrstnih naprav.

Glede na to, da smo v Jugoslaviji do tedaj te naprave uvažali, smo jih s tem začeli postopno nadomeščati z domačimi iz lastne proizvodnje, kar je ob prihranku deviznih sredstev zagotovilo še vrsto pomembnih prednosti: prilagojene so specifičnim zahtevam našega namenskega kupca, niso potrebni tuji strokovnjaki za njihovo prilagoditev na letala in omogočajo vzdrževanje brez tuje pomoči. Za namenskega kupca so to pomembne prednosti.

Temu Marker sprejemniku so potem sledile še zahtevnejše naprave tako, da danes že serijsko pr-

Končna kontrola naprav iz avionike: Herbert Mažgon in Janez Zupančič (v ospredju)

digitalnega sistema PCM 30

stopnje vežejo na naprave 3. stopnje s 480 kanali itd. PCM 30 je tako osnovni gradnik vsakega takega prenosnega sistema.

Ob napravi PCM 30 boste kupcu nudili tudi drugo spremljajočo ustrezno opremo?

Kot dopolnilo multipleksu PCM 30 smo razvili tudi linijski sistem, ki se sestoji iz linijskega terminala in regeneratorjev. Namenjen je za prenos 2 Mbitnega snopa po simetričnih kablilih.

Možen bo tudi prenos po optičnih vodnikih, za kar pa ima Iskra—CEO tudi že razvito 2 Mbitno linijsko opremo. Skupno delo smo uskladili tako, da sta bila oba linijska sistema izdelana v enaki konstrukcijski obliki in celo v določenem sestavu medsebojno zamenljiva.

Primer takšnega delovanja smo pokazali na Sejmu elektronike v Ljubljani, ker pa v naši DO Elektr-

ozveze razvijamo vzporedno še 2 Mb-radiorelejni sistem, bomo v Iskri pokrili vse tri medije prenosa.

Razvojno delo ste torej ne samo uspešno zaključili, ampak vam je to uspelo tudi v izjemno kratkem času?

Kot rečeno smo v začetku letošnjega leta prišli v položaj, ko smo morali izredno hitro doraziti našo napravo na osnovi tujega kodeka. Kadrovske smo dokaj šibke. Zato smo naše delo, kolikor smo mogli, racionalizirali in predvsem z delom izven delovnega časa pospešili razvoj. Enako zavzeto in s prav takšnim elanom so prevzeli delo naši konstrukterji. Tu je treba še povedati, da smo v zelo kratkem času uspeli izdelati tudi tiskana vezja za naše prototipe, kar ne bi bilo mogoče, če ne bi imeli lastne in hitre prototipne proizvodnje tiskanih vezij.

oizvajamo med drugim tudi kompleksne sisteme.

Ta proizvodnja je najbrž precej zahtevna?

Prav gotovo, saj vsi vemo kaj pomeni, če v letalu odpovedo elektronske naprave, brez katerih pilot ne more voditi letala. Naslednje dejstvo pa je tudi, da so naprave v letalu podvržene v določenih trenutkih ekstremnim klimomehanskim obremenitvam. Vse to zahteva od naprav izredno stopnjo zanesljivosti delovanja, kar je moč zagotoviti šele po velikem številu predhodnih preizkusov in množičnih terenskih preizkusih na prototipih. Veliko delovnih ur je ob tem delu vezano še na spremljajoče dejavnosti, predvsem na obsežno dokumentacijo. Prav tako je izredno zahtevna izbira elementov za vgradnjo, ki morajo skozi temeljite kontrole meritve. Tu je še izdelava podsklopov, kajti vedeti moramo, da je tehnologija njihove zaščite daleč zahtevnejša od tovrstnih zahtev v ostali profesionalni elektroniki.

Torej ste v teh letih osvajanja elektronike za letala prehodili zanimivo razvojno pot?

Osvajanje novih področij je praviloma zelo zahtevno, pri osvajanju elektronike za letala pa smo imeli nekaj specifičnih tehničnih in finančnih problemov.

Resnica je, da smo z namenskimi kupcem dosegli sporazume, ki so nam omogočili razvoj posameznih naprav, vendar stroški razvoja niso bili v celoti finančno pokriti. Problem je namreč v tem, da se v času razvoja posameznih naprav pojavljajo nepredvideni razvojni problemi, ki zahtevajo dodatno delo. Ta problem je pravzaprav prisoten pri vsakem razvojnem delu in tako tudi pri nas. Vendar nam je to povzročilo tudi finančne težave, te pa

so metale slabo luč na področje Iskrine elektronike za letala, čeprav je bilo naše delo v končnem vedno razvojno uspešno, kar dokazuje uspešen zagon serijske proizvodnje v letošnjem letu.

Vam zagon serijske proizvodnje daje možnosti uspešnega poslovanja?

Vsekakor, saj imamo s pogodbenimi zagotovljenimi deli za nekaj let. Hkrati se odpirajo stalno nove možnosti za osvajanje novih naprav, kar seveda mora biti pogojeno z dotokom novih kadrov in z ustreznim reševanjem investicijske problematike.

Omeniti pa velja, da so prav naši dosednji delovni rezultati omogočili tudi drugim delovnim organizacijam v Iskri, da se vključijo v to področje s čimer bi se lahko Iskrine dejavnosti za potrebe letalske industrije še raširile.

Vsa ta leta ste imeli predvsem unikatno proizvodnjo, z letošnjim letom pa ste tudi prvič osvojili serijsko proizvodnjo. Tu vas verjetno spremljajo tudi začetne težave?

Nas finančni položaj nas je seveda omejeval, tako pri sprejemanju in usposabljanju novih kadrov, kot pri nabavi ustreznih opreme. Težave so tudi v zamujanju določenega repromateriala iz uvoza in pri izdelavi mehanskih delov. Kljub vsemu računamo, da bomo te težave vsaj v okviru najnujnejših zahtev zadovoljivo rešili. Kadrovske vprašanje v proizvodnji pa rešujemo tudi s premestitvijo ljudi iz razvoja v proizvodnjo in z novimi sodelavci ter obveznim podaljšanim delovnim časom. Skratka v celoti vzeto lahko rečemo, da imamo zdaj kljub vsemu možnosti doseganja boljših delovnih rezultatov, kot doslej in končno tudi možnosti resničnega nagrajevanja po rezultatih dela.

Boris Čerin

Pri sestavljanju enot so naši sodelavci prav tako prizadevno delali ob sobotah in nedeljah, kot pred njimi že razvijalci in konstrukterji ter pozneje merilci. V času poletnih dopustov smo že lahko začeli z umerjanjem. Poudariti je treba, da so meritve za tovrstne naprave, ki morajo ustrezati vsem mednarodnim priporočilom, zelo zahtevne. Smo pa imeli pri tem dovolj srečno roko, ker so bila vezja kljub naglici tako dobro zasnovana, da jih ni bilo potrebno ponavljati.

Marsikaj bo odvisno od pravočasnega zagona proizvodnje teh naprav?

Zdaj je skrajni čas, da izdelamo strategijo osvajanja in uresničimo tako proizvodnjo, ki bo pokrila domače potrebe po digitalnih napravah na področju prenosa. Hkrati pa seveda moramo to delo zastaviti tako, da bo lahko Iskra s temi napravami prisotna na svetovnem tržišču in to ne samo s prodajo teh naprav, temveč tudi z nudenjem celotnega inženiringa.

Ker je izdelava domačega kodeka zamujala, imamo 2 letno zamudo v razvoju našega PCM 30. Kljub temu smo v letošnjem letu s hitrim in kvalitetnim delom to našo napravo razvojno dokončali. V firmi SEL zagotavljajo, da je PCM 30 v predstavljeni izvedbi zanimiva za izvoz, saj je v tem času to ena najmanjših in najbolj univerzalnih naprav v svetu.

V interesu firme SEL je, da s temi napravami kompletira svojo izvozno ponudbo in zato tudi poudarja, da je nujno čimprej uresničiti zagon proizvodnje in poskrbeti za ustrezno kvaliteto. Tako imamo vse možnosti, da prek firme SEL pa tudi samostojno, nastopimo na mednarodnem tržišču. Ob tem se še moramo zavedati, da bi nam kakršna koli zamuda v zagonu proizvodnje lahko pomenila ne samo-

zmanjšanje dohodka, temveč bi bil s tem najbrž ogrožen celoten razvoj Iskrinih telekomunikacij.

Proizvodnja mora že v naslednjem letu zadovoljiti prve potrebe našega poslovnega partnerja in domačih kupcev, čeprav je zelo obremenjena s sedanjimi programi proizvodnje analognih prenosnih naprav.

Nadaljnje osvajanje razvoja digitalnih prenosnih naprav je vezano še na kadrovske vprašanje?

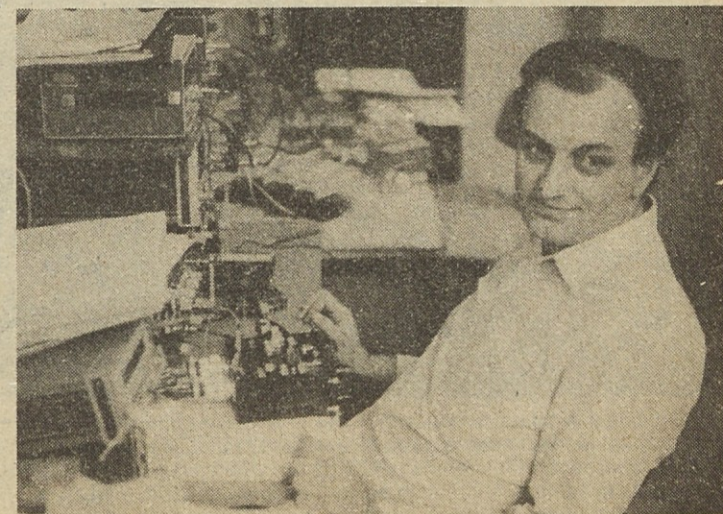
Naša DO je bila v prejšnjih letih v izredno neugodnem finančnem položaju. Osebn dohodek smo imeli precej manjše kot drugod po delovnih organizacijah Iskre tako, da nas je zapustila kar polovica sodelavcev v razvojnih oddelkih.

V tem času smo tudi občutili, kaj pomeni nezadostna kadrovska zasedba. Že, ko smo osvajali analogno tehniko, smo imeli za cilj, da se ustrezno kadrovske okrepimo. To nam ni povsem uspelo in dosti sposobnih razvijalcev smo zaradi premajhne stimulacije izgubili. Zdaj se zgodovina ponavlja. Smo pred tem, da lahko uspešno nadaljujemo osvajanje digitalne tehnike, vendar pod pogojem, da se kadrovske okrepimo. Prvo stopnjo smo s PCM 30 osvojili, ostajajo pa pred nami še vse naslednje.

Naši mlajši sodelavci so se že dovolj usposobili, da lahko vsak vodi svojo skupino tako, da bi pod ustreznimi pogoji že lahko zanesljivo sestavili skupine dovolj usposobljenih strokovnjakov za nadaljni uspešni razvoj digitalnih naprav.

V našem srednjeročnem načrtu smo si zastavili osvojitve proizvodnje do vključno zmogljivosti 34 Mb po lastnem razvoju. Šele tedaj bomo lahko rekli, da smo na digitalnem področju prenosa občutneje prisotni.

Boris Čerin

Viljem Gerkeš pri testiranju LFB — 2M1

Ocena sindikalnega dela in programska usmeritev 1986-87

Če bi ocenjevali potek konstitutivne seje konference osnovnih organizacij sindikata Iskre-Avtoelektrike Nova Gorica, ki je bila minuli torek, 10. decembra, bi gotovo dobila najvišjo oceno. Ne le za udeležbo, ki je bila praktično sto odstotna (iz vseh TOZD in DSSS), v ospredju je bil tudi skrbno izbran dnevni red, prefinjeno vodenje same seje in nenazadnje, konstruktivna razprava. Seja je bila praktično programsko-volilna, saj so se sindikalisti in ostali vabljeni, med njima gosta, predsednik KOS SOZD Iskra Auguštín Ciuha in sekretar občinskega sindikata Nova Gorica Davorin Lozej, seznanili z bogatim delovanjem konference v obdobju 1984—85, sprejeli so programsko usmeritev za obdobje 1986—87 ter izvolili nove člane v odbore in komisije, ki delujejo pri konferenci. Soglasno so tudi sklenili, da bo predsednik predsedstva konference Iskre-Avtoelektrike še eno mandatno obdobje dosedanjí predsednik Miloš Vodopivec, njegova namestnika pa Ilko Vidic in Rajko Komac.

Potem, ko so izvolili delovno predstvo, je Miloš Vodopivec podal poročilo o dosedanjem dvehletnem delu konference. Razdeljeno, oz. pregledno je bilo po posameznih področjih in sicer:

Samoupravna organiziranost, ki pa še ni v celoti zadostila narekovanim potrebam, kjer je mišljena predvsem reorganizacija, ki bi omogočila ustreznejšo proizvodnjo vseh vrst izdelkov ob upoštevanju najnovejših dognanj s tehnološko-tehničnih področij. Vplivala bi tudi na boljše in racionalnejše izkoriščanje razpoložljivih strojnih in kadrovskih zmogljivosti, cenejšo tekočo proizvodnjo ter hitrejši razvoj in osvajanje novih proizvodnih pogramov. Po besedah predsednika bodo vsa prizadevanja vključili tudi v pravilno izpeljavo takomenovane reintegracije SOZD Iskra.

Družbeno-ekonomski odnosi znotraj DO in SOZD. Tu je bilo predvsem govora o aktivnosti sprejemanja vrednotenja zahtevnosti del in nalog, ki je po dolgotrajnih prizadevanjih v zaključni fazi. Sistem izhaja iz sprejetih načel delitve

po delu in rezultatih dela ter iz opredelitev, da je potrebno ustrezneje nagradjevati ustvarjalno-inovacijsko delo, proizvodno delo in delo v težjih delovnih pogojih. Vsekakor pa bo potrebno nad problematiko pravičnejše in stimulatívne

nejše delitve osebnih dohodkov še naprej bdeti in sistem izboljševati, hkrati pa odpravljati prisotne odklone.

Uresničevanje zastavljenih poslovnih ciljev. Kot doslej, bo sindikat tudi v bodoče budno spremljal

delo na tem področju predvsem načrtovanje in izvajanje razvojno-raziskovalnih in programskih usmeritev, pospeševal bo aktivnosti za hitro osvajanje novih tržno atraktivnih izdelkov na osnovi lastnih konstrukcij in izdelkov orodij ter posodabljanje in avtomatizacijo proizvodnega procesa, spremljal bo področje zagotavljanja kakovosti, plana prodaje, nabave, proizvodnje in finančnih sredstev, spodbujal aktivnosti za prodor izdelkov, znanja in tehnologije za nova perspektivna tuja tržišča. Stalno prisotna pa mora biti tudi postavka iz analize razvojnih možnosti SOZD Iskra za obdobje 1986—1990, da sta avtoelektrika in avtoelektronika strateška razvojna programa SOZD Iskre. To veliko pomeni in je še kako obvezujoče!

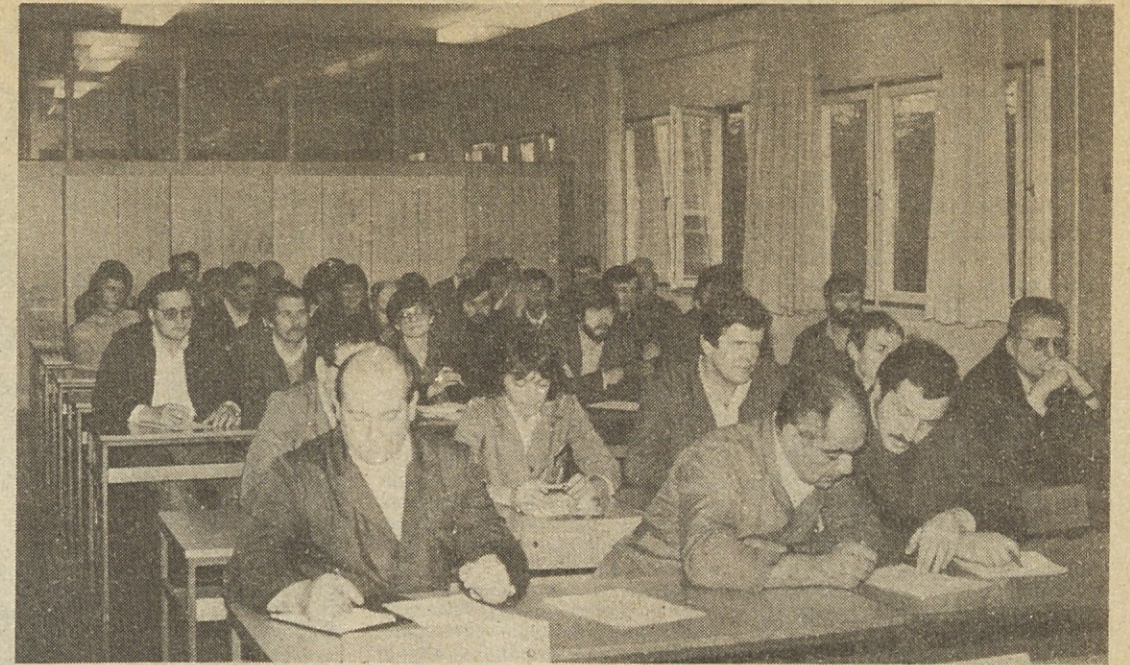
Kadrovska politika, izobraževanje in zaposlovanje, Tudi na tem

potrebno pomoč ter na tem področju še posebej spremljati razmere.

Informiranje in sindikalno sodelovanje. Informiranje je bilo dokaj uspešno, saj je potekalo prek več medijev, med temi tudi prek našega glasila. Tudi sindikalno sodelovanje je dobilo visoko ceno, predvsem je v ospredju sodelovanje s SOZD Iskra, občinskim sindikatom, s Crveno Zastavo, DMB, italijanskim Ansaldom in železarno Košice. Glede na zapletenost družbenega trenutka ter družbenega razvoja pa bo potrebno sindikalno sodelovanje še poglobljati ter širiti.

Ob koncu poročila je predsednik poudaril, da je bila kljub težavam in različnim stališčem vrsta problemov uspešno rešenih, predvsem po zaslugi predsednikov izvršnih odborov OOS in članov KOOS, ki so znali tudi v kritičnih trenutkih uskladiti interese in stališča v korist zaposlenih v Iskri — Avtoelektriki.

Živahna razprava. Delegati so predsednikovo poročilo dopolnili v razpravi. Eno izmed vprašanj delegatov se je nanašalo na sodelovanje Avtoelektrike z deželami v razvoju, kjer so določeni stiki že vzpostavljeni in sicer v Indiji, Iranu in Pakistanu. Obširno obrazložitev je podal Ludvik Jelinčič, namestnik glavnega direktorja in med

Del udeležencev seje

pa ne pride v poštev idealiziranje, da bomo danes sejali, jutri pa že želi.

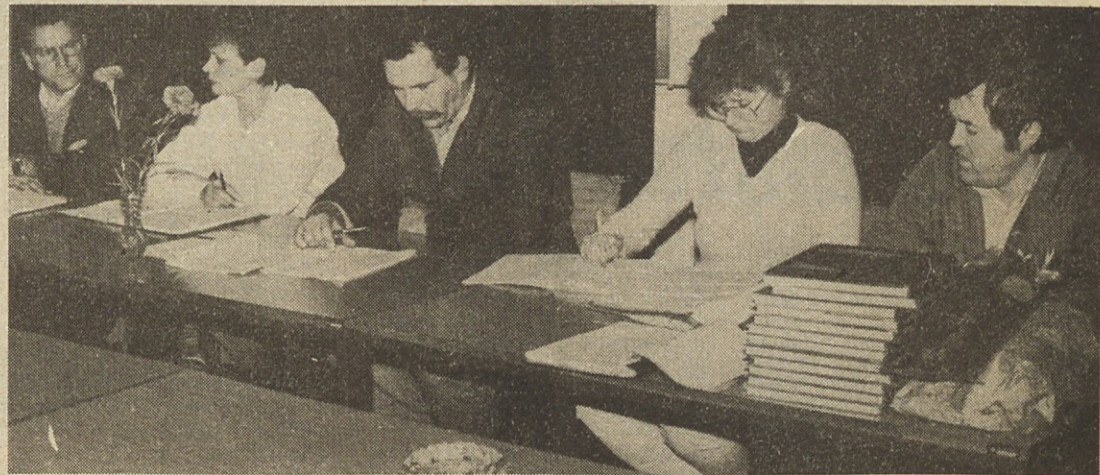
Konferenco sta pozdravila tudi sekretar občinskega sindikalnega sveta Davorin Lozej in predsednik sindikata SOZD Iskra Auguštín Ciuha. Oba sta pohvalila dobro

sodelovanje in zaželela uspehov tudi v bodoče, predsednik Ciuha pa je spregovoril še o sedanjem trenutku v SOZD Iskra in predvideni reintegraciji.

Ob zaključku seje se je predsednik Miloš Vodopivec zahvalil predsednikom IO OOS za plodno delo

in jim izročil knjižno darilo. Posebej pa se je zahvalil dolgoletni blagajničarki Mariji Šimac za ves vložen trud in ji v imenu vseh prisotnih izročil simbolično darilo ter rdečo vrtnico.

Marko Rakušček

Delovno predstvo konstitutivne seje sindikata Avtoelektrike

področju je imel sindikat vidno vlogo in namenil veliko pozornost tako nameščanju kadrov na odgovorna dela, kakor tudi opredelitvi politike intenzivnega štipendiranja in izobraževanja. Razvojno-programske usmeritve Avtoelektrike zahtevajo bistveno boljše kvalifikacijsko strukturo, zato bo potrebno prav kadrovske politiki posvetiti večjo pozornost. Ob zaposlovanju pa bodo vztrajali na stališčih pridobivanja takih kadrov, ki skozi rezultate svojega dela povečujejo produktivnost, kakovost, ekonomičnost in rentabilnost proizvodnje.

Družbeni standard in socialna varnost. Prav tu so vidni pozitivni premiki, od pridobivanja lastnih počitniških zmogljivosti v obliki apartmajev, do vrste akcij za ceneno oskrbo delavcev s prehrabnimi dobrinami. Seveda ne sme ostati le pri tem, sindikat bo moral tudi v bodoče skrbeti za cenen letni oddih v primernih počitniških kapacitetah, omogočati rekreacijo, oz. rehabilitacijo delavcev z zmanjšano delovno sposobnostjo, ustrezno družbeno prehrano, prevoz na delo in z dela ter ustrezne zdravstvene preventivne kurative. Ustvariti mora pogoje, da si bodo delavci z delom in odločanjem o rezultatih svojega dela zagotovili socialno varnost. Posebno socialno ogroženim delavcem pa mora sindikat urediti

Miloš Vodopivec izroča dolgoletni blagajničarki Mariji Šimac zaslužen simbolično darilo

drugim poudaril: »Sodelovanje s temi deželami traja že vrsto let, največje uspehe pa smo zabeležili z Iranom, kamor uspešno izvažamo.

Lepe možnosti se odpirajo tudi za prihodnje leto, kar bo še kako dobrodošlo glede na pričakovano nižjo rast potreb domače industrije. Čeprav smo z Indijo podpisali pogodbo že pred tremi leti, konkretnih uspehov še ni. Indijski partner je zašel v določene težave, tudi zaradi strožjega zunanjetrgovinskega režima v lastni državi in, ker še ni uspel točno definirati artiklov, ki jih v resnici že takoj rabi.

Pakistanci imajo veliko željo, da bi osvojili lastno proizvodnjo avtoelektrike. Že iz prvih stikov pa smo uvideli, da potrebnega tehničnega kadra in opreme praktično nimajo, to pa pomeni, da bi morala Iskra nuditi vse, kar je pa za nas skoraj nesprejemljivo. Razgovori nikakor

Srečanje krvodajalcev

Srečanje, kakršno je bilo minuli petek v novogoriški Iskri — Avtoelektriki prav gotovo nima primere. Zbrali so se namreč krvodajalci, ki jih je v tej delovni organizaciji že prek 250 (podatki pa so le za TOZD in DSSS s sedežem v Sempetru). Glede na število zaposlenih je prav ta kolektiv v samem vrhu darovalcev dragocene življenjske tekočine v novogoriški občini. Udeležence je najprej pozdravil predsednik predsedstva konference OOS Miloš Vodopivec, za humana dejanja pa se jim je zahvalil Jože Štrukej, vodja področja družbenega standarda in varstva pri delu ter podpredsednica občinske komisije za krvodajalstvo Majda Krapež. Tisti, ki so darovali delček sebe že 5, 10, 15, 20, 25 in 30 krat so dobili priznanja, posebno plaketo pa so dobili Danijel Bratuž, Perina Pinunin, Jože Štanta in Jurij Modic, saj so kri darovali že 35 in več krat. Vsem veljajo še enkrat čestitke in prisrčna zahvala.

M. R.

V avli novogoriške skupščine občine je letos že petič po vrsti pripravila Občinska raziskovalna skupnost Nova Gorica razstavo Znanje, delo, napredek. Na njej sodelujejo razne delovne organizacije, drobno gospodarstvo, šole in vrtni. Prikazana je lastna raziskovalna dejavnost, dejavnost krožkov tehničnih področij ter vidnejši dosežki. Med slednje spadajo izumi in tehnične izboljšave, uspešno rešeni razvojno-raziskovalni projekti ter uspešno izpejane nove tehnologije. Jasno je, da ne mine nobena taka razstava brez Iskre — Avtoelektrike, kjer je tudi letos bogato zastopana. Svoje dosežke, predvsem iz tovarne delovnih sredstev in TOZD — Inštitut je prikazala slikovno s spremljajočimi opisi in eksponati strojev, ki so plod lastnega znanja in iznajdljivosti Iskrinih strokovnjakov. (M. R.)

Pred dnevi je bila v novogoriški Iskri — Avtoelektriki pomembna slavnost, na kateri so proslavili desetletni jubilej uspešnega sodelovanja tega 3500 članskega kolektiva s poljskimi firmami Polmot, ZEM, Swidnica in FPE Bedzin. Gre za proizvodnjo in izmenjavo avtoelektričnih izdelkov. Hkrati so skupaj s predstavniki poljskih partnerjev podpisali tudi novo, petletno kooperacijsko pogodbo ter se dogovorili za medsebojno dopolnjevanje proizvodnih programov in različne vrste strokovnih in tehničnih pomoči. (M. R.)

Iskra Široka potrošnja

Ukrep družbenega varstva v TOZD Elektroakustika Sežana

Iskraši bodo rešitev poiskali sami

Opozorila, da se težave v sežanski Elektroakustiki kopičijo in, da se bodo zaostrele do take mere, da izhoda brez najodločnejših ukrepov ne bo moč najti, so bila utemeljena. Potrdil jih je sklep zbora delavcev te temeljne organizacije, s katerim kolektiv daje pobudo za uvedbo ukrepa družbenega varstva v svoji TOZD, izvršni svet sežanske občinske skupščine je pobudo sprejel, zbor združenega dela občine Sežana pa je ukrep izrekel na seji, 13. decembra.

Pred razčlenjevanjem vzrokov za oster ukrep v Elektroakustiki velja pogledati v preteklost kolektiva, ki mu poslovanje na meji pa velikokrat tudi pod črto, za katero se pričenjajo rdeče številke, ni novo. Današnja Elektroakustika je bila kot obrat ljubljanskih Telekomunikacij ustanovljena leta 1953, takrat so izdelovali radijske sprejemnike, ki so tovarni prispevali tudi dolgotrjni naziv (sprejemnike so namreč izdelovali vse do sredine letošnjega leta). Tovarna se je v okviru takratnega ZP Iskra osamosvojila leta 1965 in hkrati tudi zabredla v izgubo, ki jo je spremljala še naslednjih pet let.

Proizvodni program so v tovarni sicer dopolnjevali, ne pa tudi negovali tako, da je tržišče izdelke zaradi zastarelosti izločevalo. Naporov za reševanje položaja je bilo obilo, kar nenazadnje dokazuje tudi veliko število zamenjanih direktorjev v zadnjih dveh desetletjih. Vendar pa ukrepi niso bili uspešni, kakor tudi ne leta 1984. sprejet sanacijski program. Slednjega namreč izvajalci zaradi dolge vrste vzrokov niso izpolnjevali, posledice pa so za TOZD neljube: odhajanje kadrov, 153 milijonov dinarjev izgube v prvih devetih mesecih letošnjega poslovanja. Prav ta izguba je sodu izbila dno, sleherni up na rešitev z

lastnimi silami znotraj TOZD je odpadel. Tudi izgledi do konca leta so pokazali verjetnost precejšnje izgube (ki se medtem že potrjuje).

Po vsej verjetnosti bodo izgube presegle višino izplačanih osebnih dohodkov, kar pomeni, da bo TOZD zabeležila izgubo v sub-stanci.

Uvedba ukrepa družbenega varstva je bila na osnovi tekočega poslovanja in nakopičenih težav iz prejšnjih let upravičena, kar je potrdil med drugim tudi družbeni pravobranilec samoupravljanja iz Kopra (pristojen za sežansko območje).

Sam ukrep pa zaradi neljubih izkušenj, ki jih v še sveži zgodovini beleži DO Široka potrošnja iz primera Tovarne gospodinskih aparatov iz Reteč, verjetno ne bi vzbujal pretiranega navdušenja, če ne bi bil podprt z ustreznimi kadrovskimi rešitvami. Izkušnje iz Reteč namreč zgovorno dokazujejo, da posegi znotraj Iskre pod vodstvom ljudi, ki ne pripadajo Iskri, ne obrodijo sadov. Napaka prejšnjega vodstva Široke potrošnje pa le ni bila zaman — tokratno vodstvo delovne organizacije je poskrbelo za ekipo Iskrašev, ki bodo v celoti sestavljali začasni kolegijski poslovodni organ. Vodil ga bo **Edi Draščič** iz DO Iskra Avto-

Obsežen, vendar zanemaren proizvodni program je le ena iz vrste hudih težav današnje Elektroakustike. Začasni ukrep družbenega varstva bo moral med drugim izločiti iz programa tudi vse dohodkovno neupravičene segmente proizvodnega programa, ki jih (še) ni izločilo tržišče (Foto: SF)

matika, TOZD Trženje (in ne delavec iz Avtoelektrike, kot je v prejšnji številki glasila menil tiskarski škrat), člani pa bodo: **Primož Pegam**, DSSS DO Široka potrošnja, zadolžen za finančno računovodsko vprašanja, **Peter Hafner** iz iste DSSS, zadolžen za proizvodnjo, **Štefan Gorše** iz DO Iskra Commerce, TOZD Maloobmejni promet, zadolžen za komercialno

področje in **Rado Lisjak** iz TOZD Raziskovalni institut Široke potrošnje, zadolžen za tehnično področje.

Začasno vodstvo TOZD (z delom bo pričelo 6. januarja prihodnjega leta) ima več zadolžitev. Do konca marca prihodnjega leta mora izdelati celovit sanacijski program TOZD, finančno sanirati TOZD v okviru vseh možnih razpoložljivih virov in skrbeti za zagotavljanje potrebnih sredstev za tekočo proizvodnjo in finančnih sredstev za izplačilo osebnih dohodkov. Med nalogami velja omeniti tudi zadolžitev, da ZKPO poskrbi za ustrezne zaposlitve vseh delavcev temeljne organizacije.

Ukrep, imenovan 13. decembra, je sprejet za največ leto dni, poleg temeljite kratkoročne sanacije pa bodo ukrepi za dolgoročno razrešitev težav temeljili na izhodiščih za sanacijo DO Iskra Široka potrošnja in na smernicah za reintegracijo SOZD Iskra. Že zdaj je mogoče napovedati, da bodo potrebni številni notranji organizacijski posegi tako na področju proizvodnje kot trženja, delovne discipline itd. Uvedba ukrepa družbenega varstva prinaša tudi neizogibno omejevanje samoupravnih pravic delavcev. Sklepi delavskega sveta TOZD bodo veljavni v poglavitnih vprašanjih le s soglasjem začasnega organa, pristojnosti komisije za delovna razmerja prevzame začasni organ, enako tudi pristojnosti disciplinske komisije.

Ob uvedbi ukrepa naj zapišemo le še željo, da bi bili ukrepi slednjič le učinkoviti, saj je bilo poskusov doslej že več kot preveč in kot dražje so jih plačevali prav delavci Elektroakustike.

Stane Fleischman

V teh dneh se vrstijo občni zbori osnovnih sindikalnih organizacij naših TOZD in DSSS. Fotografijo smo posneli v Škoflji Loki, na občnem zboru sindikata DSSS Široka potrošnja. Kot na drugih tovrstnih sestankih so tudi v petek, 13. decembra, ocenili delo sindikata v preteklih dveh letih, sprejeli program za bodoče delo in izvolili nove člane IO OO sindikata. (Foto: SF)

Aktivnost civilne zaščite

Z Janezom Hafnerjem se v našem glasilu še nismo srečali v posebnem intervjuju, čeprav smo od njega objavili že kopico poslovnih in drugih podatkov, ker opravlja zelo razgibano in obsežno dolžnost šefa sektorja storitev v Invest servisu. Malokdo pa ve, da je hkrati tudi poveljnik štaba civilne zaščite v PPC, torej zelo odgovorne dolžnosti, ki mora že v zasnovi sloneti na disciplini, strokovnosti in dobri organizaciji. Na oko, v normalnih razmerah, aktivnosti ni videti, ko pa gre zares, ali vsaj za vajo, je vse drugače. Pogovorili smo se to pot z njim nekoliko podrobneje prav o tej »disciplini«.

Kako je organizirana družbena samozaščita pri nas, smo že pisali. Omenili smo samoupravni sporazum med enotami v PPC in razložili, kako se cepi ta dejavnost. Zaradi narave civilne zaščite, ki terja nenehno obnavljanje in dopolnjevanje znanja ter informiranosti prav vseh zaposlenih v naši stolpnici, nemara ne bo napak, če obrazložite organizacijski sestav in navedete tudi druge podatke o civilni zaščiti pri nas.

V naši stolpnici PPC je približno 150 članov civilne zaščite, ki so organizirani v petih specializiranih enotah in sicer enoti za tehnično reševanje, gasilski enoti, prvi medicinski pomoči, RBK (radiobiološki kemični zaščiti) in enoti za zveze. Enote delujejo že nekaj let, le zveze smo organizirali šele letos.

Glede strukture zaposlenih imate verjetno nenehne težave, saj smo v PPC dejansko pisana družina najrazličnejših poklicev, neenakih fizičnih sposobnosti, velike odsotnosti od dela zaradi bolezni, dopustov, terenskega dela itd., nesreče pa pridejo vedno v nepravem času.

Struktura članov je zelo neustrezna. V civilni zaščiti je 85% žensk in samo 15% moških. To pomeni šibko točko pri najtežjih nalogah, kot je tehnično reševanje, gašenje in transport. Ogniti se temu ne moremo, ker je odstotek posledica strukture zaposlenih, saj so mladi moški po večini vojni obvezniki.

Problem nastaja tudi pri mlajših sodelavkah zaradi njihove pogoste odsotnosti, npr. vsaka mati z do sedem let starim otrokom ni obveznica civilne zaščite, to pa pomeni skoraj osemletno odsotnost od te aktivnosti. V civilni zaščiti moramo torej stalno obnavljati kadrovske sestav in upoštevati še fluktuacijo, ki je precej močna. Prav zaradi tega ni moč nikoli natančno oceniti dejanskega števila članov civilne zaščite. V tej zvezi naletimo tudi na problem, ker nam kadrovske službe enot ne javljajo tekočih sprememb, torej odhoda, prihoda, porodniške in druge odsotnosti z dela zaposlenih.

Aktivnosti civilne zaščite so odvisne v mnogočem od opreme. Brez nje si je težko zamisliti uspešne posege v primerih takšnih, ali drugačnih katastrof, ali ne?

Opremljenost enot civilne zaščite sestoji iz dveh delov: osebne opreme pripadnikov civilne zaščite in skupinske opreme. Oboje je povezano s finančnimi sredstvi, zato opremo nabavljamo postopno. Dopolnjevali jo bomo glede na število pripadnikov. Kolektivno opremo

pa bomo kupovali z odobrenimi sredstvi v višini 5.500.000 dinarjev, to so sredstva, ki temelje na letošnjih cenah, združujejo pa jih delovne enote v PPC po samoupravnem sporazumu za celotno srednjeročno obdobje. Oprema pa ni vse. Še vedno je glavna teža na usposabljanju pripadnikov civilne zaščite, za katero bomo porabili približno 1.700.000 dinarjev. V naših aktivnostih se bomo še vnaprej prizadevali opraviti določene pomanjkljivosti, oz. poiskati možnosti za zmanjšanje potencialnih nevarnosti.

Ne vem, če sodimo prav, toda zdi se nam, da smo od celotnih nevarnosti še najbolj ogroženi zaradi morebitnih požarov. Posebno ker vemo, da so stolpnice ob izbruhu take nevarnosti zelo neprikladne za reševanje ljudi, še manj pa opreme. Kako je s to rečjo pri nas?

Po požarni nevarnosti sodi naša stolpnica PPC v srednjo stopnjo ogroženosti, računajoč pri tem množico papirja, lesa, talnih oblog, torej gorljivih snovi in predmetov. V vsaki etaži imamo razmeščena priročna gasilna sredstva, ki zadostajo za relativno kratek čas gašenja, v primeru večjega požara pa potrebujemo vodo. V teh razmerah je edina možnost učinkovite obrambe poklicna gasilska enota s cisterno. PPC je v centru mesta, vendar je lokacija zelo neugodna za dostop gasilskih avtomobilov, ki imajo redno težo 30 do 40 ton s polnim rezervoarjem. V garažne prostore sploh ne morejo. Ploščice na ploščadi pa tudi niso zgrajene za tako velike obtežbe. Problem bomo skušali urediti s sosednjo Ljubljansko banko, ki ima lastno zajetje vode v kleti in s črpalko.

V delu so projekti za souporabo vodnega zajetja. Rezervoar Ljubljanske banke ima približno 300 kubikov vode s tem, da je rezervoar neposredno povezan na črpalnice iz Ljubljane. Ko pade raven vode v rezervoarju, se avtomatično vklopi črpalka. S pritiskom na gumb bi vklopili črpalnice in napolnili suho hidrantsko omrežje z vodo pri nas.

Evakuacija zaposlenih je verjetno najhujši problem pri vseh stolpnica na svetu, zlasti iz višjih nadstropij. Stolpnica ni bila grajena po načrtih Iskre, prevzeli smo betonski skelet, zato ima številne pomanjkljivosti. Ozko stopnišče npr.

Imamo posebno požarno stopnišče. Po gasilni lestvi sistema magirus pa se da doseči le sedmo nadstropje. Odtod do 16. nadstropja ni drugih možnosti reševanja, zato bo treba nekaj nujno urediti, verjetno v sporazumu z Ljubljan-

sko banko, ki se ubada z istim problemom. Zadnja vaja evakuacije stolpnice je trajala 13 minut, udeleženi pa je bilo 856 ljudi. Čas evakuacije je bil predolg, hkrati pa je bilo požarno stopnišče natrpano. Ob resničnem primeru bo čas evakuacije kvečjemu daljši, upoštevajoč še paniko.

Dokler tega problema ne boste razvozlati, si želimo le, da ne bi zagorelo nikjer, zlasti ne v višjih legah naše stolpnice. Z discipliniranim vedenjem in poznavanjem dolžnosti pa bi bilo moč tudi tod doseči marsikaj, zato prav gotovo posvečate posebno pozornost izobraževanju in usposabljanju enot civilne zaščite, ali ne?

Jasno je, da je najpomembnejša naloga štaba in enot civilne zaščite usposabljanje vseh članov CZ. Pod izobraževanjem razumemo osnovno in dopolnilno izobraževanje. Vsako leto je na ravni občine Ljubljana-Center organiziran preizkus znanja, oz. usposobljenost gasilcev in prve medicinske pomoči. Letos smo z žensko gasilsko ekipo dosegli pri tem preverjanju prvo mesto. Kot zaključek preverjanja delovanja narodne in civilne zaščite pa poteka vsako leto akcija »Nič nas ne sme presenetiti« — NNNP. Letos je bila vaja z motom »Zaščita 85« na temo zaščite in reševanja v primeru požarov in ogroženosti okolja pred nevarnimi snovmi. Tudi naš štab civilne zaščite je bil vključen v vajo, pri čemer smo na koncu ugotovili, da smo nalogo opravili povsem v redu.

Ali lahko nekoliko podrobneje opišete potek vaje in morebitne napake, oz. spodrsilaje, ki vas bodo v prihodnje vodile k izpopolnjevanju te aktivnosti?

Osnovna izhodišča za vajo so bila izbruh požara v prvi etaži stolpnice v krilu C, kjer se je zaradi čistilnega bencina vnelo, vendar požara ni bilo mogoče omejiti s priročnimi gasilnimi sredstvi. Vnele so se omare in pohištvo, ogenj pa je tudi prešel na talne in stropne obloge. Sicer je bil požar omejen na krilo C, vendar je obstajala nevarnost, da se razširi še v druga nadstropja prek klimatskih naprav.

Delavci PPC so vsi do zadnjega, razen ekip, zapustili stolpnico in zunaj pred obema spomenikoma čakali na razplet dogodkov. Sam potek vaje morda niti ni zanimiv, pač pa ugotovitve komisije o poteku vaje. Tako signal za alarm ni bil popoln in ga ni bilo slišati v nekaterih prostorih prizidka. Evakuacija 856 zaposlenih je trajala 13 minut

Poveljnik štaba civilne zaščite v PPC Janez Hafner (foto: R. A.)

— kot sem že povedal — poškodovan ni bil nihče, vendar so nastali zastoji v požarnem stopnišču. Intervencijska enota gasilcev je delovala dobro in hitro. Pri nudenju prve pomoči so bile nekatere torbice prve pomoči nepopolne, oz. že uporabljene. Tudi enota tehničnega reševanja se je zbrala zelo hitro, ni pa uspela vzpostaviti takojšnje zveze s štabom. Zaradi premajhnega števila kurirjev je bila kurirska povezava pomanjkljiva. Na vaji je sodelovalo 78 pripadnikov narodne zaščite. Na splošno je uspela z nekaterimi pomanjkljivostmi, ki bi imele precej neugodne posledice, če bi šlo zares. To bo tudi dobro vodilo za delo štaba in enot v prihodnje, ki terja skladno delo v takšnih izrednih razmerah.

Razpeti ste med dve dolžnosti. Kako ste temu kos in kaj bi svetovali v prihodnje za povečanje aktivnosti civilne zaščite?

Z ustrezno organizacijo in porazdelitvijo dela ni večjih težav. Referat za SLO in DS vodi Milan Osredkar. Kot vodja tega referata ima nalogo pripravljati osnovno gradivo in strokovno koordinirati vse delo. Zato imam pri tem delo precej olajšano. Menim pa, da bomo morali v prihodnje delo bolj razporediti na vse člane štaba, čeprav je sestav tak, da je vsak član štaba vezan za posamezno organizacijsko enoto. Vsekakor želimo naslednje leto vložiti največ naporov v odpravo dosežanih pomanjkljivosti in se čimbolj angažirati pri usposabljanju pripadnikov civilne zaščite, ker le dobro pripravljene enote bodo kos preprečevanju nesreč, povzročenih po človeškem faktorju. Seveda bo še največ odvisno od slehernega posameznika, če bo večš rokovanja s priročnimi gasilnimi aparati in poznavanja nalog, ki jim mora slediti v primeru kakršnekoli nesreče.

Marjan Kralj

Nič več kadri »na pamet«

»Družbeni razvoj in kadri« je bil delovni naziv letošnjega posveta kadrovskih delavcev Slovenije v Portorožu. Kot smo že poročali, so letošnji dnevi kadrovskih delavcev trajali tri dni in sicer od 21. do 23. novembra. Za takšno obliko načrtnega in sistematičnega razvijanja, združevanja in razširjanja znanj in izmenjave izkušenj so se kadrovski delavci naše republike dogovorili že lani, ko je prevladalo spoznanje, da je strokovnost reševanja kadrovskih vprašanj v praksi tako aktualna, da je potrebno takšno srečanje kadrovskih delavcev vsaj vsako leto. Z letošnjim srečanjem v Portorožu je zamisel o dnevnih kadrovskih delavcev v naši republiki postala že stvarna, s katero bomo živeli tudi poslej. Seveda bomo z veseljem spremljali napredek in izkazovanje dosežkov tudi na tem področju.

V letošnjem kadrovskem Portorožu je bila ena izmed prvih tem razpravljanja spremljanje razvoja kadrov. Znano je, da je planiranje kadrov ena izmed nepogrešljivih sestavin vseh planov poslovanja v organizacijah združenega dela. Brez delavcev, oz. kadrov, se delovni procesi sploh ne bi mogli odvijati, saj delo vendarle opravljamo ljudje. Zato planerji pač ne morejo in tudi ne bi smeli planirati poslovanja in gospodarjenja — mimo nas, ljudi. Še posebej pa bi bilo to nedopustno v sistemu socialističnih samoupravnih odnosov, v katerih smo delavci v združenem delu že po ustavi v položaju ne-le delavca — izvajalca, temveč imamo hkrati tudi položaju upravitelja, torej oblastnika. Slednjega se pa, seveda, strokovnim delavcem ne kaže izogniti. Nasprotno, postaviti ga morajo v središče svoje strokovne pozornosti, izhajati morajo iz njegovih interesov in potreb in jih temu ustrezno tudi upoštevati.

Razumljivo je, seveda, da kadrovski delavci iz takšnega položaja

ja delavca tudi izhajajo. Vendar pa strokovnjaki ne bi bili strokovnjaki, če si ne bi zastavljali zapletenejših in običajno težje rešljivih vprašanj.

Pa, saj prav zato in tam, kjer takšne vrste vprašanj nastajajo, pravzaprav tudi začne poganjati strokovna misel. Tako so kadrovski delavci to pot v Portorožu posebej poudarili vrsto pomembnih spoznanj, do katerih so se doslej uspeli dokopati. Rekli so, da pač ni vseeno, kakšni in kako so plani kadrov izdelani, temveč da morajo biti realni. V to seveda ne gre dvomiti, četudi je res, da smo v praksi tudi v tem pogledu nemalokrat morda preveč površni in na potrebo po realnosti planov kadrov tudi radi pozabimo.

No, videti pa je, da je sodobna znanost izračunavanja dobila svojo domovinsko pravico tudi med kadrovskimi delavci, saj so poudarili pomen in uporabo metod za izračunavanje, ob tem pa tudi vključevanje potrebnih parametrov, ki vplivajo na izračunane kazalce. S tem naj bi dosegli, da bodo planirani kazalci čim bolj resnični odraz kadrovskih potreb združenega dela.

Poleg omenjenega so v Portorožu poudarili tudi, da je v organizacijah združenega dela potrebno vzpostaviti ustrezen sistem spremljanja razvoja kadrov. Le-to je namreč hkrati tudi podlaga za planiranje kadrov. Seveda pa je s tem povezana tudi potreba po vzpostavitvi potrebne evidence o kadrih.

Ta evidenca pa naj bi zajemala vse nujno potrebne podatke za planiranje razvoja kadrov in za odločitve o njih. Ker se tudi na tem področju dogajajo nenehne spremembe, so menili v Portorožu, bo ob tem potrebno tudi sprotno dopolnjevanje. Na tak način bi razpolagali s potrebnim fondom podatkov o kadrih, ki pa bi nam omogočili tudi oblikovati potrebne informacije za primere, ko je treba oblikovati po-

samezne kadrovske odločitve. Tako bi bilo mogoče, da poslej ne bi bili tako pogosti primeri odločanja o kadrih kar »na pamet«.

Ko so govorili o sistemu spremljanja razvoja kadrov, so ugotovili tudi, da tak sistem ne bi smel ostati zaprt le v posamezne OZD, temveč bi vsak tovrsten sistem moral povežati s celotnim sistemom spremljanja razvoja kadrov, ki ga imamo tudi na ravni občine in republike. Prav tako velja, da bi bilo potrebno občinske in republiške sisteme spremljanja razvoja kadrov tesneje povezati s tistimi v OZD. Kadrovski delavci so torej vztrajali na stališču, da je treba vzpostaviti medsebojno povezanost med vsemi sistemi spremljanja razvoja kadrov. Takšno stališče ima svojo osnovo v dejstvu, da v sedanjih praksi, žal, še ni tako. V tem smislu in položaju je torej kadrovska srečanja v Portorožu treba samo pozdraviti, saj očitno prihaja prav na njih do uveljavitve spoznanja o tem, kje se še vedno srečujemo s pomanjkljivostmi systemskega značaja. Omenjena spoznanja in pobude je torej mogoče sprejemati kot družbeno koristne in zato dobrodošle.

Dalje, so za spremljanje razvoja kadrov potrebni enotni kazalci o kadrih. Ti kazalci bi nam omogočili ugotavljati potrebe po kadrih tudi za naslednja planska razdobja. To pa bi bila dobra osnova tudi za ugotavljanje, katera vrsta diplomantov različnih šol bo potrebna posameznim OZD v prihodnje, upoštevajoč tako raven šolske izobrazbe, kot tudi vrste poklicev.

Po tej poti nam bo mogoče vnaprej ugotavljati tudi potrebno količino znanja ter stopnjo njihove bodoče izkoriščenosti. Kadrovski delavci so v tej fazi svojih razprav in strokovnih iskanj dospeli tudi do spoznanja, da je danes potrebno kadre pripraviti in usmeriti posebej v inovativno nove tehnologije, v

iskanje nadomeščanja surovin in energij, ki so danes bodisi predrage, ali pa tudi težko dostopne (uvoz, redkost), z novimi, cenejšimi in dostopnejšimi (domačimi). Prodrlo je torej spoznanje, da so le dobri kadri z znanjem tisti, ki so sposobni naše gospodarstvo napraviti manj odvisno od predragih uvoznih materialov in gradnikov. To pa pomeni, da je uspeh našega gospodarjenja, tako v OZD, kot tudi na ravni občin in republike, še kako odvisen od ustreznih kadrovskih odločitev (v najširšem pomenu te besede). In, tudi mi sprejmemo to očitno dejstvo, vidimo, da se naši kadrovski delavci na takšnih srečanjih, kakršna od lani dalje prirejajo v Portorožu, lotevajo vprašanj, ki so razvojno izjemno pomembna za naše nadaljnje uspešno gospodarjenje na prav vseh ravneh. Rezultate teh odločitev pa bomo nedvomno dobro čutili prav vsi delavci in delovni ljudje, pa bodisi, da se bodo izkazale kot dobre, ali slabe. Slejkoprej bo to občutil sleherni človek v naši družbi na svoji lastni koži, njegov življenjski standard (košara dobrin) se mu bo bolj, ali pa manj gibala zadovoljivo.

In, še do ene vrste pomembnih spoznanj so se to pot dokopali portoroški kadrovski strokovnjaki. Niso pozabili na potrebno načrtnost in selektivnost tovrstnega dela, ki je, seveda, povezana tako s stroški, ki jih njihova spoznanja v praksi povzročajo v fazi uresničitve, kot tudi z učinki, ki jih je mogoče pričakovati. Ob tem so v Portorožu opozorili na nekaj, kar nam je v vsakdanjem življenju sicer dokaj malo znano. Menili so namreč, da je treba — iz omenjenih razlogov pač — planirati naprej tiste kadre, ki bodo planirali druge kadre, tiste, ki so po svojem položaju za uspešno poslovanje in gospodarjenje strateško pomembni. Nekoliko poudarjeno rečeno, smo torej trenutno v položaju, ko moramo — strokovno gledano — najprej napraviti metodični korak danes, da bi mogli kasneje smejeje in bolj gotovo zakoračiti v prihodnost na področju planiranja in s tem povezanega spremljanja kadrov. Morda je to nekoliko težje razumljiv strokovni sklep, vendar, dejstvo je, da so kadrovski delavci pač metodično tako sklepali. Upajmo, da so delali prav tudi v tem pogledu. Sicer pa se nam ni treba preveč vpraševati o tem, ali in v koliko delajo prav, ali ne. Če se bodo kadrovski delavci v resnici tudi v bodoče držali načela načrtnosti in sistematičnosti pri svojem strokovnem delu, bodo prav gotovo v naslednjih letih, morda že ob prvem prihodnjem srečanju podvrgli metodični kritiki in preverbi pravilnosti svojega dosedanjega dela. Takrat pa jim bo strogost strokovnega dela dala potrebne odgovore brez dvoma tudi na to vprašanje, ki se zdaj nam morda zdi nekoliko težje sprejemljivo. Morda pa je le povsem utemeljeno in logično.

Mara Ovsenik

V Otočah pričeli z gradnjo novega objekta

Za tovarno merilnih instrumentov v Otočah so pred kratkim zabrnili stroji. Kljub temu, da še ni veliko pokazati, je bila prehojena dolga pot za pridobitev gradbenega dovoljenja, potrebne dokumentacije, domačih in tujih posojil in dovoljenj za uvoz opreme.

Izvajalec gradbenih del je SGP Gradbinec iz Kranja, ki je odgovoren za postavitev zgradbe in izbiro kooperantov. Najpomembnejši izmed njih bo Gradis iz Ljubljane, ki bo dobavil in postavil montažne elemente za celotno stavbo.

Doslej so dela potekala po programu, saj je bilo vreme zelo ugodno. Iz gradbene jame je bilo treba odpeljati prek 13.000 kub. metrov gramoza. Po postavitvi temeljev so se začele priprave za betoniranje zaklonskega, ki bo zaradi specifičnih zahtev pogoltnilo nenavadno veliko betona in železa.

Vsa omenjena dela morajo biti opravljena do 15. decembra, ko bo začel z delom Gradis in do 15. februarja postavil skelet celotne stavbe. Vsa gradbena dela naj bi bila končana do 1. avgusta 1986.

Miro Albinini

Starejši začetniki na tekaških smučeh

Za naš čas je značilno, da se vključujejo v športno rekreacijo tudi odrasli in starejši. Stoteri kupujejo te dni tekaške smuči, čeprav niso bili nikoli tekači. Med njimi je nemalo takih, ki so živeli morda že deset let, ali dlje brez sleherne redne športne aktivnosti. Odgovorili bomo na vprašanje, kako naj trenirajo odrasli začetniki, da ne bo zdravstvene škode?

V kar največji meri je treba upoštevati športna pravila za začetnike! Sleherne težje naloge se lotimo najprej z ogrevanjem, da preide organizem postopno iz mirovanja v stanje intenzivnega dela. Z ogrevanjem se izboljša prekrvljenje tkiv (zlasti mišic!) in se hkrati zviša tudi telesna temperatura. Ves ta proces poteka pri odraslih počasneje, je pa zelo pomemben, ker zmanjšuje možnost poškodb.

Tudi na to je treba paziti, da ne vadimo, ko je zelo slabo vreme, ko je zelo mrzlo, vetrovno, ali megleno. Prilagoditvene sposobnosti človeškega organizma so z leti vse slabše, zato je treba v kar največji meri upoštevati načelo postopnosti, od lažjega k težjemu. Čas za počitek in obnovo sil mora biti tem daljši, čim starejši je športnik — začetnik. Pri vseh telesnih vajah, zlasti pri hoji in teku na smučeh je treba paziti na ritmično dihanje brez prekinitev, brez zadrževanja sape.

Tudi hitrostne, ali »eksplozivne« vaje niso za starejše osebe, zlasti ne, če pomenijo tveganje. Prerado pride do poškodb mišic, sklepne hrustančevine in veznega tkiva. Zato izbirajo pri smučanju in drsanju gibalne naloge tako, da ne bo padanja.

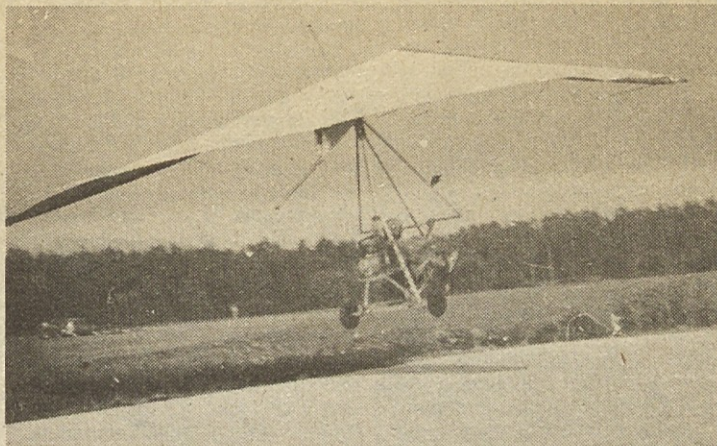
Kdor ni povsem zdrav, se mora, preden se je odločil za redno športno vadbo, posvetovati z zdravnikom. In še eno opozorilo: naglica ni dobra! Če smo živeli več let brez športne rekreacije, če smo se gibalno zanemarili in morda pridobili na telesni teži, nikakor ne smemo pohiteti, da bi v kratkem času vse popravili. Oslabljenih mišic ne moremo okrepiti v dveh, treh tednih — odvečne teže ne moremo izgubiti v dveh, treh mesecih. Kdor vztraja, bo nedvomno uspel — delno letos, delno prihodnje leto. Kaplja kamen razgrize, če pada nanj vztrajno.

Prof. Drago Ulaga

Z zmaji po novem

Minilo je leto dni, kar smo na ploskvi Blejskega jezera člani društva za prosto letenje in gradnjo lahkih letal PREPIH iz Tržiča, prvič uspešno preizkusila KUH 1 — motornega zmaja, katerega sva s klubskim kolegom Viktorjem Bečanom ne glede na rezultate testov še izpopolnjevala. Tako sva zamenjala eliso z doma izračunano in narejeno, dodala vzmetenje in napravila še nekaj konstrukcijskih sprememb na motorju. Leto dni intenzivnega dela, težav z nabavo materiala prek meje in nekaj smole med testiranjem tako, da je bilo potrebno del podvozja zamenjati.

Konstrukcija je zložljiva in razstavljiva tako, da se motorni del lahko loči od zmaja, ki se tako uporabi za normalno jadranje. Tudi zima nas ne uspava, tako zdaj kontaktiramo s tovarno TOMOS, ki naj

bi nam dala svoje 90 ccm motorje v reklamne namene tako, da bi ustvarili nov tip motornega zmaja (MINIMUM), ki je lažji in uporaben tudi za jadranje, potrebuje pa enak prostor za pristajanje kot normalni zmaj. V bodoče tako ne bi bilo potrebno hoditi na hrib in tam štartati, ampak bi enostavno poleteli iz doline.

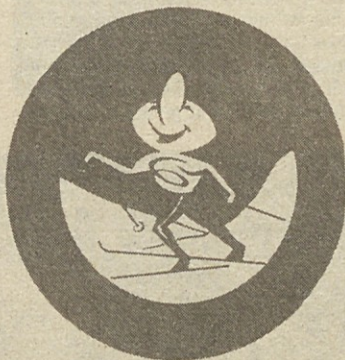
Pripravljamo se na polet dvoseda s kombiniranim vzletanjem in pristajanjem na vodi in asfaltu, vendar je še nekaj težav okrog plovcev, čeprav bi bila taka konstrukcija zelo ugodna za inštruiranje novih motornih pilotov-zmajarjev, saj je še kako mamljiva razdalja, ki jo

lahko tako preletiš neodvisno od vetra in tehničnih pogojev. Tako skušamo za reklamiranje pridobiti tovarne, zaživela pa naj bi tudi diverzantska enota TO, kar naj bi pokrilo vsaj del stroškov delovanja te nove zelo atraktivne športne discipline.

Tehnični podatki:

- površina krila 18 m²
- min. in max. hitrost 40/80 km/h
- elisa Ø 1300 mm
- motor 600 cm³/30KM
- vzpenjanje 3m/sek
- poraba 4l/uro
- dolet 300 km

J. K.

Iskra Avtoelektrika

»Visoki« obisk

Pred dnevi je bila gost novogoriških košarkarjev, nad katerimi ima Iskra Avtoelektrika pokroviteljstvo, reprezentanca Egipta. Pred prijateljsko tekmo so visoki Egipčani obiskali tudi Iskra Avtoelektriko, si ogledali del proizvodnje in se zadržali s predstavniki te DO, kjer je zaposlen tudi trener novogoriških košarkarjev Tase Lazovski, v daljšem razgovoru. V popoldanski

tekmi so pred okoli 500 gledalci slavili po pričakovanju gostje, mlade Novogoričane so premagali s 90 : 66. Kljub temu pa je bilo zadovoljstvo popolno, predvsem zaradi atraktivne igre uglednih gostov. Na sliki: Košarkarji Egipta pred proizvodnimi dvoranami Iskre Avtoelektrike.

(M. R.)

V Kranju so proslavili delovne jubileje

Pred letošnjim 29. novembrom so se delavci delovnih organizacij Kibernetika, Telematika in Električno orodje zbrali v delavski restavraciji Telematike na Laborah, kjer so proslavili delovne jubileje, 39-letnico Iskre in dan republike.

Slavnostni govornik Jože Zaletel, direktor delovne organizacije Električno orodje se je ozrl na bogate rezultate prehojene poti, ki se je začela zgodovinskega 8. marca 1946. Takrat je v Kranju vzniklo seme današnje velike Iskre.

Brez tradicije in vzornikov ter ob skromnih materialnih možnostih je tovarna začela uresničevati pogumno usmeritev v razvoj in proizvodnjo finomehanike in elektromehanike. Iz 850-članskega kolektiva se je Iskra razvila v eno največjih jugoslovanskih organizacij, ki danes zaposluje prek 33.000 samoupravljalcev in obvladuje tudi najzahtevnejše svetovne tehnologije.

Vzporedno z rastjo, osvajanjem in moderniziranjem obstoječih pro-

ga sami niso mogli storiti. Tako je Iskra postala ponos in vzor v slovenskem združenem delu.

Odločitev v letu 1950, da se kljub neenakopravnim razvitosti pomerimo s svetovno konkurenco na tujih trgih, je nedvomno ena tistih, brez katerih si danes ne bi mogli zamisljati obstoja in nadaljnjega razvoja. Izvozna usmeritev, ki seveda zahteva velike napore, nam zagotavlja devizna sredstva, brez katerih žal ne bi mogli izdelati nobenega izdelka, poleg tega pa nas povezuje s sodobnimi znanji in tehnologijami, ki jih moramo obvladovati pri vodenju konkurenčne vojne na tujih trgih. Dejstvo, da smo v letu 1952 izvozili za 13.000 dolarjev, letos pa bodo Telematika, Kibernetika in Električno orodje poslale na svetovne trge za več kot 100 milijonov dolarjev zahtevnih izdelkov, zgovorno kaže o pravičnosti naše usmeritve.

»Takih uspehov zagotovo ne bi mogli doseči brez kolektivu zvestih, in pripadnih delavcev, kakršni

prihodnost, saj sprejemamo plane za delo v naslednjem letu in novem srednjeročnem obdobju. Vsekakor naša skupna naloga ni lahka ob spoznanju, da moramo zagotoviti nadaljnji hitri razvoj Iskre in trdno socialno varnost slehernega delavca, in to kljub nadaljevanju negotovega gospodarskega položaja doma in v svetu. Zavedati se moramo, da nam močna vpetost v svet in domači prostor ne omogoča, da bi pred problemi bežali in jih opazovali z obrobja. Spopasti se moramo z njimi in jih reševati. Trdno smo odločeni, da bomo z zavzetim delom, pridobljenimi znanji in izkušnjami, ob tovariških medsebojnih odnosih in podpori okolja kos vsem nalogam. S tem bomo omogočili nadaljnji razvoj Telematike, Kibernetike in Električnega orodja znotraj velike Iskre.«

Na koncu svojega nagovora je Jože Zaletel izrekel zahvalo jublantom za zvestobo in pošteno delo. Pozdravila sta jih še Boris Lasič v imenu SOZD Iskra in Ivan

zbor Iskra ubrano zapel več pesmi. Člani literarne skupine Francka Tronkar, Biserka Car, Jože Volarič in recitatorka Anka Demšar so predstavili svoje nove pesmi. S svojo izpovednostjo so vnovič opozorili na neprestano rast ustvarjalnih snovanj v Iski.

Jubilanti 20- in 25-letnega dela so prejeli jubilejne značke Iskre, jublanti 30-letnega dela pa posebne plakete.

Jubilanti 20-letnega dela v Telematiki v letu 1985:

TOZD MSO: Slobodan Matič, Ciril Torkar, Radiša Uskokovič.

TOZD MKD: Joge Krfovec, Alojz Selan.

TOZD PTN: Olga Bošnjak, Darinka Ivančič.

TOZD ATC: Viktorija Draksler, Branko Fajfar, Sonja Janc, Marija Markič, Mihajlo Milojevič, Janez Podlogar, Odon Rancigaj, Janez Smolej, Jože Smolej, Štular Majda.

Podelitev plaket jublantom 30-letnega dela iz DO Električno orodje

graamov je kranjska Iskra nesebično pričela ustanavljati nova delovna mesta, oz. proizvodne obrate v drugih krajih naše republike, kjer zaradi ekonomske šibkosti te-

ste vi, jublanti, ki ste v težkih kriznih obdobjih dodatno izžarevali svoja znanja in izkušnje,« je dejal Jože Zaletel. »V teh dneh so vsa naša snovanja in misli usmerjene v

Med jublanti 30-letnega dela v Telematiki je bil tudi predsednik njenega delavskega sveta Rudi Vrabec (na skrajni desni)

Cvar v imenu Skupščine občine Kranj.

V kulturnem programu, ki ga je vodila Eli Križnar, je moški pevski

TOZD ELEMENTI: Iva Lampič, Nada Oman, Jožica Plestenjak, Ida Sedej, Mira Sušnik.

TOZD TIV: Marjana Pokorn, Anica Ropret.

TOZD ZTS: Jovan Kecman, Milena Kromar, Viktor Papov, Oglja Polak, Janez Šubic, Pavla Tomše, Janez Vuk.

TOZD TERMINALI: Olga Hočev, Pavla Koželj, Jože Pavlin, Radoslava Radanovič, Marjan Špehar.

DSSS: Jože Čebašek, Anica Hasanagič, Peter Leban, Mirko Rakovec, Anton Ravnikar, Anton Ziherl, Primož Žontar.

DS RC: Angela Prevodnik.

DS KOMERCIALA: Janez Gros, Rajko Rozman.

Jubilanti 25-letnega dela v Telematiki v letu 1985:

TOZD MSO: Milan Cvetkovič, Marija Kotnik, Vladimir Lampič, Franjo Maček, Marija Oman.

TOZD MKD: Miroslav Bohinc, Ljudmila Cvetkovič, Simon Djordjevič, Jože Ferčak, Rado Jovano-

Slavnostni govornik je bil letos Jože Zaletel, direktor DO Električno orodje

Predsednik KPO SOZD Iskra Boris Lasič se je jublantom dela zahvalil za prispevek k izgradnji Iskre

Ivan Cvar, predsednik Skupščine občine Kranj je poudaril pomen ustvarjalnega dela Iskre za razvoj Kranja

vič, Stanislav Košnjek, Jože Male-
nšek, Bogdan Marčeta, Francka
Panjan, Marko Pavlin, Marija Sed-
larevič.

TOZD PTN: Terezija Čufurovič.

TOZD ATC: Frančiška Bartol,
Marija Benedik, Anica Draksler,
Marija Eling, Janez Frelih, Vera
Glavač, Frančiška Gregorčič, An-
ton Jurajevčič, Anton Kalan, Anica
Lamovec, Marija Novak, Rekar Ma-
rija, Travnik Slavka.

TOZD ELEMENTI: Ivana Bajt,
Ana Dežman, Alojzija Erbežnik,
Zora Janjič, Jožica Košnjek, Da-
rinka Luštrik, Marija Oman, Olga
Pegam, Antonija Pogačar, Angela
Rehberger, Frančiška Starman,
Jožefa Šorgo, Urška Tomše, Ana
Zupanc.

TOZD RR: Franc Grašič.

TOZD TIV: Marija Grašič, Marija
Grohar, Marija Pestotnik.

TOZD ZTS: Cecilija Arsovski,
Marija Engelman, Pavla Golob,
Friderika Jenko, Franc Korbar,
Djurdjica Mahmutović, Leopoldina
Zavašnik, Marija Žmavc.

TOZD TERMINALI: Martina Ce-
lar, Slavka Čimžar, Valentina Eni-
ko, Marija Jamnik, Danica Jenko,

Jubilanti Telematike, Kibernetike in Električnega orodja so pozorno prisluhnili kulturnemu programu

Podelitev plaket jubilentom dela iz Kibernetike

Veronika Jerala, Antonija Jereb,
Viktorija Kočar, Stanislava Mase-
žev, Elizabeta Murnc, Jožefa Pe-
neš, Marija Sekne, Marija Svetelj,
Vida Šavs, Valant Milan.

DSSS: Andrej Cegnar, Valentin

Gašperlin, Slavka Osredkar, Olga
Pečnik, Franc Prevodnik, Marija
Sukič, Janez Trebar, Janez Valja-
vec.

DS RC: Franc Jelovčan, Ješe
Ana.

Predstavili so se tudi literati z novimi pesniškimi snovanji

DS KOMERCIALA: Andrej Až-
man, Vid Milakovič, Matija Nog-
rašek, Veronika Remšak, Anton
Remžgar, Jože Štrukelj.

Jubilanti 30-letnega dela v Telematiki v letu 1985

TOZD MSO: Miroslav Popovič,
Božo Smuk, Pavla Torkar, Milan
Žanplong.

TOZD MKD: Marija Dolinar,
Jože Frantar, Peter Križaj, Ciril
Omahen, Janez Perčič, Milutin
Ristič, David Sajovic, Alojz Sirc,
Alojz Stopar, Vinko Štilec.

TOZD PTN: Franc Jeraj.

TOZD ATC: Vladimira Keber,
Ivana Kramar, Andrej Varl.

TOZD ELEMENTI: Štefanija Baj-
želj, Ema Bavdek, Alojzija Globo-
čnik, Marija Hudovernik, Jelka
Kern, Alojzija Mrak, Leonora Na-
rdoni, Marija Petrič, Helena Rogelj,
Martina Teran, Marjeta Žižek.

TOZD RR: Sonja Mokorel, Rudolf
Vrabec.

TOZD ZTS: Anton Brezar, Vero-
nika Zgaga, Milena Zihel.

TOZD TERMINALI: Gabrijel
Hladnik, Jože Mali, Franc Oman,
Marija Šušteršič, Mihaela Weis-
eisen, Ivanka Zalokar.

DSSS: Marija Plevel.

DS KOMERCIALA: Marija Dol-
žan, Drago Kovačević, Anton Kun-
stelj, Anton Rampre, Atif Šepič.

Nastop mešanega pevskega zbora Iskra je zvenel ubrano

Pomirjujoče in zavezujoče ugotovitve

Komisija za koordinacijo strokovnega dela pri reševanju onesnaženosti Krupe je nedavno posredovala oceno o stanju onesnaženosti s polikloriranimi bifenili (PCB) v vaseh ob Krupi in predlog nadaljnjih aktivnosti.

Komisijo so ustanovili in imenovali s sklepom izvršnega sveta skupščine SRS 5. novembra lani, prvo sejo pa je imela štiri dni za tem. Obravnavala je poročilo republiške sanitarne inšpekcije o onesnaženosti Krupe in sprejela program dela.

Skupno je imela komisija 13 sej, od tega eno v Črnomlju in v krajevni skupnosti Stranska vas.

Ocena onesnaženosti s PCB na območju ob Krupi

Opredelitev problema ter prve izvedene ukrepe je komisija posredovala IS 31. oktobra lani, prvo poročilo o ugotovitvah pa so IS posredovali 18. decembra lani.

Izvedeni ukrepi v Iskri Semič — industriji kondenzatorjev:

— Iskra je prenehala s proizvodnjo kondenzatorjev, polnjenih s PCB 1. februarja 1985. Proizvodnja ni več vir onesnaževanja okolja,

— odpadni PCB, ki je bil shranjen na tovarniškem dvorišču, so v avgustu 1985 odpeljali na sežig v Francijo,

— v postopku je sanacija deponije odpadnih kondenzatorjev s PCB ob tovarni Iskri Semič. Pridobljeno je loka- cijsko dovoljenje za deponijo, v izdelavi pa je tudi že projektna dokumentacija. Po vseh strokovnih posvetih in loka- cijski

obravnavi je bila sprejeta odl- očitve, da bo zgrajeno za okolje varno odlagališče na lo- kaciji znotraj tovarniške ograje Iskre, v katero naj bi prenesli s PCB onesnažene odpadke Is- kre iz odlagališča ob tovarni. Z gradnjo deponije bodo začeli spomladi. Ostale, manjše koli- čine odpadnih izdelkov, pol- njenih s PCB, ki so na drugih odlagališčih, so zavarovane proti večjemu izpiranju v po- dtalnico s prekrivno plastjo.

Junija letos so ponovno pregledali vzorce živil na PCB iz vasi ob Krupi, in sicer kurja jajca, perutninsko meso, svin- sko mast in kravje mleko. Rezultati analiz odvzetih vzor- cev kažejo bistveno nižjo vse- bnost PCB, kot so jo pokazale predhodne analize, kar do- kazuje, da so bili vsi predlagani in izvedeni ukrepi upravičeni. Ugotovili pa so visoke vrednos- ti PCB v kurjih jajcih in peru- tninskem mesu in vzorcu iz Vr- tače nad tovarno Iskra Semič. Zato je na tem območju, ki je bilo neposredno izpostavljeno aerogenemu prenosu raznih vrst tehničnih polikloriranih bifenilov, nujno raziskati vse parametre okolja.

Vrednosti PCB v jajcih so sicer nižje, kot so jih ugotovili februarja, vendar pa se vseb- nost PCB ni zmanjšala v toli- kšni meri kot pri mleku. Prei- skani vzorci jajc so bili odvzeti pri kokoših, starih več kot dve leti, kar kaže, da ni bil realiziran predlog glede zamenjave kok-

oši in reje pod posebnimi pog- oji. Pred preklcem ukrepov v zvezi s kurjimi jajci bo sani- tarno kemični laboratorij Uni- verzalnega zavoda za zdrav- stvo in socialno varstvo opravil še analize jajc pri mladih nesni- cah in na osnovi teh rezultatov izdal nadaljnja navodila.

Vsebnost PCB v kurjem me- su je sicer pri posameznih vzorcih povečana glede na evropsko povprečje, in sicer za faktor 4. Če pa upoštevamo, da je možno izločiti maščevje, niso potrebne večje omejitve pri uživanju kurjega mesa. Še nadalje je prepovedano uživanje rib iz Krupe zaradi visoke absorpcije PCB v ribah.

Onesnaženje zraka s PCB

Nadaljnja vsebnost PCB v okolju je pogojena s številnimi spremembami (transportni me- hanizmi, fizikalno-kemijske re- akcije), kar vodi do dinamične- ga onesnaževanja (disperzije) v posameznih elementih okolja na širšem območju. Pomemb- na prenosna pot PCB je lahko tudi prek zraka. Preden je Iskra tehnološko prenehala upora- bljati PCB, so v ozračju nad razkopano deponijo izmerili zelo visoke vsebnosti. V nase- lju, ob vhodu in 300 m od to- varne so bile približno do 100- krat višje kot so po literaturi poznane vrednosti koncentra- cij PCB v življenjskem okolju. Pol leta po prenehanju rabe ta še vedno izhlapeva iz vode v iz- viru in toku reke Krupe. Kon- centracije so približno 100-krat višje, kot so jih v Ljubljani leta 1977 izmerili v okviru razisko- valne naloge Zavoda SRS za zdravstveno varstvo (Kontami- nacija z obstojnimi organo- klornimi spojinami), kar so po- kazale občasne meritve one- snaženja zraka s PCB v ob- močju tovarne in v soteski reke Krupe. Teh rezultatov ne mo- remo šteti za reprezentativne, vendar pa preiskave nakazuje- jo, da je vnos PCB v organizme

prek vdihovanja veliko manjši, kot je lahko bil vnos prek pre- hrane oziroma drugih preno- snih poti. Meritve koncentracij PCB v zraku bo potrebno nad- aljevati v okviru nadzornega ekološkega programa meritev.

Preliminarno poročilo o zdravstvenem stanju delavcev Iskre in prebivalcev ob Krupi

Pregledi so bili opravljeni po programu, ki ga je pripravil Univerzitetni inštitut za medi- cino dela, prometa in športa in odobrila komisija. Končno po- ročilo o zdravstvenem stanju delavcev v impregnaciji Iskre in izbranega reprezentativne- ga vzorca okoliškega prebi- valstva bo pripravljeno do kon- ca novembra. Pregledanih je bilo 30 otrok in mladostnikov (na Univerzitetni pediatrični kliniki), na Univerzitetnem in- štitutu za medicino dela, pro- meta in športa pa ustrezni vzorec prebivalcev šestih vasi ob Krupi (98 prebivalcev ter vseh 21 delavcev iz oddelka impregnacija DO Iskra Semič).

Dosedanje ugotovitve pri z- ravstvenih pregledih prebiva- lcev ob Krupi kažejo, da gre pri večini za stanje povečane vse- bnosti PCB prek prehranske verige zlasti jajc, kurjega mesa, mleka in svinjske masti. Vnos PCB v organizem prebivalstva prek prehranske verige je se- daj bistveno manjši, ni pa še prekinjen. Zato bo prehra- beno verigo potrebno interdis- ciplinarno poglobljeno analiza- rati in prekiniti.

Pri enem prebivalcu je bil postavljen sum na jetrno okva- ro v zvezi s PCB. Izvid elektrons- ke mikroskopije jeter tega prebivalca je pokazal maščob- no spremembo na jetrih, ki pa je lahko posledica tako PCB kot drugih faktorjev. V dveh primerih je ostal sum na okvaro jeter v zvezi s PCB, ker se nista želela poglobljeno gastroente- rološko obdelati.

Predhodni zaključki pregledov otrok in mla- dostnikov:

— pediatri niso ugotovili kliničnih znakov akutne ali kronične zastrupitve;

— PCB so določili pri 21 preiskovancih in so pri vseh ugotovili povišane vrednosti, torej po- večano vsebnost PCB;

— pri 37 odstotkih preiskovancev so ugotovili odstop od normale v izvidih programiranih kli- ničnih in laboratorijskih preiskav, ki so lahko v zvezi s povečano vsebnostjo PCB. Po končanih konkretnih pregledih je bil ugotovljen odstop od normale, ki je lahko v zvezi s povečano vsebnostjo PCB, le v 5 primerih, torej pri 17 odstotkih preiskovancev,

— preiskave kažejo, da je vnos PCB v orga- nizem otrok in mladostnikov z območja Krupe večji preko mleka, jajc in drugih živil ter poti kot preko uživanja vode iz Krupe.

V 7 primerih od vseh 21 pregledanih delavcev v impre- gnaciji, ki se niso dali poglob- ljeno gastroenterološko pre- gledati, ostaja sum na toksično jetrno okvaro v zvezi s PCB, pri dveh primerih čakajo na eks- pertizno mnenje, ki ga bo po- dala interdisciplinarna skupina strokovnjakov pri Univerzitet- nem inštitutu za medicino dela, prometa in športa, v enem primeru pa gre za poklicno kožno obolenje v zvezi s PCB. Zdravstveno stanje prebiva- lcev šestih vasi kot tudi de- lavcev Iskre Semič bo potreb- no nadalje spremljati.

Stanje reke Krupe in drugi ukrepi

S posebnimi meritvami PCB v vodi in sedimentu spremljajo stanje vodnega režima Krupe ob izviru in na mejnem preseku s SR Hrvatsko. Podatki kažejo, da je vsebnost PCB v mejnem preseku v okviru dovoljenih količin za meddržavne in med- republiške vodotoke. Vendar iz SR Hrvatske opozarjajo, da so ugotovili prekomerno vseb- nost PCB v sektorju vodnih črpališč pri Sisku, niso pa še ugotovili vzroka.

Komisija je bila seznanjena, da je bila oskrba s pitno vodo prebivalstva in gospodarstev ob Krupi redna, kvaliteta vode pa stalno nadzorovana in ne- oporečna. V teku je izgradnja lokalnega vodovoda iz Doblič, ki bo zagotovil pitno vodo tudi vsem tistim, ki so jo občasno črpali iz Krupe.

Občina Črnomelj je prepo- vedala uporabo vode iz reke Krupe za pitje in napajanje ter kopanje in ribolov. Kljub stro- kovnim ugotovitvam, da vnos PCB v človekov organizem s pitjem vode iz Krupe in ko- panjem predstavlja najmanjši delež glede na vnos z drugimi živili, predvsem z mlekom, jaj- ci, kurjim mesom, strokovne institucije predlagajo, naj pre- poved ostane še v veljavi, dokler ne bodo izvedeni vsi sa- nacijski ukrepi in potrebne raziskave zlasti nadzorne me- ritve v okolju.

Nadaljnje spremljanje stanja in ukrepov na tem področju bodo opravljali upravni organi vsak v okviru svojih pristojnosti in zadožitev. Vsa strokovna koordinacija bo potekala prek Univerzitetnega zavoda za zd- ravstveno in socialno varstvo in skupine SEPO Inštituta Jožef Stefan.

Naših štirideset let

Piše:
Dušan Željeznov

**Naš sobesednik
ing. Milan Železnik**

40 let skrbi za kakovost

Za konec pričevanj našega sobesednika pa posredujmo še sobesednikovo študijo iz lanskega leta pod naslovom »Integrirani sistem zagotavljanja kakovosti«, ki prav v sedanjih razmerah pomeni še kako pomembno vzpodbudo in napotilo za prihodnost pri delu in gospodarjenju Iskre.

»Prihodnje leto bo poteklo 40 let od prvih začetkov Iskre. V tem času se je razvila v podjetju s prek 30000 delavci s proizvodnjo s področij elektronskih, elektromehanskih, merilnih, telekomunikacijskih naprav, elementov in sestavnih delov izdelanih prav od osnovnih materialov naprej, v večjem delu, lahko bi rekli v večini, po lastnih razvojnih in tehnoloških zamislih.

Iskrine tovarne so danes raztresene po vsej Sloveniji, nekatere imajo obrate tudi izven naše republike, nekatere so glede na svoj začetek novejšega, druge starejšega datuma, vsaka od njih ima za seboj svoj razvoj in rezultate svojega dela, ki jih nujno spremljajo vprašanja kakovosti. Namen tega sestavka je proučiti razvoj reševanja teh vprašanj čeprav ne bomo prodrli v vse specifične podrobnosti, pač pa smo v stanju podrobneje osvetliti splošen pristop do te problematike v našem podjetju in skrb za napredek kakovosti, kakor se je razvijala v tem 40-letnem obdobju.

To sorazmerno dolgo dobo delim na krajša obdobja, značilna za tedanja prizadevanja in smeri dela za napredek kakovosti:

1) Obdobje 1945 — 1950 lahko označimo za dobo začetkov, ko so se naše tovarne rojevale, se učile iz prakse, bolj, ali manj skromne zapuščine, skrb za kakovost pa je bila prepuščena subjektivnim prizadevanjem.

2) Obdobje 1951 — 1955 označuje predvsem širjenje asortimenta v okviru začrtanih programov. Z novimi izdelki prihajajo nove težave v proizvodnji, akcije za dvig kakovosti, sistematično spremljanje rezultatov, nižanje delavniškega izmeta, aktivnosti za racionalizacijo dela v kontroli.

3) Obdobje 1956 — 1960 — vse očitneje se pojavlja potreba po preverjanju kakovosti novega izdelka, po strožjih in popolnejših kriterijih za ugotavljanje ustreznosti preden preide v obdelavo za proizvodnjo. Potrebna je točnejša ugotovitev tržnih želja in zahtev ter večji in doslednejši vpliv rezultatov izdelka v uporabi na njegov razvojni začetek (povratna zveza).

4) Obdobje 1961 — 1972 — Združitev prejšnjih petih podjetij elektroindustrije v Združeno podjetje Iskra. Organizacija končno-prevzemne kontrole v Prodajno servisni organizaciji (PSO), združenje razvojnih oddelkov tovarn v ZZA (Zavod za avtomatizacijo). Prehod na enotno podjetje s centralizirano upravo in skupnimi financami (1963). Prehod na ZP, DO same prevzamejo vso skrb za napredek kakovosti (1965). Organizacijska kriza se po svoje odraža tudi na dejavnosti za napredek kakovosti.

5) Obdobje 1972 — dalje. Potrebo po enotno organizirani aktivnosti v obvladovanju kakovosti da ponovno ustanovitev sektorja za napredek kakovosti na ravni ZP. Prizadevanje za samoupravni sporazum o kakovosti.

Kakor je znano tvorijo proizvodne smeri nekdanjih tovarn proizvodne osnove današnje SOZD Iskra. Leta 1961 so se združili v eno podjetje Iskra Kranj, IEV Ljubljana (Industrija za elektroizvedbe), Telekomunikacije Pržan, TELA Ljubljana (Tovarna električnih aparatov) in nekaj pozneje še Niko Železniki. Do tega datuma ima vsaka izmed njih svojo razvojno pot. Dobro mi je znan razvoj tedanje Iskre, poznam ga iz svoje prakse, medtem ko razvojnih podrobnosti ostalih ne poznam pa se v glavnem omejujem na prvega. Mislim, da s tem ne bo bistveno prizadet prikaz napredka kakovosti v Iskri in, da bodo podatki dovolj za razumevanje in razpravo o tem, posebno, ker se glavni dogodki v tem razvoju zvrstijo prav v obdobjih po letu 1961, t. j. po združitvi v ZP Iskra.

1) Obdobje 1945 — 1950

Prva izmed njih je začela z delom Iskra v bivši tovarni LGW* v Kranju, ki so jo maja 1945 po porazu za-

pustili Nemci. Tovarna je bila organizirana za proizvodnjo dveh elektromehanskih sestavov in opremljena s stroji in vsemi potrebnimi tehnološkimi in organizacijskimi podatki, ki služijo proizvodnji in kontroli. Ni pa imela svojih razvojnih oddelkov, ker je izdelovala preskušeni in utečen izdelek razvit že v eni nemških avionskih tovarn. Zato tudi ni bilo organizacijskega vzorca, kot v primeru proizvodnih oddelkov. Vodstvo tovarne (tehnični vodja inž. Ivan Gruden — Peter, vodja razvojnega oddelka inž. Mirjan Gruden) je organiziralo razvojno-konstrukcijski oddelke. Da bi tovarna lahko čimprej začela s produktivnim delom, je bilo treba na hitro skonstruirati nekaj enostavnejših izdelkov. To so bili čisto mehanski izdelki, vrtni, brusilni stroji, ročne, nožne stiskalnice, konstruirani po že obstoječih vzorcih.

Potrebni so bili na trgu pa tudi za čimprejšno zaposlitev tovarne, ki je polna delavcev čakala na produktivno delo. V tem položaju je bilo vprašanje kakovosti izdelka tretirano zelo primitivno. Nihče ni posebej študiral prevzemnih tehničnih pogojev, ali delal kakih preskusov, važno je bilo da se je ročni vrtni stroj gladko vrtel in je bil dober.

Kasneje v l. 1946-47 so prišli v razvoj na vrsto zahtevnejši elektromehanski izdelki, električni števec, kinoprojektor, električni ročni vrtni stroj, električni merilni instrumenti in so bili prav tako konstruirani po vzrocih z manjšimi prilagoditvami na obstoječe tehnološke možnosti. Po vzorcih posneti tehnični podatki so služili potem za prevzemne tehnične zahteve novim izdelkom iz proizvodnje. Razvijalec — konstruktor je sam ugotavljal ustreznost poskusnega novega izdelka (prototipa) in naj bi sam jamčil za zahtevano kakovost svojega razvojnega dosežka. Tako je n. pr. inž. Mirjan Gruden sam študiral za risalno desko nekatere zahtevne konstrukcijske detaje stenske nihajne ure, ki je bila tedaj eden izmed prvih mehanskih izdelkov Iskre, uporabnik pa JDŽ.

V letih 1948-49 se že občutno večajo proizvodne količine števec, projektorjev, instrumentov, izginjajo pa mehanski izdelki — ročni, vrtni stroji itd. Na novo pridejo v obdelavo izdelki telekomunikacij za PTT, telefonski aparat, telefonski rele, male telefonske avtomatske centrale, razni sestavni deli telefonskih central, električni vrtni stroj, mali motorji. Tudi ti so v veliki večini posnetek obstoječih tujih izdelkov, katerih tehnične lastnosti služijo za tehnične zahteve novim izdelkom, s čimer se strinja tudi kupec. V tem obdobju torej na kakšne tržne analize ni mislil nihče, potrebe so se nagnile same, delali smo za izdelke lačni domači trg. Mnogo težje pa je bilo v množični proizvodnji dosegati zahteve, ki so sicer bile tehnični po-

datki obstoječih tujih vzorcev, n. pr. telefonski aparat, rele, električni števec itd. V tistem času se je naša proizvodnja znašla v kaj nezačuden položaju. V izdelke smo v glavnem vgrajevali domače surovine, za današnje pojme nemogoče kakovosti, n. pr. jekleno dekapi-rano pločevino, aluminij z vidnimi primesmi, peresno bronzo s sumljivimi lastnostmi, silicijevko namesto relejskega železa, bakelit s krezolom, namesto fenola in žagovino namesto lesne moke, da ne govorimo o površinski obdelavi.

Bodisi zaradi neustreznih izbranih materialov, razvojnih, konstrukcijskih, tehnoloških pomanjkljivosti znanja, pogostokrat nismo dosegli zahtev, kaj bi šele s poskusi na zanesljivost, če bi jih imeli. Toda tedaj je bil izdelek tak in boljše nismo bili v stanju izdelati. V tistem povojnem času smo bili z marsičem zadovoljni, tudi kot kupci.

Kako pa ostale tovarne? Njihov začetek pade v to obdobje. IEV z elektronskimi elementi in elektronskimi napravami, Pržan z radioaparati in visokofrekvenčno telefonijo, TELA z releji in stikali, Niko z malimi motorji so kot nove organizacije začele svojo pot povsem od začetka, niso se vsedle v opremljeno tovarno kot Iskra. Da se ne bi preveč lovile, so se zgledovale po Iskri, kjer so lahko dobile organizacijsko-tehnološke informacije pa tudi drugo pomoč. Več strokovnih sodelavcev iz Iskre je stalno, ali občasno sodelovalo z njimi ing. Gruden, ing. Jenko, Renčelj, nekateri so sploh prešli v njihov kolektiv, ing. Vidmar, ing. Vršnak, dr. Bedjanič. Brez dvoma, da je tudi tem tovarnam koristila Iskrina proizvodna organiziranost, kjer je bilo mogoče dobro nadzorovati proizvodno kakovost, glede razvojnega dela so bili pa na istem, kot Iskraši, vse je bilo treba začeti znova in je bilo odvisno od lastnega znanja.

Glede kakovosti vgrajenega materiala so v vseh primerih razmere iste kot v primeru Iskre, razen z elementi elektronike. Ti so bili v tem obdobju dosledno uvoženi in dokaj kakovostni, kar je omogočalo delavcem v IEV in Pržanu doseganje kakovosti, ki je bila odvisna v glavnem od njihovega dela, v majhni meri pa od vgrajenega materiala.

* Kaj je LGW? V tovarniških halah bivše Južneške v Kranju so Nemci po okupaciji Gorenjske organizirali proizvodnjo dveh sestavnih delov za letala. LGW pomeni Luftfahrtgerätekwerke. Tovarna je oba izdelka proizvajala po načrtih, normah in ostalih navodilih iz centrale v Berlinu. Bila je opremljena za svojo proizvodnjo delov, njihovo kontrolo, proizvodnjo orodja, montažo in končno kontrolo izdelkov. Organizacija tehnološkega procesa je bila v celoti izdelana za serijsko proizvodnjo, delavci zbrani z vse Gorenjske, delno priučeni, delno pa posebej izučeni v nemških tovarnah.

Drugi o nas

● Beograjski Privredni pregled je objavil prispevek o organiziranosti in dejavnosti Iskrinega marketinga. Jaka Škrbinc, direktor marketinških dejavnosti je povedal, da Iskra za marketing službo in ekonomsko propagando letno namenja znatna sredstva. Za to dejavnost pa bo treba zagotoviti še večja sredstva, saj bo v bodoče pot do domačega in tujega uporabnika vse težja. Služba za marketing je bila v Iskri ustanovljena pred več kot tremi desetletji s samo tremi delavci. Danes pa predstavlja dobro organizirano TOZD za ekonomsko propagando, raziskavo trga in plasma proizvajalcev. Posebno pozornost so v zadnjem času namenili deželam v razvoju, za katere je Iskra zelo zainteresirana. Zato so se lotili novega načina promocije proizvodov v te dežele — tkim. »razstave hotelskega tipa«, ki so se pokazale kot zelo učinkovite. Letos so jih organizirali že v Teheranu, Peking, Sočiju, Sofiji, Istanbulu in Najrobiju.

● Delo je v rubriki »Rekli so objavilo izjavo Miloša Kobeta, člana kolegijskega poslovnega organa Iskre v zvezi z vključevanjem Iskre v Eureka. Miloš Kobe je dejal, da je Iskra življenjsko zainteresirana za vključitev v projekt Eureka. Zato zahtevajo tudi opredelitev zvezne vlade glede tega. V Iskri menijo namreč, da so sposobni sodelovati vsaj pri dveh, ali treh od šestih projektov. Razen tega, da bi lahko dali svoj prispevek, bi bili prisotni pri novih dosežkih na področju visoke tehnologije in tako tudi boljše informirani. Zdaj je že skrajni čas za vključitev, sicer bo to velika škoda, tako za Iskro, kot za vse jugoslovansko gospodarstvo.

● Iskrina prva problemska konferenca o varstvu okolja je močno odmevala v sredstvih javnega obveščanja. Poleg informacij na radiu in televiziji, je Delo na prvi strani objavilo poročilo s konference, v nadaljevanju pa tudi širši komentar. Po pisanju lista je Iskra kot prvo med slovenskimi podjetji (in verjetno tudi jugoslovanskimi) organizirala posebno konferenco o varstvu okolja, da bi uvedla v svoji SOZD sistem varstva okolja. Tema je bila za Iskro še kako aktualna, kar je dokazala ne nazadnje tudi nabito polna velika sejna dvorana v Iskrini stolpnici. Zanimanje za konferenco, izčrpnosti referati in resen pristop k sanaciji in izboljšanju ekološkega stanja, utemeljujejo upanje, da Iskra le ne bo tako kmalu zamenjala pozitivnega predznaka, ki ga je pridobila s konferenco.

● Podrobneje piše o konferenci tudi ljubljanski Dnevnik, ki v eni izmed številčk piše o poteku, namenu in ciljih konference, ki je sprejela vrsto konkretnih sklepov. V drugi številki pa objavlja uvodni govor dr. Borisa Frleca. Dr. Frlec je na Iskrini problemski konferenci o varstvu okolja med drugim poudaril, da se ne bomo mogli izogniti velikim materialnim naložbam, ki bi odpravljale posledice onesnaževanja ter posodabljale in zamenjale proizvodne tehnologije. V svetu se namreč vse pogostje omejuje geslo 3 P (Pollution Prevention does Pay) — preprečevanje onesnaževanja se izplača.

● Delavska enotnost pa v zvezi z ekološko konferenco poudarja, da leta pomeni začetek uresničevanja posebnega projekta za varstvo okolja v vseh Iskrinih delovnih obratih po Sloveniji. Namen te akcije, za zdaj edinstvene v Sloveniji, je dvojen: ozdraviti sedanje stanje in pa upoštevati ekološko zaščito pri vseh novih programih.

● Gorenjski Glas piše o dosežkih in načrtih Iskrine TOZD na Blejski Dobravi, ki letos praznuje petnajstletnico ustanovitve. Ta 458-članski kolektiv, ki dosegajo ugodne poslovne rezultate, dela od junija le za izvoz. Imajo namreč zelo tesne dobavne roke, ki se jih morajo in tudi želijo držati. Delajo tudi po dvanajst ur na dan, ob sobotah in če je treba, tudi ob nedeljah. Tudi na Blejski Dobravi stremijo za tem, da bi se kar najhitreje vključili v nujno prestrukturiranje. V ta namen vlagajo tudi veliko truda v sposobne kadre, saj so dobri delavci — strokovnjaki največja naložba.

● Prva mednarodna konferenca z naslovom »Fiberoptika za dežele v razvoju«, ki je bila od 14. do 17. 10. 1985 v Cankarjevem domu v Ljubljani, je ugodno odjeknila v sredstvih javnega obveščanja. Gospodarski vestnik je v svoji prilogi Tehnične in tehnološke informacije dogodku odmeril precej prostora. Konferenca je po mnenju lista pokazala, da so v zadnjih dveh letih dežele v razvoju samostojno že dosegle odličen napredek na tem področju. Tako Iskrin center za elektrooptiko vplaga v program raziskav in razvoja lastnega elektrooptičnega programa četrte milijarde dolarjev. Po besedah direktorja Marka Štularja njihovi strokovnjaki uspešno osvajajo proizvodno terminalne opreme in multimodnega vlakna. Center za elektrooptiko se že pripravlja na izgradnjo svoje III. faze, vključno z zmogljivostmi za vlečenje kabla (20.000 kilometrov letno). Potem bo vse večidel odvisno od ostale elektronske in kabelske industrije v Jugoslaviji; ali jim bosta ti dve sposobni slediti s proizvodnjo potrebnih komponent. Tu so mišljeni predvsem Novkabel, Svetozarevo, Elka in Gorenje. Od dolgoročnejšega sodelovanja s slednjimi si Iskra obeta dobre aplikacije na kabelski televiziji.

● Iskrascope LCD, prenosni digitalni osciloskop, plod sodelovanja med Institutom Jožef Stefan in DO Iskra—Kibernetika, v javnosti še vedno prejema vrsto pohval in laskavih ocen. Tako novinar Peter Mirkovič v reviji Telex obširno piše o tem proizvodu, kot znanilcu novih programskih usmeritev domače elektronske industrije. List navaja tudi ocene predstavnikov Iskre—Kibernetike in Instituta Jožef Stefan, ki so si edini, da je sodelovanje obeh razvojnih skupin potekalo vzorno in, da so si strokovnjaki ob tem pridobili vrsto izredno koristnih izkušenj. List zaključuje, da je omenjeni digitalni osciloskop le ena od kapljic v morju, ki ga v svetu imenujejo »informacijska družba«. Za nas je vsaka takšna kaplja dobrodošla, saj napoveduje, da bomo vsaj ohranili zdajšnji delež, ki ga imamo v mednarodni delitvi dela in trga. Sicer se bo ta delež še naprej zmanjševal.

● Kranjski Glas piše o srečanju inovatorjev v DO Iskra—Kibernetika. Ob dnevu inovatorjev je ta Iskrina delovna organizacija namreč prejela priznanje Inovator leta občine Kranj. Priznanje pomeni za ta 5.000-članski kolektiv novo spodbudo za uveljavljanje inovacijske dejavnosti. Na srečanju so podelili priznanja 18 uspešnim inovatorjem in trem strokovnjakom za spodbujanje inovacijske dejavnosti. Inovacijska dejavnost je v Iskri—Kibernetiki močno razvita. Število inovacijskih predlogov je v devetih mesecih letošnjega leta kar za 30 odstotkov večje od lanskega števila (120 predlogov). Inovatorji so se na srečanju dogovorili, da bodo tudi v bodoče v vseh okoljih spodbujali in krepili inovacijsko dejavnost.

Iz tujega strokovnega tiska

Novo iz fotografije

Ameriški Eastman Kodak si želi okrepiti svojo konkurenčno sposobnost. Na tržišče da najhujšo novost, aparat, ki posreduje fotografije na televizijskem zaslonu. 47 mm disk lahko uskladišči 50 slik. Do sedaj se je 30 proizvajalcev, med njimi tudi japonski Sony, Hitachi in Fuji, odločilo za Kodakov format.

Energija v prihodnosti

Znanstveniki v Zahodni Nemčiji so obdelali podatke v računalniku in ugotovili, da bo poraba primarne energije v letu 2000 različna od sedanjega. Tako naj bi bil delež solarne in vodne energije še vedno le 2%, jedrske energije 16%, naravnega plina 17%, rjavega premoga 10%, črnega premoga 22% in naftnih derivatov 33%. Če se bo ta prognoza uresničila, se bo čez 15 let iz jedrskih reaktorjev pridobljena energija

je podvojila, medtem ko bodo ostali sedanji viri skoraj nespremenjeni, z izjemo nafte, ki jo bo Evropa porabila za eno petino manj. V celoti naj bi človeštvo porabilo leta 2000 komaj za 4% več energije kot lani, ko so izdelali to prognozo. Osnova za ta izračun je, da energetske potrebe po primarni energiji skoraj ne naraščajo več, kljub porastu prebivalstva.

Sušilnik za čevlje

Običajni napenjalca za čevlje so spremenili v sušilnik. Gre za električni sušilnik, ki suši vse vrste mokrih čevljev z notranje strani. Krmiljen je elektronsko, varčuje z električno energijo in ustreza vsem številkam čevljev. Iznajditelj je bil najbrž tudi strasten kadilec, ker bo sušilnik s posebnim adapterjem namenjen tudi za prižiganje cigaret.

Nov pogon za kolo

Novo kolo, imenovano Velomastic, ima to posebnost, da kolesar

lahko vrtil pedala naprej, ali nazaj, obe nasprotni sili pa poganjata kolo naprej. Novost pa ima še to prednost, da je izbira prestav preprostejša in učinkovitejša. Nov sistem pride v poštev zlasti v mestnem prometu in pri vožnji navkreber. Dodatno naslonjalo na sedežu omogoča kolesarju večji prenos moči.

Antitežnost

Fiziki narodnega laboratorija v Los Alamosu nameravajo opraviti fantastičen eksperiment. Čez dve leti bodo v evropskem pospeševalniku delcev Cern preizkusili, če se obnaša antimaterija res nasprotno od materije. Pri zemeljski težnosti pada materija navzdol in uresničuje prastari pregovor o padcu jabolk pod jablano. Antimaterija bi v nasprotnem smislu morala siliti navzgor, torej prav v obratno smer. Na podlagi dosedanjih fizikalnih preizkusov so ugotovili, da ima antimaterija nepredstavljivo majhno maso, nastane pa pri ekstremno

visoki hitrosti pri eksperimentih v pospeševalniku s subatomarnimi delci. Ker se delci antimaterije fizikalno obnašajo kot zrcalne slike delcev materije, morajo torej teoretično izkazati tudi antitežnost. Doslej so vsi poskusi z antimaterijo propadli, ker delcev ni moč izmeriti, po klasični fizikalni teoriji pa tistega, kar ni moč izmeriti, preprosto ni.

Nova zobna krtačka

Na mednarodni razstavi IENA '85 so prikazali tudi prijetno novost, ki se nanaša na ustno higieno. Gre za dvojno električno zobno ščetko, ki čisti zobe hkrati s prednje in notranje strani, dlesni pa masira. Ščetka deluje na podlagi ameriških znanstvenih dognanj. Če ščetko snamemo iz držaja, lahko natakemo na držaj brivnik za mokro britje.

Zbral, prevedel
in priredil
Marjan Kralj

Razgovor z Biserko Car

Pesem je izpoved prave resnice

Danes vam predstavljamo Biserko Car, ki dela v računalništvu Iskri Kibernetike, kot samostojni knjigovoda. Piše pa tudi pesmi.

Kašno se vam zdi delo, ki ga opravljate?

Potrebna je zbranost in natančnost.

Pisanje? Kdaj ustvarjate?

Ideje nabiram kjerkoli, zvečer, ali ponoči pa pišem.

Je kdaj težko?

Včasih se pojavi dvom: bi, ne bi? Toda nekakšna čudna sila je v človeku. Potreba po izpovedi in misel, da je potrebno pisati.

Kaj je pobuda?

Preprosta stvar, misel, doživetje, vsakdanji osebni in družbeni problemi. Vse to je lahko vzrok za izpoved.

V življenju je veliko težav pa tudi lepega. Vendar tega pogosto ne vidimo, ker vsi nekam hitimo.

Lahko vse povem. Ne, v navadnem vsakdanjem življenju se bojimo, da bi tega, ali onega uživali in zato iščemo srednjo pot.

Pa pesem?

Ja, pesem. V stiku z ljudmi ne moremo narediti in reči vsega, kar

bi radi. So nekakšne ovire. Pesem? Pesem je izpoved prave resnice, ko si sam s seboj in s problemi, ki te bolijo in jih želiš obravnavati.

Je vedno tako?

Ne, morda sem onim, ki pišejo celo delala krivico, dokler tudi sama nisem začela pisati. Mislila sem, glej ga piše tako, a ni tak. Vse je olepšal in idealiziral.

Jaz sama moram povedati vsaj del resnice, tudi v stiku z ljudmi. Posebno tistim, ki jih imam rada. Saj skoraj ni vredno živeti, če človek nima razčiščenih pojmov. Laže je živeti, ko se resnica izpove.

Biserka Car

Kje iščete prispodobе?

V naravi. Jaz primerjam človeka z naravo in predmeti v njej in mi ni zgolj za okras in dopolnilo.

Tudi roso, deročo vodo, nevihto... vse to primerjam s človekom. Vprašam se, ali je dober, slab, zakaj je to, ali ono storil. Skušam ga opravičiti. Morda je storil nehote, saj tudi drevo ni krivo, ker je krivenčasto in ni lepo. Vprašam se, zakaj je tako. Z ljudmi in naravo.

A danes nimajo ljudje časa za ljudi. Morali bi se več pogovarjati, se vprašati, zakaj je tako in si pomagati. Pa iščemo nekakšne druge vrednosti. Tudi po knjigi ljudje ne segajo dovolj. Velikokrat slišim, ko kdo reče: rajši se grem rekreirati, kot pa brati knjigo. Saj je res, da smo potrebni svežega zraka vsi po vrsti. Tako kot si krepimo svoje telesne zmogljivosti, bi morali nekaj narediti tudi za krepitev duševnih. Oboje je potrebno in se dopolnjuje.

Kako je ko nastane pesem?

Lepo. Dolgo, zelo dolgo nosim problem v sebi, ga premlevam v mislih in čustvih in iz vsega materiala potem pišem.

Kako ste začeli?

Vtisi so se nabirali, želja po zapisu je rasla, pri tem pa mi je z vzpodbudo in iskreno kritiko pomagala prijateljica Iskrašica Olga Medič. Tudi drugim kulturnim ustvarjalcem v Iskri je kdaj prišepnila idejo, ki je s skupnim trudom rodila sadove. Tako je nastala vsakoletna podoknica na predvečer Prešernove smrti in že tradicionalni 3. december, obletnica rojstva našega velikana, ko se zberemo na literarnem večeru Kranjčani in literati recitiramo svoje novorojene pesmi, saj Olga pravi za vsako novo pesem »rodila se je«.

Objave?

Letos je izšla moja zbirka pesmi »MODRO«, katere izdajo je omogočila ISKRA. Pesmi pa so objavili v Škofjeloškem »SEJALCU«, velikokrat beremo pesmi na literarnih večerih. Pesmi so izbrali za nastop v Škofji Loki za srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov.

Naprej?

Pišem. A rada bi se še zahvalila razumevanju v Iskri. Za mene je to velika vzpodbuda za nadaljnje pisanje.

Zapisala — Z. V.

Zaprta posoda

Zaprta posoda,
odprto okno,
zaprta usta.
Brez dežja je zemlja
jalova in pusta.

Za malo

Za malo denarja,
za malo ljubezni,
za malo smeha
za malo greha
človek vedno izprosi človeka.
Biserka Car

Iskrini likovniki razstavljajo

Stilna pestrost v slikarskem in kiparskem oblikovanju je bila že od nekdaj značilna za člane likovne skupine Iskra. Tudi na razstavi ob letošnjem prazniku 29. novembra se srečujemo z zanimivo predstavitvijo realističnih, surrealističnih, fovističnih, simbolističnih, abstraktnih in naivnih likovnih tendenc, ki po eni strani pestrijo izgled prireditve, po drugi strani pa otežujejo enotnost postavitve.

Realistično smer zastopajo na razstavi predvsem akvareli Martina Goričanca. Njegovi posnetki gorenske arhitekture krajine niso samo vzorni dokument izginjajoče ljudske stavbne dediščine, temveč tudi primeri dobrega, akvarelnega slikarstva.

Slikarska prizadevanja Mladena Radojčiča se v zadnjih nekaj letih iz realističnih zasnov vedno bolj usmerjajo v abstraktno sfero, ki se slikarju zdi svobodnejša in bolj priprava za poglobljeno izražanje.

Stilizacija realističnih figuralnih oblik s poudarkom na socialni tematiki pomeni motto dela Janeza Žgajnarja. Slikar je eden izmed redkih slovenskih ljubiteljskih likovnikov, ki se ukvarja tudi z grafiko, kar dokazujejo tudi na razstavi predstavljeni sitotiski.

Svoje izrazite ekspresionistične likovne tendence cepi Vida Štemberger na določene, čeprav marsikdaj že oslabiljene realistične osnove. Tako si, npr., slikarčin simbolizem v razstavljenem Tih-ožitju nadene realistično preobleko, pod katero se skriva vsebinsko obogateno jedro.

Boris Lavrič se v svojih slikarskih predstavah rad povzpne iz tegobnega sveta v barvito, fantastično brezkončnost veselja, kjer vladajo drugačne razmere in drugačni,

bolj privlačni zakoni kot na zemlji.

Vladimir Sitar išče razpoložensko okolje v toplem, kmečkem domu, v barviti jesenski pokrajini, v samotni vasi, ki dremlje pod snežno odejo. Steklo, na katerem Vladimir Sitar z oljnimi barvami uresničuje svoje naivne predstave o svetu in ljudeh, se izkaže kot ustrezen nosilec slikarjevih oblikovalnih teženj.

Podoben pristop do sveta in življenja se skriva tudi v delih slikarke Zlate Volarič.

Optimizem kiparja Jožeta Volariča je bolj zadržan. Dobrohoten pogled na svet se pri našem kiparju sprevrže v socialno kritičnost in grotesknost. Poseben značaj daje

njegovemu delu povezovanje posameznih, iz varjenega železa oblikovanih figur v sklenjene grupacije.

Tomaž Šebrek se v svojih lesenih plastikah po formalni plati naslanja na primitivno črnsko umetnost, po vsebinski pa na aktualno socialno problematiko današnje Afrike (»Ladna Afrika«).

Poseben svet »predstavlja slika »Dobro in zlo« Janeza Gučka. Temno modra barva, v katero sta potopljeni krajina in figura, daje upodobljenemu prizoru magičen, kar shrljiv prizvok. Po njenem oblikovnem in vsebinskem izrazu bi sliko lahko uvrstili v okvir simbolističnih stin tendenc.«

Z. V.

Avtor: Lojze Tarfila

UGODEN NAKUP

Iskra — industrija za električna orodja Kranj

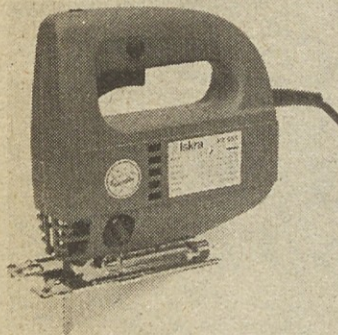
Prodaja v Ljubljani, Trg revolucije 3

Če ste nameravali kupiti električni vrtalnik, krožno žago, ali kombi garnituro pa tega doslej še niste storili, potem vas bo naša ponudba prav gotovo razveselila. Za 20% ceneje in na pet obrokov lahko kupite naslednje naše stroje:

Kupci z gotovino vplačajo navedeni znesek na žiro račun: 51500-601-13084, Iskra El. orodja Kranj.

Povratna žaga

PZ — 55 A. Z njo lahko ravno in krivuljno režete vse vrste lesa, iverk, barvnih kovin, mehkega jekla, umetnih mas, gume, trdega papirja in

keramike. Režete lahko pod koti od 0 do 45°, v obeh smereh. Rezalna hitrost se nastavlja elektronsko. Elektronski regulator je izveden s povratno zvezo, kar omogoča, da se vrtilni moment pri nižjem številu nihajev le malo zmanjša. Nastavite lahko nizko število nihajev žage, zato je žaga zelo ustrezna za rezanje kovin in umetnih mas. Hladilni zrak je od ventilatorja speljan do lista žage in čisti črto, po kateri žagate. 3-stopenjska nastavev podajalnega nihanja lista žage omogoča do 100% hitrejšo žaganje.

30.936,00 din

Tehnični podatki: moč 420 W, hod lista 17 mm, število nihajev neobremenjenega stroja 600 — 3300/min, nastavev kota rezanja 0 — 45°, število stopenj nihajnega delovanja 3, masa 1,7 kg.

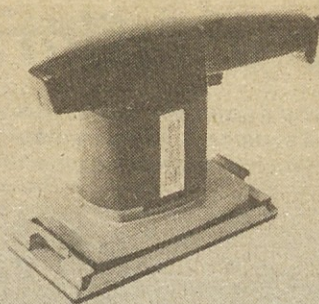
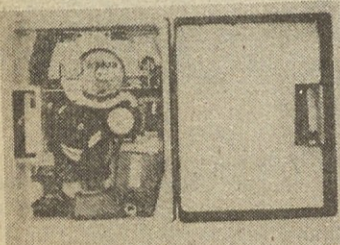
Vibracijski vrtalnik VV 508 T je ustrezno oblikovan, da ga lahko trdno in z lahkoto držimo v rokah. Njegova moč in število vrtljajev zagotavlja uspešno obdelavo najrazličnejših materialov: lesa, jekla, barvnih kovin, plastike, opečnega zidu in tudi najtršega vibrirnega betona.

20.762.—

VV 508 T: 520 W
0—540/0—1400 vrtljajev/min
30—10800/0—28000 vibracij/min
vrtanje v jeklo 10 mm, v les 20 mm, v beton 12 mm, masa 1,9 kg

Kombi garnitura BC 018 A vsebuje vibracijski vrtalnik, klip klap krožno žago ter pribor za vrtanje, brušenje in čiščenje rje.

26,012,00 din

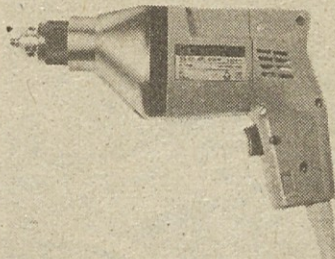

Vibracijski brusilnik VB-23 A

Prednosti: lahek, ergonomsko oblikovan, ima dva ročaja za lažje delo, veliko število gibov za fino obdelavo, tiho deluje, skoraj brez tresljajev, ima aretirni gumb za trajno delovanje in je dvojno izoliran v skladu z evropskim standardom

19.057,00 din

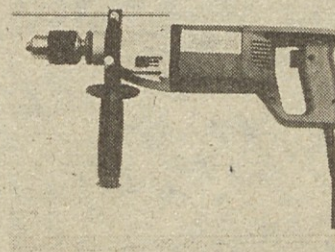
160 W, 18000 gibov v min.
krog brušenja 2,6 mm
brusna površina 92 x 190
velikost papirja 92 x 230 mm
masa 1,9 kg

Vrtalnik VS 401 A se odlikuje po izredno majhni masi, zato zelo ustreza za najrazličnejša montažna dela

20.212.—

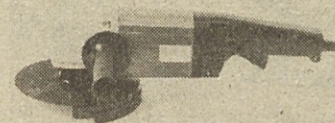
VS 401 A
380 W, 1600 vrtljajev/min,
Ø8 mm za jeklo, Ø15 mm za les,
1,35 kg

Vibracijska vrtalnika VV 602 D (zaprt ročaj) in VV 602 E (pištolni ročaj) sta profesionalna vrtalnika za zahtevnejša dela. Učinkovit vibrirni mehanizem in ergonomsko oblikava zagotavljata tudi lahko in učinkovito vrtanje betona, opeke in drugih materialov. Z dodatnim adapterjem se na stroj lahko vpnejo tudi priključki klip klap.

40.423,00 din

VV 602 D in VV 602 E
650 W, 2000 vrtljajev/min
13.600 in 40.000 vibracij/min
Ø13 mm za jeklo, Ø16 mm za beton
3,3 kg

Kotni brusilnik KB-128 C odlikuje razmeroma močan motor in majhna masa, kar je posebno primerno za delo v težjih razmerah. Posebno varnostno stikalo onemogoča slučajno vključitev stroja.

KB-128 C
1200 W, 8300 vrtljajev/min.,
Ø brusne plošče 178 mm,
masa 3,9 kg

46.198,00 din

V ceni je že vračunan prometni davek, kot je to zakonsko določeno. Pologa za kredit ni, letna obrestna mera na glavnico pa je 28%. Informacije in pogodbe dobite v Kranju pri Beti Bolka (22 221, int.: 28 — 51) in v Ljubljani pri Veri Dolinšek (213 — 213, int.: 15 — 95).

Silvestrovanje v Banjolah

Počitniški dom ZZB NOV Ljubljana, Banjole pri Puli vabi na silvestrovanje od 29. 12. 1985 do 3. 1. 1986. Cena je 15.000 din (pet polnih penzionov).

- nudimo bazen z ogrevano morsko vodo
- kegljišče
- trim kabinet
- novoletna večerja
- veliko zabave in plesa

Prijavite se lahko v Ljubljani, Komenskega 7, soba št. 59, ali direktno na telefon: 052-73-144.

Zahvala

Ob odhodu v pokoj se vsem sodelavcem in sodelavkam v Iskri Kibernetiki, TOZD TSD-skladišče meril in arhiv najlepše zahvaljujem za dragoceno darilo in prisrčne čestitke.

Vsem želim še mnogo uspehov pri nadaljnjem delu, v zasebnem življenju pa osebne sreče in zdravja

Marija Gregorc

Mali oglasi

Kupim dobro ohranjeno smuči z vezmi, dolžine 1,80 do 1,90. Ponudbe na Uredništvo Iskra, Telefon 223-977 — Valenčič.

Prodajam 200 W pevsko ozvočenje Meemthree z dvema zvočnikoma skrinjama. Oglasite se na tel.: 317-219.

Kaj bomo dale našim najbližjim za novo leto?

Sin, ali hči, posta prav gotovo vesela puloverja, ki mu bomo v enakem pletivu dodale še šal, kapo in gamaše. Primer vidimo na sliki. Prav tako bo zanimiv tudi pulover in debele nogavice.

In kaj bomo podarile vsem drugim, prijateljem, ki jim vsako leto zaželimo srečno tudi z drobno pozornostjo? Marsikaj lepega smo videli v trgovinah Doma, marsikaj izmed razstavljenega lahko naredimo tudi same. Seveda pa za tiste, ki ste rade predvsem praktične, še vedno velja, da kupiti spalno srajco, pižamo trenerko, nogavice, ali pa dober parfem (četudi postajajo taka darila grdo draga) še vedno gotovo pomeni zadetek v črno.

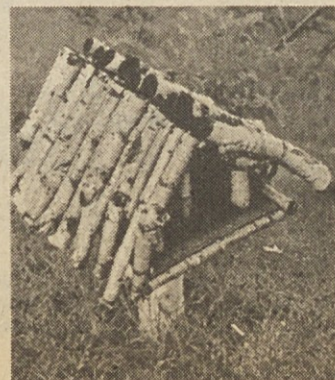

Ptičja hišica

Takole, za novoletne praznike želimo, da bi nam bilo vsem lepo. Tedaj smo praznično razpoloženi in morda prav zato želimo, da bi bili vsi srečni. In, ker živimo v življenjskem prostoru skupno z rastlinami in živalmi, tedaj pomislimo tudi nanje. Bolje jih nahranimo, pocrkljamo jih s priboljški.

In prav tu je naš predlog za tiste, ki so ljubitelji ptic. Te nam lepšajo praznična jutra, prepevajo nam rade, še rajši in pogostejše pa, če si zagotovimo njihovo bližino. In to si lahko zagotovimo tako, da bo lepa zarje in lična tudi našemu očesu.

Poglejmo kakšne ptičje hišice lahko z malo iznajdljivosti in spretnosti naredimo sami:

Kakšna darila lahko naredimo sami?

Vrečka za obešanje perila:

Kupimo 1.8 m frotirja žive barve. Prav lep je rumen, ali rdeč. Obrobimo ga in na obeh koncih prišijemo nazaj. Ob zavitkih ga obrobimo z istim trakom kot ob straneh. Dobimo prav zanimivo vrečko za obešanje perila. Vsaka gospodinja bo take vrečke vesela, prav tako pa jo bo vesela tudi naša mladina, ali tudi športnik.

Novoletne večerje

Za to, najdaljšo noč v letu se velja kar najbolje pripraviti. Zanj navadno pripravimo dobre večerje, zato pogledjmo kakšen meni bi priporočali.

Gotovo je v vsako novoletno noč uvaja dobra večerja z ustreznimi predjedjo. Kaj bomo izbrale za predjed, je seveda stvar poznejše postrežbe. Odlični so lahko lahni narezki, ribe na najrazličnejše načine.

Glavna jed: nadevana pečenka
priloge (riž z zelenjavo, riž s sirom)
krompir
več salat

sladica (nekoliko receptov prilagamo)

Po polnoči ko smo spili tudi že buteljko, nam bo gotovo prijala sarma, ali pa morda katera izmed kislih juh. Tudi čebulna juha zelo prija v tej noči.

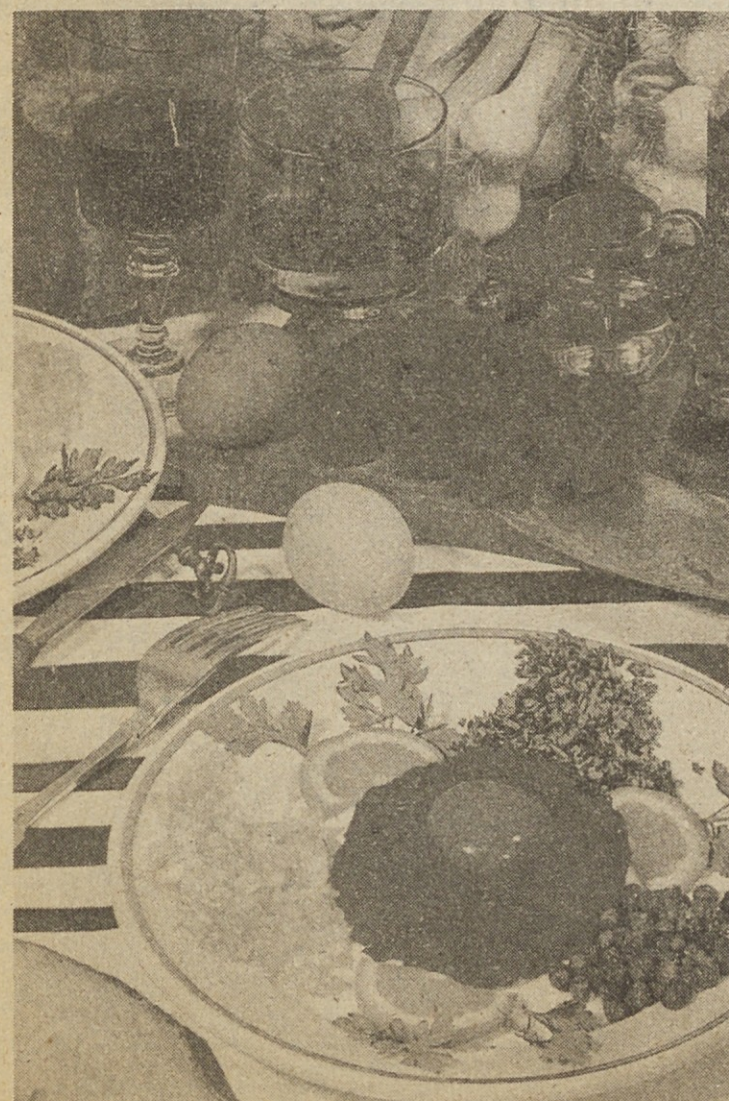
Zanimiva, a nekoliko nenavadna večerja za to noč, če ne bomo plesali in bomo dlje posedali za mizo je gotovo fondi.

Predlagamo še nekaj jedi za novoletno noč:

Tatarski biftek:

60 dkg mletega, ali fino narezanega filea, sol, poper, 4 rumenjake. 8 slanih ribjih filetov, čebula, kapre, peteršilj, mešana kisl zelenjava, feferoni in po želji kečap.

Lepo meso posolimo in popopravimo po okusu. Razdelimo ga na štiri dele, oblikujemo v hlebček in postavimo na krožnike. V sredo vsakega hlebčka postavimo rumenjake. Ribje filete, čebulo kapre, peteršilj, kisl zelenjavo in feferone drobno sesekljajte in naložite na krožnik okoli mesa. Na ta način vsak lahko začini svoj biftek po želji. Ob tem bifteku postrežite prepraženi kruh in maslo.

Goveji popečki

1 kg mletega govejega stegna, jajce, 2 veliki žlici paradižnikovega pireja, poper, sol, četrt male žlice pekoče paprike, sok, dveh strokov češnja, sok pol limone, šest malih žlic masla.

Mleto govedino, jajce, paradižnik, poper in sol po okusu, pekočo papriko in sok češnja dobro skupaj zmešamo. Iz mase oblikujemo 6-8 dobrih popečkov. Pekač dobro namestite in pecite popečke na srednjem ognju, da bodo z obeh strani lepo zarumenjeni. Zložite jih na pladenj, na vsakega dajte žlico masla in nekaj kapljic limone. V sredino pladnja postavite ocvrto čebulo in takoj servirajte.

Pražena čebula

3-4 velike makedonske čebule, ledena voda, 2 jajci, 2 in pol dl kislega mleka, 2 in pol dl moke pol male žlice soli, soda bikarbena, mast za praženje.

Čebulo očistite in razrežite na debele kolute, ki jih med seboj razdelite. Postavite jih v ledeno vodo, da stoje 2-3 ure tako namočene.

Nato vodo odcedite, kolute čebule s krpo obrišete in jih osušite. Jajca dobro stepete, dodate kisl mleko in moko, ki jo prej zmešate s soljo in nekaj sode bikarbene. Vse oblikujete v maso, v katero nato namakate kolute čebule. Pražimo jih na dosti masčobe na srednjem ognju dokler niso zlatorumeni. Praženo čebulo postavimo na papirnat serviet, da vpije masčobo in takoj postrežite.

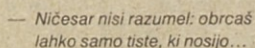
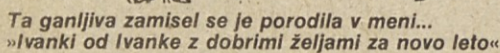
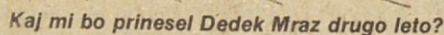
Pecivo z belim vinom

Potrebuje: 250 g masti, 2 dcl belega vina, 50 g sladkorja v prahu, 500 g moke in vaniliji sladkor.

Priprava: zmešamo penasto mast in počasi dodajamo vino, sladkor in na koncu moko. Testo razvlečemo z valjem in z modelčki oblikujemo pecivo, ki ga zložimo v pekač in spečemo. Pečeno in še toplo pecivo pavaljamo v sladkor v prahu, ki ga pred tem odišavimo z vaniljinim sladkorjem. Pecivo serviramo z vinom.

Kifeljčki:

Potrebuje: 1/4 l mleka, košček kvasa, 200 g masti, 2 jajci, 6 žlic sladkorja, marmelado za nadev, moko po potrebi, nastrgan košček limonine lupine. Priprava: kvas in žličko sladkorja damo v mleko, da se kvas raztopi. Dobro zmešamo 200 g masti s šestimi žlicami sladkorja in dvema rumenjakoma. V penasto zmešano maso dodamo raztopljen kvas, skorjo limone in moko po potrebi, da ne bo testo, niti preveč trdo, niti preveč mehko. Testo pustimo, da naraste. Občasno ga pomesimo in pustimo, da znova naraste. Po nekaj urah damo testo na z moko posuto desko in ga razvlečemo v tanke koščke iz katerih zvijemo kiflje. Kiflje napolnimo z marmelado, jih pavaljamo v beljake in sladkor in jih zložimo na dobro namazan pekač. Pečemo jih na zmernem ognju.

SESTAVIL RUDI MURN	ZGORNJI DEL SOBE	ZAKOLIČ- ENA SMER CESTE	KNAP	VRSTA JEDI	RADON	MET 20GE ČEZ NA- 6PROT. IGRALCA	GERMAN ZNAMENI- TITAL ARHITEKT			
POSAMEZ- NA GOSPO- DAR DEJAVNO- ST						REKA V ANGLJI	N		KARTA PRI TAROKU	STANE SEMIC
PREDSED. ZDA 1945-53 (HARRY)						MARK TWAIN ? SAWYER			ŠPORTNO DRUŠTVO	
						FIGURA ČETVORKE			OSEBNI ZAIEMK	
GRŠKI SODNIK V POD- ZEMLJU						REKA V SZ				
							ZGORNJA OKONČINA			
							ITAL - KAMION			
JAPONSKO VELEME- STO										
DEL DINARJA					ISKRA	MESTO NA JUGU FLORIDE ZDA			SILICIJ	

Verjame!

Oča, ne boste verjeli, da se astro-
navti sprehajajo po luni.
Zakaj pa ne? Jaz tudi vsako jutro
peljem kravo malo na sonce.

**Dragi, ugani kaj ti bova podarila
za novo leto?**

Iskra

ISKRA — glasilo delovnega kolektiva Iskra — SOZD elektrokovinske industrije — Ljubljana. Ureja uredniški odbor. Glavni urednik: Pavle Gantar, pomočnik glavnega urednika Miloš Pavlica, odgovorni urednik Dušan Željeznov, tehnični urednik Drago Pečenik. Izhaja tedensko — Rokopisov ne vračamo. — Naslov: Ljubljana, Gregorčičeva 23 — telefon: 223-977. Priprava za tisk: DIC TOZD Grafika, Novo mesto. Tisk: ČTP Pravica — Dnevnik, TOZD Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS je glasilo oproščeno plačila davka od prometa proizvodov.